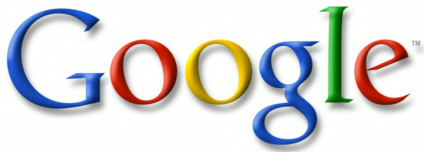
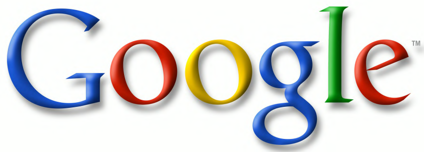
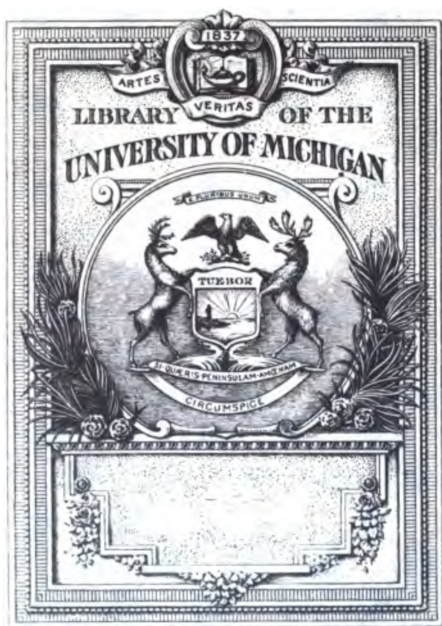

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

FRANS HEDBERG

KLOKA MAJA

OCH

ANDRA BERÄTTELSER

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM 1908
A.-B. FAHLCRANTZ' BOKTRYCKERI

KLOKA MAJA.

EN SKÄRGÅRDSHISTORIA.

1.

Kloka Maja var hela den kvinnliga befolkningens oumbärliga hjälpreda och orakel. Deras förtroende till henne var lika obegränsadt som karlarnas hat var brinnande, och det vill säga mycket. Ty deras hat var så mycket intensivare, som de icke vågade gifva luft däråt och det är ju en gammal erfarenhet att knytnäfven aldrig knipes ihop hårdare än när den knytes i byxfickan. Och karlarnas hat kom egentligen därutaf att hon tog reda på allting. Det var mycket bra, tyckte de, när hon skaffade rätt på bortkommet gods, men när det gällde bortspelade penningar eller på stadsfärderna bortkomna äkta män — ja, då var det så lagom roligt. Men på samma gång fruktade de henne också, ty det var en trosartikel hos dem att hon kunde slå ut ett öga, eller kasta torrvärk i en hand eller fot, utan att någon annan doktor än hon själf kunde bota skadan, när den en gång var skedd.

För öfrigt retade det dem ofantligt, att de inte kunde få henne »på socknen», som det hette. Ty hade hon väl blifvit fattighjon och kommit att skickas mellan gårdarna på ön, så hade de kunnat hunsa henne så mycket de ville. Men se, att blifva fattighjon, »det kunde då aldrig hända henne,» menade kloka Maja. Inte så länge hon hade två händer som kunde röra sig och ett var djupliggande grå ögon, som kunde läsa tvärt igenom en människa. Inte så länge hon orkade binda skötar och abborrnät om vintern och plocka bär om sommaren och hösten.

Därför höll hon sig envist kvar i sin lilla sneda backstuga på södersidan af ön, där den stod med ryggen mot en berghäll och tittade ut öfver den långsträckta viken, som skar in från den stora fjärden där ute och hade en liten trädbeväxt holme till vågbrytare midt framför stugan. Hon betalade punktligt sex kronor om året i tomtören till en af bönderna i Ofvanby, som led mycken smälek af sina grannar för att han inte satte upp summan till tolf eller åtminstone tio, eller också helt rätt och slätt afhyste »trollet».

»Nej, låt bli det!» svarade alltid Vesterman, när de rörde på den strängen; »det kunde bli dyrare än en kan tro. Då tar jag hellre di sex och låter fem vara jämnt för rexten.»

Kloka Maja var en liten, krokryggig och skinntorr gumma på sina modiga sju och sexti, och vidare vacker var hon just inte att se på. Det enda som ännu var bra på henne, voro de stålgrå ögonen, fast de nu lågo djupt inne i ett helt korsande nät af bruna rynkor och öfverskuggades af ett par buskiga ögonbryn, som ännu voro nästan svarta, fastän hårtestarna kring det framåtlutande gamla hufvudet voro nästan krithvita. Kinder och haka voro infallna och håliga, munnen hopknipen och tandlös, och öfver den hängde en lång, litet böjd näsa, hvars tämligen rödlätta spets tycktes hafva en afgjord fallenhet att göra en påhälsning hos den spetsiga hakan. Och likväl gick det en sägen på ön att kloka Maja hade varit en lång, vacker jänta — ja, rent af en af de vackraste i hela den trakten af skärgården. Det fanns ännu en gammal åttioåring kvar borta i Nederbyn som påstod sig minnas när hon var den mest firade på alla lördagsdanserna; men som gubben tidtals var alldeles slö och nästan halffjoskig, så var det ingen som egentligen trodde honom. De som mindes henne från hennes medelålder, påstodo att hon var som folket var mest, och fast det fanns många gamla gummor på ön, kunde likväl ingen af dem påminna sig att Maja nånsin varit vacker.

Men se klok, det var hon, och Gud tröste den syndare, som fick något obytt med henne. Den fick allt se

sig om hur det gick både med höbärgningen och höstsådden, och ruttnade inte potatisen för honom, så var det då mera lycka än konst. För att nu inte alls tala om de väntade kalfvarna eller de nyfödda lammen. Men något troll eller någon ogudaktig varelse var inte kloka Maja, det kunde ingen säga. Fanns det någon möjlighet att komma fram, så var hon i kyrkan hvarenda söndag, och prästen hade ingen varmare och uppmärksammare åhörarinna än henne. Det var nog presten också som hon mest hade att tacka för att hon fick vara i fred, om hon också gick och samlade litet vindfällen till vinterbränsle åt sig från böndernas skogslotter, där de annars fingo ligga och multna utan gagn.

»Hon är en ärbar och god kristen,» brukade pastorn säga, »och inte är det något ondt i, att hon vet litet mera än ni andra. Hade ni haft ögonen och tankarna med er lika bra som hon, så visste ni kanske lika mycket med!»

Två lefvande väsen hade kloka Maja omkring sig i sin gamla stuga. Det ena var en stor, grå katt, som hette Olle, det andra en gammal svart höna, som kändes vid namnet Lotta, och som enligt kloka Majas bestämda beslut fick lefva så länge hon själf ville. Katten var också till åren, men han gjorde nytta för sig ännu och höll en sträng räfst med råttorna, hvilka sökte sig in till Majas stuga när det om hösten började blifva tomt på åkrarna.

Många tyckte nog det var orätt af Maja att hålla sig husdjur, när hon själf hade så knappt att lefva af, och en gång hade Anders Jonsson i Österäng, en af de tätaste bönderna på ön, som minst af alla kunde tåla gumman, slängt åt henne:

»Tocken där fattiglapp tycker jag kunde ha nog åf te' skaffa födan åt sig själf och inte ha tocke' där matfrat när sig i stuga'!»

»Har jag tiggt någe' åf er åt kräkena då?» frågade kloka Maja.

»Ne-ej och inte vore det lönt heller,» svarade Anders Jonsson; »men nog tycker jag...»

»Inte för det angår mig hvad ni tycker,» snäste Maja

af honom, »men någe' lif ska en väl ha om sig och di här hvarken skvallrar eller stjäl någe'!»

»Ne-ej, men di hjälper er fäll te' trolla, kan jag tänka?»

»Det kunne hitta på och hända, det,» svarade Maja och spände sina gråa ögon i honom, hvarpå hon vek af till sin stuga, där Olle kom emot henne med svansen i vädret, medan Lotta gick och sprätte med benen uppe i spånbacken.

»Håken tro'na,» mumlade Anders Jonsson för sig själf och tog ut stegen, som om han känt en kall kåre öfver ryggen.

Kloka Maja satt utanför stugknuten i eftermiddagssolen, när Fiskar-Olles pojke kom stickande genvägen tvärs öfver backen. Maja rensade blåbär, som hon skulle skicka till staden, och Olle låg bredvid henne på dörrtröskeln och kisade lättjefullt i solen, medan Lotta lagt sig på sidan i spånhögen och sträckte benen ifrån sig samt sprattlade med ena vingen då och då.

Pojken stannade på vederbörligt afstånd, stoppade först fingrarna i munnen och såg på katten, drog sedan bort dem igen och ropade litet tveksamt:

»Mor Maja!»

»Ja, hvad ä' det? Hvad vill du?» frågade gumman och tittade upp med handen för ögonen.

»Jo det är bå' från Österäng, att I ska komma te' dom i röaste rappe'!»

»Ä' det nån åf korna som ä' sjuka nu igen då?»

»Ne-ej! Det ä' Lena! Ho' har dumpi' ikull ute på gälet!»

»Hvad säger du, pojke?»

»Och di har köri' hem'ena i skrinda! Och mor Jonsson ba' att ni skulle ta' stöpgryta me' er!»

»Jaså, ja det ä' bra! Ge' dig åf och säg för'na att jag kommer. Här har du en näfve blåbär!»

Pojken tog bären och satte af utför backen, som om han hade haft eld efter sig.

Gamla Maja steg upp, hällde försiktigt tillbaka blå-

bärena i korgen, vek ihop handduken och gick in i stugan, mumlande för sig själf:

»Jo jo men! Den sjukan har jag vänta' länge, jag! Få nu se, om en kan bota'na!»

En stund därefter hade hon slagit ett huckle om hufvudet på sig, tog en grå påse i ena handen, stödde sig på en lång hasselkäpp, som hon bar i den andra, och gick utför backen med raskare steg än man kunde tro henne om, när man såg hennes böjda rygg och hennes vickande gamla hufvud.

2.

Se här hvad som hade händt!

Lina på Österäng, enda dottern i huset, hade helt plötsligt blifvit sjuk ute på åkern, där hon gått i solbaddet hela förmiddagen tillika med tjänstflickorna på gården och bundit kärfvar vid rågskörden. Hon hade varit munter och glad som vanligt, där hon gick efter Magnus, som var den raskaste af karlarna och hvars lie med hvinande skär mejade den gula, mer än manshöga rågen i mycket vidare halfcirklar än alla de andras.

Det hade varit svalt och daggvått på morgonen, men nu baddade solen hett från molnfri himmel, och inte en fläkt rörde sig öfver det vida gärdet, som låg ett godt stycke från sjön, omkransadt af löf- och barrskog. Men sådant var man van vid under de heta skördedagarna i augusti, och Lina var minsann inte den som plägade gifva sig i första taget, det visste man också.

Så mycket större blef därför förvåningen hos karlarna och förskräckelsen hos kvinnorna, när den raska flickan, bäst som hon gick där lutad för att samla ihop rågen, reste sig upp alldeles kapprak, gaf till ett gällt skrik, slog omkring sig i luften med bägge armarna och föll handlöst framstupa ner bland den hvassa rågstubben, som

stack sönder hennes ansikte, så att blodet sipprade fram i pannan och på kinderna.

»Hvad i Herrans namn kommer det åt jänta'?» ropade Fiskar-Olle, som var med i dagsverket för sin stuga nere på udden och som just stannat i slaget för att lägga en ny snusportion innanför läppen. »Jag tror rakt åf att hon fick dåndimpen me' samma!»

Magnus vände på hufvudet, kastade lien ifrån sig och var framme hos henne med ett häftigt språng. Han kastade sig ner bredvid den fallna och försökte resa henne upp; men när han väl fått upp hufvudet på henne, föll det ner mot bröstet igen alldeles som på en död.

»Lina! Hvad i Jesse namn ä' det me' dej!» ropade han förskräckt och försökte resa upp henne på nytt; men när det inte lyckades, blef han alldeles ifrån sig och ropade, utan att bry sig om att han hördes af de andra:

»Kära, söta Lina, du kan fäll begripa att jag bara spetakla med dej! Titta bara opp ett endaste litet tag, så en kan få si att lifhanken sitter i dej!»

»Släpp'ena, Magnus!» ropade Karin, den äldsta af pigorna, halfhögt och pekade bakom sig utåt den mejade delen af fältet. »Där kommer Jonsson, och får han si att du håller i'na, så Gu' trösta dej!»

»Det angår mej inte! Skaff' litet vatten te' badda'na me'. Jesses ni, tänk om ho' har fått solsticke'!»

»Hvad ä' det med Lina?» frågade nu Anders Jonsson myndigt, i det han närmade sig med stora steg. »Hvad har du me'na te' göra?»

»Ho' föll rak lång i backen, bäst som ho' gick och kärfva'!» ropade Karin.

»Och gaf te' ett elemenskade allo!» bifogade Fiskar-Olle.

»Hå ja, det ä' fäll inte någe' farligt!» menade fadern lugnt. »Ho' har fäll förtaje sej lite', och det går fäll öfver, när ho' får hvila sej en smula. Släpp'ena du, Magnus, tocke där sköter kvinnfolka om likare än du.»

»Inte ska ho' fäll ligga här midt i solbadde' heller!» svarade Magnus, tog ett kraftigt tag om ryggen och benen på henne, lyfte henne upp så lätt som om hon varit en

vante och bar henne halfspringande bort till en liten löfdunge, som skar in i åkern på ena sidan.

»Det va' en huggare te' orka!» utbrast Fiskar-Olle beundrande. »Det ville jag då inte åta' mej te' göra på rak arm!»

Anders Jonsson teg först och ref sig bakom örat, medan han såg mörk ut som ett åskmoln, och ropade sedan åt pigorna:

»Nå, stå inte där och gapa utan ge' er åf efter och titta om'ena!»

De skyndade sig framåt skogsdungen så fort de kunde, och Anders Jonsson mumlade för sig själf, i det han långsamt masade efter med räfsan öfver axeln:

»Den där Magnus, den ska jag fäll själf sköta om som han ä' sjuk te'!»

Strax innan han kom fram till dungen, mötte han den unge drängen, som varm och pustande var på återvägen, och i förbifarten snäste han till åt honom:

»Ta' du opp lien igen och slå råg! Det ä' du stadd för och inte för te' kånka på kvinnfolk!»

Magnus svarade inte ett ord; han bara såg på husbonden med trotsig, nästan gäckande blick, och när denne väl gått förbi, vände han på hufvudet och spottade efter honom.

Blixtsnabbt vände Anders Jonsson sig om.

»Spottar du efter mig, din fan?» skrek han alldeles eldröd af förargelse.

»Får en inte spotta nu heller?» frågade Magnus kallt och fortsatte sin gång. »Det vore fäll lagom underligt, om en skulle spotta torrt här, där en inte fått i sej ett gudslån se'n i måros!»

»Ja, vänta mej du te' Mikaeli!» mumlade Anders Jonsson och gick vidare framåt skogsdungen, där pigorna som bäst voro sysselsatta omkring Lina, som de halfvägs klädt af för att skaffa henne luft.

»Kom inte hit!» skrek Karin. »Vi håller ju på och tar åf'ena kläderna!»

»Hur ä' det fatt me'na nu då?» frågade fadern och stannade.

»Hå kors, ho' vet inte te' sej ett fen, det fattiga lifvet!» skrek Karin som förut.

»Tocke' förbaskade elände!» svor Anders Jonsson till och slängde räfsan ifrån sig, så att några pinnar röko af. »Det ska just hända mig tocke här, och det när en har som brådast med rågen!»

»Det vore fäll bäst te' låta Anna springa hem och säga te' att di kommer hit med skrinda', så en får forsla hem'ena!» ropade Karin, som höll på att badda Linas hufvud, hals och bröst, med vatten ur en kopparflaska.

»Asch nej, inte behöfs det tocke amberad!» svarade fadern. »Ho' kvicknar fäll ve' igen, när ho' får ligga och ta' igen sig en stund.»

Därmed gick han tillbaka till skörden med den trasiga räfsan på axeln.

»Den där frågar då hvarken efter hustru eller barn, bara han ä' god te' få in rågen!» sade Karin harmset till de andra flickorna, medan de ansträngde sig att få lif i Lina igen.

Slutligen lyckades det; men när hon väl vaknade upp igen, kände hon sig så matt och eländig att skrindan måste skickas efter, hvarpå hon bäddades ned i den och fördes hem till den förskräckta modern, som var af en helt annan natur än den hårdhjärtade och skördeifrige Anders Jonsson. Och när mor Lovisa väl fått dottern i säng, var det första hon gjorde att få tag i Fiskar-Olles pojke och skicka honom midt öfver ön efter kloka Maja i Gäddviken, säga henne hur det var fatt och be henne för all del inte glömma bort att taga »stöppannan» med sig.

3.

Skördefolket hade ännu inte kommit hem, när kloka Maja klef in i köket på Österäng, där mor Lovisa var ensam och stod vid spisen, där hon nyss satt på potatisgrytan till kvällsvarden.

»Nå, kära Maja,» ropade hon glad och skyndade emot henne halfvägs till dörren, »det var då för innerligt väl att ni var hemmave'!»

»Ja, det kan ni tacka blåbära för!» sade Maja pustande och slog sig ner på en stol nära dörren samt frågade, sedan hon pustat ut litet: »Hur ä' det me'na nu då?»

»Hå, kära hjärtandes! Men kom nu först fram te' bole och få er en tår varmt. Kaffepanna' har vänta' på er bå' länge och väl,» trugade mor Lovisa och släpade och drog i gumman, som gjorde det sedvanliga motståndet för anständighetens skull, fast hon inte mer än någon annan skärgårdsgumma ville försaka kaffetåren. »Hur de ä' me'na, frågar ni? Ja Jesses vet, men nog sir ho' fasligt eländiger ut, och inte ett skapande ol får en ur'na, och het ä' ho' om hufve' som en bakugn dan före julafton!»

»Kan ni inte veta någe', som en kan rätta sej efter?» frågade Maja försiktigt och tömde ut koppens halfva innehåll på fatet.

»Det ä' fäll ni som ä' kloker och inte jag, kan jag tänka!» svarade mor Lovisa, som inte heller var så dum af sig.

»Hå ja, det behöfver ni inte säja mej,» svarade Maja långsamt och blåste emellanåt på kaffet, »men tocke tar nu allti' sin tid, och därför tänkte jag att ni ville hjälpa te'; men ä' det så att ni inte har nå'n brådska, så inte gör det mej någe'. Allti' får jag veta hvad jag vill.»

Och nu drack kloka Maja sitt kaffe långsamt och betänksamt, som om det varit det enda hon brydde sig om i hela världen.

Det behöfdes inte heller mer för att få mor Lovisas munläder i gång, och det gick åt inte mindre än tre koppar kaffe, innan hon hunnit dela med sig alltsammans.

När därför kloka Maja efter en styf halftimme kom in i farstukammarn, där Lina låg nedbäddad på en pärlfärgad pinnsoffa, visste hon mer än väl hvad hon skulle tänka om det där »solsticke», som flickan råkat ut för borta på åkern. Medan hon hörde på moderns svada där ute, lade hon ihop med hennes tal några ord, som hon

uppsnappat borta i Öfverbyn, där hon för ett par dar sedan varit och botat en sjuk kalf, som förätit sig på fuktig klöfver och där pigorna talat om en dans på Jan Olssons loge — och nu hade hon tämligen klart för sig hur landet låg!

Det var kväfvande hett inne i kammaren, och det första Maja gjorde var att hon slog upp ena fönstret och lät den friska luften ute från fjärden spela in i rummet och sedan flyga ut igen, förande med sig några surrande spyflugor. När det var gjordt, gick hon fram till soffan, böjde sig ner öfver den feberheta flickan, strök med sin knotiga svala hand öfver hennes brännheta panna och hviskade helt sakta i örat på henne:

»Inte ska du tro, kära Lina, att Magnus frågar efter Ida i Marbottna. Bättre vett har han fäll än så!»

Lina, som låg nerbäddad med den tjocka täcket uppdraget ända till hakan och som inte ens öppnade på ena ögat, när gumman kom in, kastade hastigt af sig täcket och reste sig häftigt upp till hälften i bädden, så att linnet föll ned från axlarna och lämnade hals, barm och armar bara, såg på henne ett ögonblick med vidöppna ögon, fick sedan tag i bägge hennes händer, kramade dem hårdt i sina och stammade:

»Hvad... hvad ä' det ni säjer och hur... hur vet ni att... att...»

»Hå kors, jag vet mycket, jag,» svarade Maja småslugt, »och jag såg nog i kaffesumpen hemma, hvad det va' som hände på Jan Olssons loge i lördas.»

»Såg ni?» frågade Lina allt mera häpen. »Såg ni att Magnus...»

»Att han dansa halfva natten me' Ida, ja! Men hva'för gjorde han'et, tror du? Jo, för han visste att skräddarn, som drog handklavere', va betalt åf far din att hålla ögona på er — och så för att du dansa' me' den där målarn ifrån stan.»

»Ja, det va' för att han la' sej ut för Ida. Inte ville jag vara sämre än nå'n ann'.»

»Inte blef du fäll bättre för det heller, flicka. Och

nu i dag, när du gick och band efter honom, så slängde han fäll ur sej någe', kan jag tänka?»

»Ja, han sa' att Ida i Marbottna va' mycke' smalare om lifve' än jag. Och så att ho' va' lätt som en fjäder te' dansa me'.»

»Och det tyckte du va' tungt te' höra på fastande mage? Jojo — jojo! Tocke' ä' det med denna här ungdomen. Mycke' ell i kroppen och lite' vett i knoppen! Det ä' så, det ja!»

»Men hur kan ni veta...?»

»Tror du inte jag me' har vari' ung, flicka? Jo, lita på det, du — och lika hvit och rund och mjuk om halsen som du. Fast det ä' länge se'n — men mins'et gör jag nog i alla fall. Och jag hade fäll en gosse, jag me' i min tid — och lika tokiga va' vi som ni ä' nu. Men väl vure om ni blef mindre utsatta för elände än hvad vi blef.»

»Fick ni inte hvarann' då?» frågade Lina och drog upp täcket om bröst och hals, men behöll sin sittande ställning.

»Nej, då hade jag fäll inte sutti' här som kloka Maja!» svarade gumman och torkade med afvig hand bort en klar droppe, som från ögat sökte sig ner på nässpetsen. »Tocken klokskap får en betala för här i väla, och det mer än den är värd ändå.»

»Va' han fattiger han me' då, som Magnus?» frågade Lina.

»Nej, kära barn,» svarade gumman, »det va' rakt tvärs om med oss två. Han var hemmason, han, och fadern hade groft me' pengar — det va' jag som var fattig och hade ingenting. Men han ville ha mej ändå, han — fast det gick inte så lätt då som det går nu, inte. Då hade föräldrarna mer te' säja, och sönerna fick vara kus den tiden. Men det ä' som det ä' med det — nu ska vi tala om dej! Tycker du riktigt om Magnus, riktigt så där så du vill vara me'n i både ur och skur, om det så ska vara?»

»Ja, nog vill jag det,» svarade Lina och såg på henne trohjärtadt och bestämdt.

»Och det ä' inte bara tocket där dansflams emellan er, inte?»

»Nej, teminstingen inte för min del.»

»Är du inte säker på hur det ä' för hans då?»

»Jo, nog trodde jag jag kunne vara det förut, allti'. Men efter det där schaset med Ida vet jag rakt inte hva' jag ska tro.»

»Å, tok! Det va' fäll bara litet afundsjuka för att du dansa' me' målarn. Han ville ge' dej så godt igen, kan du begripa.»

»Ja, men det va' han som börja!» fortfor Lina envist.

»Det va' för skräddareländets skull, kära du. Men i alla fall ska jag fäll ta'n i förhör, jag... så det blir nog bra. Värre blir det fäll te' få bukt på far din. Du får allt lof te' bli' ordentligt skral, innan han ger me sej.»

»Ja, men nu känner jag mig riktigt bra, se'n jag fick tala me' er,» sade Lina och gjorde min af att stiga upp.

»Stoppa du te'baks fötterna igen,» uppmanade Maja kärft, »för här kommer du allt te' bli liggandes nåra dar te'. Vi får allt lof te' sätta skrämbusen i Anders Jonsson, om jag känner'n rätt.»

»Ska jag ligga?» frågade Lina förskräckt; »och tänker ni inbilla far...?»

»Att du ä' riktigt sjuk, ja! Det ä' nog det enda som stöttar. Men hör du, Lina, nu ska du först säja mej en sak på samvete: det ä' fäll inte någe' annat imellan dej och Magnus, än ni kan svara för hos bå' Gud och människer?»

»Hvad menar ni?» frågade Lina och blef som en drypande blod i ansiktet och ända ner på halsen.

»Hå, du vet nog hva' jag menar! För si, ä' det så, då vill jag inte ha me't å göra, utan då får ni hjälpa er själfva, och då får fäll Anders Jonsson ge' me' sej i alla fall, för att inte skammen ska' komma öfver er.»

»Hur kan ni tro någe' tocke om Magnus och mej?» frågade Lina, och var nu lika blek som hon nyss varit röd.

»Hå kors, jag vet fäll hur'dana pojkarna ä' och jäntorna me' för den deln!» svarade Maja lugnt. »Det be-

höfs bara att den ena vinkar te', så slinker den andra me'.»

»Sådan ä' inte Magnus och inte jag heller!» svarade Lina och såg på henne med ren och öppen blick. »Och det vet jag, att hade han gifve' mej en tocken vink, så hade det allt vuri' slut oss imellan för länge se'n!»

»Ja, så mycke' likare då,» återtog Maja med belåten ton; »och då ska jag fäll försöka reda härfvan åt er.»

»Och kan ni det, Maja, så kom ihåg att jag glömmer det aldri'!» sade Lina med fuktiga ögon och tryckte hennes händer i sina.

»Det blir fäll allti' bra me' det! Men kryp nu ner igen och si riktigt eländig ut. När far din kommer, så voja dej så mycke' du orkar och låss som du inte känner igen'en. Och ingen ann' heller, hör du det?»

»Ja, men mor hon tar fäll ve' sej illa, om...»

»Jag ska säga'na ett ol i förtroende.»

»Och Magnus — tänk om han...»

»Aja, lite' kan han fäll pinas för Idas skull, eller hva' tycker du själf?»

»Ja, det förståss, men...»

»Jag ska fäll hviskan i öra' då att det inte ä' så värst farligt. Nu hör jag skördefolke' komma hem för te' få sig aftonvard. Skapa dej nu så sjuk som du kan, och ställ dej riktigt yr i hufve' och skratta inte när jag kommer och stöper öfver dej, det säjer ja dig te'. Och får jag lof te' ge' dej någe' elakt te' ta' in, så svälj och grina bara — för di tror nog att det kommer te' göra dej godt.»

Och med de orden gick Maja ut ur kammaren och in i köket, och hon såg mycket hemlighetsfull och bekymrad ut, när hon kom dit ut, där Anders Jonsson och drängarna intagit sina platser vid det stora bordet, medan mor Lovisa och pigorna sutto vid spisen och afvaktade den stund, då skapelsens herrar hade hunnit stilla sin hunger.

4.

När Maja kom ut från Linas kammare, kastade husbonden en arg blick på henne från bordet framme vid fönstret, där han satt med drängarna och Fiskar-Olle och hade framför sig en väldig portion af den salta strömmingen, som fick en duktig klick smör att simma i, sedan detta blifvit uppsmält af den varma potatisen.

Maja var klok nog att inte låtsa om blicken, utan gick fram till spisen, där mor Lovisa satt, sade helt sakta några ord i öronen på henne och tog sedan sin lilla stöppanna och satte den på elden bredvid grötgrytan. När det var gjordt, började hon gräfva i kjolsäcken efter några blybitar och annat smått, som hon helt långsamt och betänksamt lade ner i grytan, den ena efter den andra.

Karlarna sneglade på henne med nyfikna och undersamma blickar och pigorna drogo sig åt sidan, trots sin stora nyfikenhet, så att det blef ett vördnadsfullt afstånd mellan dem och henne. Den enda som satt lugnt kvar på sin plats var mor Lovisa, som efter de framhviskade orden utbytte en hastig blick af hemligt förstånd med Maja, där hon stod lutad öfver spishärden.

»Du skällde förut öfver att du hvarken fick vått eller torrt,» sade Anders Jonsson snäsigt till Magnus, som hade ögonen spända på Maja och hvad hon sysslade med; »hvarför äter du inte nu då? Hon kan nog trolla, kärngen där borta, utan att du glor på'na.»

»En måtte fäll få ha ögona hvar en vill,» svarade Magnus och tog sig på måfå en strömming. »Eller ska di kumderas me', likasom armarna?»

Anders Jonsson svarade ingenting, men han högg en stor potatis midt itu med knifven och vände på hufvudet åt hustrun, framkastande med samma snäsiga ton:

»Hva' säjer hon om jänta' där inne nu då? Ska en kanske ha'na liggande länge nu midt i bråaste tiden?»

»En får fäll si, när hon har stöpt öfver'na,» svarade mor Lovisa lugnt och började att med en stor träslef ösa upp gröten i stenfatet.

»Har ho' inte hunni' me' det än då?» frågade mannen lika snäsigt som förut.

»Jag skulle fäll först höra hur det va' me'na!» svarade Maja lugnt som förut och vände sig sedan till mor Lovisa: »Vill ni ta' med er en spilkum vatten och komma me' in, så ska vi si hur det är fatt.»

Därpå tog Maja pannan af elden, och mor Lovisa följde med henne med en spilkum vatten.

Karlarna fortsatte att äta under tystnad, sedan Karin satt fram grötfatet på bordet. Fiskar-Olle försökte att få i gång ett samtal om rågen och utsikten att få något för den fram på hösten, men det gick inte annat än med enstafviga ord, och när de slutat äta, stego de upp, knäppte ihop händerna och bockade sig långsamt för bordet, sade sedan tack åt husbonden och gingo sin väg, den ena efter den andra.

Anders Jonsson själf gick in i kammaren på andra sidan och stoppade sin pipsnugga.

När pigorna blifvit ensamma i köket, halfhviskade Karin till de andra:

»Det va' inte mycke' som Magnus fick i sej, inte. Han ä' allt illa tokig i Lina, stackare.»

»Hm! det vet jag visst!» sade den yngsta af flickorna, en ljushårig jänta på sjutton, aderton år, »får han inte henne, så måtte det fäll finnas andra som sir lika så golika ut.»

Nu kom mor Lovisa ut från Lina med pannan i handen och efter henne Maja med spilkummen.

»Har far gått ut?» frågade hon flickorna.

»Nej, han ä' inne i kammarn,» svarade Karin.

»Då ä' det fäll bäst vi går in till'en me'samma, eller hur, Maja?»

»Kanske det. Men kom ihåg nu hva' jag sa': det sir illa ut, om Jonsson inte ger me' sej.»

»Men från vette' blir hon fäll ändå inte?» frågade modern och satte pannan ifrån sig i spisen.

»Ja, det kan en aldrig veta. Och det ä' så godt te' bereda'n på det värsta, så blir det så mycke' bättre se'n, om det går åf för mindre.»

Det tyckte mor Lovisa var klokt taladt, och så tog hon då Gud i hågen och steg in i kammaren, och kloka Maja seglade efter i hennes kölvatten, med spilkummen, i hvilken det smälta och hastigt afkylda blyet låg på bottnen i underliga snirklar och kroklinjer, som sågo ut som stelnade maskar.

När de kommo in, stod Anders Jonsson borta vid sin gamla gulmålade klaffbyrå, där han hastigt sköt igen en låda och vände sig om som om han blifvit obehagligt öfverraskad. Han sög ett duktigt bloss ur pipan, bolmade ut med röken och frågade med barsk ton:

»Hvad ä' det frågan om? Hvad ska ni här inne med det där tråtyge te' göra?»

»Jag tänkte du ville fäll höra hur det ä' med flickan våran ändå,» svarade mor Lovisa, som inte var så lättskrämd af sig.

»Står det te' läsa i skåln där, det då?» fortfor mannen och försökte se tviflande ut, men kunde inte låta bli att kasta en halft förargad, halft skygg blick på Maja, som gick fram och ställde spilkummen på bordet borta vid fönstret.

»Det kan allt hända, det!» sade hon i detsamma och spände ögonen i honom. »Om Jonsson vill komma hit nu, så kan han själf få si.»

»Jag ger håken både henne och hennes trollkonster!» mumlade han och ville gifva sig af ut.

Men nu var det hustrun som ställde sig i vägen för honom, i det hon helt kärft yttrade:

»Du borde fäll kunna bära dej åt som folk, när det gäller det enda barnet vi har. Och har nu Maja en gång gjort sig omak och kummi' hit, så ska du fäll också höra på hvad hon har te' säja. Och det säjer jag ifrån, att vill du inte det, så far jag te' stan och tar flicka' me' mej och frågar doktorn, och då får hon ligga kvar där te's hon blir frisk igen, och tycker du att det blir billigare...»

Men se kostnaden, det var just att taga Anders Jonsson på hans ömmaste sida, hvarför han också helt fogligt vände om på halfva vägen, makade sig med långsamma steg fram till fönstret och sade så pass vänligt att det inte alldeles såg ut som om han ville bitas:

»Nå ja, jag får fäll höra på hur det ä' fatt då. Men när det ä' midt i bråaste andtiden, så kan ni fäll inte undra på om en blir sint öfver eländet.»

»Nenej, men si pröfninga' kommer inte precist när en har skuradt och i ordning,» utbrast Maja långsamt. »Ho' passar allt på när ho' kan komma illa te', för annars skulle vi fäll inte ta oss så värst åf'ena. Men titta nu, ska Anders Jonsson få si. Sir han den där runda blyklumpen, som det går ut alldeles som stålringar ifrån, och sir han hur en åf de där stålringarna sitter fast ve' en annan liten klump, som sir ut som ett hjärta?»

»Jaa, så sir det ut!» svarade Anders Jonsson och stirrade i spilkummen. »Men hvad ä' det det ska betyda då?»

»Jo, det betyder att flicka' har fått solsticke' och att det står åt både bröste' och hufve' på'na!» svarade Maja med bestämd ton.

»Inte sir jag någe' hufve', inte!» återtog Anders Jonsson och stirrade envist i vattnet.

»Jaså, hvad ä' det där då, som ligger strax breve' hjärtklumpen? Och som hänger ihop ve' den med de där krokiga trådarna? Ä' det inte ett hufve', det?»

»Det tycker jag en blind borde kunna si!» inföll mor Lovisa afgörande.

»Jaså — jaja — si den fäste jag mej inte ve'!» medgaf Anders Jonsson.

»Ja si, en får lof te' vara lite' van ve't ska jag säja,» återtog Maja med aldrig svikande säkerhet och skvalpade litet på spilkummen, så att de lösa bitarna ändrade plats och bildade nya figurer på bottnen. »Men nu ska vi titta på lite' annat me'.»

»Står det hvad en ska bota'na me' också?» frågade Anders Jonsson, som det tycktes allt mer och mer intresserad.

»Det kommer se'n, det!» svarade Maja och kastade en hastig blick på Lovisa, som nickade helt omärkligt, liksom till tecken af godt samförstånd. Därpå återtog hon helt långsamt, som om hon haft svårt att läsa sig till hvad hon ville veta: »Sir Jonsson den där raka biten, som ligger på ena sida' och har liksom en hufve'knopp me' en hatt på?»

»Jaa, nog sir jag den!» svarade Jonsson och tittade åt motsatta hållet. »Ä' de' meklamente, det då?»

»Det kunde allt hitta på och hända, det,» fortfor Maja, »och om jag inte sir alldeles för tokigt, så ä' det inte mer och inte mindre än en karl, som ligger te' huse'!»

»Hå kors i alla tider! Ge' mej si!» ropade mor Lovisa lifligt och böjde sig fram öfver spilkummen.

»Ja, ser I inte där, mor Lovisa, att han vänder hufvet rakt åt hjärteklumpen där bortnas?»

»Ja, ta' mej dalern gör han inte ock!» ropade Lovisa allt mer och mer intresserad af hvad hon trodde sig se.

»Syns det om han har någe' ock?» frågade Anders Jonsson med spefull ton. »För annars är det fäll inte värdt att han omakar sej!»

»Åja, utan ä' han inte,» svarade Maja; »och om det ock skulle så vara, så gjorde det fäll ingenting, när han kommer te' rikaste bond' på hela ön.»

Anders Jonsson var lika litet som någon annan dödlig okänslig för smicker, och han kunde inte låta bli att stryka sig om hakan med själfförnöjd min; men som han började ana satans list, återtog han genast med betydligt kärfvare ton än förut:

»Prata nu inte tocke', utan tala hellre om hvad en ska göra för te' få jäntan på bena igen.»

»Det ä' just det vi ska titta efter nu!» sade Maja försiktigt och kastade en hastig blick på mor Lovisa, som fortfarande stod försjunken i betraktande af spilkummen.

»Ni kan ju göra det då, medan jag går ut och ser efter att di har skött om hästarna ordentligt,» svarade Jonsson och gick sin väg med ovanlig brådska, som om han varit rädd för att någon skulle vilja hindra honom.

»Tänk om han ger sig åf in te' flickan,» hviskade mor Lovisa hastigt och tog ett par steg för att skynda efter honom.

»Bry er inte om det, ni,» svarade Maja med ett slugt blinkande, »jag har sagt'ena hur hon ska bete sej.»

5.

När Anders Jonsson kom ut på gården och just skulle snedda af öfver till stallet, såg han en mörk skugga komma emot sig från pränget mellan stallbyggnaden och vagnsskjulet. Det klack till smått i honom, när han kände igen Magnus, ty han visste ju med sig själf att han icke varit särdeles vänlig emot honom under dagens lopp; men han lät ingenting märka, utan sade endast helt kort, i det han tänkte gå förbi honom:

»Har du sitt efter hästarna ordentligt och gifvit dom foder te' natten?»

»Ja, jag tänker fäll det,» svarade Magnus kort, och när han såg husbonden göra min af att gå förbi, fortfor han med bestämd ton: »Men nu ä' det så att jag ville tala me' Jonson ett par ord.»

»Jaså! Hvad är det frågan om då?» svarade Jonsson och stannade, men såg till att det var tämligen stort afstånd mellan honom och drängen.

»Jo, jag skulle villa ha mitt betyg i mårron,» svarade Magnus kort som förut.

»Betyg?» frågade Jonsson tämligen förbluffad. »Hvad ska du med det te' göra?»

»Skaffa mej en ann' tjänst, förståss,» svarade Magnus.

»Jag tycker du skulle fäll först höra, om jag vill ha dej kvar!»

»Det har jag fäll hört tillräckligt att ni inte vill — och om ni också skulle vilja, så vill inte jag!»

»Hvart tänker du ta' vägen då?»

»Jag har talt me' Söderman på Marbottna. Hos ho-

nom får jag hundraåtti och två par sjöstöflar och potatisland, så det tänker jag allt att jag kommer te' ta'. Laga därför att jag får betyge' i mårron bitti', för Fiskar-Olle ska dit och jag vill skicka't me' honom.»

Och därmed gick Magnus sin väg neråt gården, där drängstugan var belägen, och Jonsson såg mycket fundersam ut, när han långsamt knogade sig af in i stallet.

Det var två saker som förargade honom mer än han kanske ville tillstå för sig själf. Den första var att drängen sade upp själf, i stället för att Jonsson fick göra det, och det andra var att han tänkte sig till Söderman på Marbottna, Anders Jonssons gamle rival både om makten och rikedomen i socknen.

Nu stod han där inne i stallet framför Bläsens spilta och tyckte att det var retsamt att han skulle bli af med den bästa drängen han hade; ty det var Magnus ovillkorligen, om han också var tämligen stursk af sig. Men det visste Anders Jonsson mer än väl att de kunde vara, om de också inte dugde till något, och kanske värst då — och så stark och så nykter och ordentlig hade han inte haft någon dräng på länge.

Det var bara det där förargliga att jäntan... men när allt kom omkring var det kanske inte så farligt med kärleken — det var kanske bara litet dansflams och ingenting vidare.

Om han skulle gå in och se hur det var med henne och så kanske få höra litet med detsamma, hur landet låg?

Ja, sagdt och gjordt. Anders Jonsson höll nog af dottern på sitt vis, fast han just inte kelade med henne; men det var nu inte hans vana med någonting här i världen, kanske med undantag af hästarna, ty dem var han öm om så att det förslog.

När han därför sett om dem att de hade hvad de behöfde och klappat stallgumsen, hvilken trofast stod i spiltan bredvid Bläsen, som han emellanåt knuffade på länden för att han skulle spilla litet timotej åt honom, så gick han beslutsamt öfver gården in i byggningen och steg sakta — det vill säga så sakta som han kunde — in i Linas kammare.

Det var skumt där inne, men inte alldeles mörkt, eftersom fönstret låg åt väster och gården som vanligt låg tämligen naket uppe på höjden, och Anders Jonsson, som redan var van vid skymningen därutifrån, kunde mycket väl urskilja dottern där hon låg med täcket uppdraget tätt omkring sig och ögonen stirrande rätt ut i rummet. Ovan vid att hafva någon sjuk omkring sig — ty man var i allmänhet frisk på Österäng — stod han ett ögonblick litet tveksam strax innanför dörren, men slutligen bestämde han sig för att gå fram och hade just föresatt sig att vara så tyst som möjligt, då han plötsligt stötte mot en af stolarna, som med ett häftigt rakande knuffades ett stycke ut på golfvet.

»Hvad ä' det?» ropade Lina med skrämd röst och gjorde en hastig rörelse under täcket. »Ä' det någen där?»

»Bli inte rädd, kära barn,» sade fadern så mildt och beskedligt han kunde, »det ä' bara jag!»

»Ä' det Fiskar-Olle?» pustade Lina häftigt. »Gå er väg! Hvad har ni här te' göra? Husch hvad det luktar strömming åf er! Gå er väg, säjer jag!»

Hon drog upp armarna öfver täcket och slog vildt åt honom med bägge händer, medan hon kastade sig fram och tillbaka i sängen.

»Jesses, flicka!» ropade nu Anders Jonsson, rädd på fullt allvar. »Känner du inte igen far din? Står det så åt hufve' på dej, stackare?»

Och nu tog han fatt i den framsparkade stolen och satte sig ner vid sängfötterna, sedan han först stoppat pipsnuggan i fickan.

»Hufve' ja! Oj, oj, oj!» jämrade sig Lina och klämde om hufvudet med bägge händer. »Det värker och spänner och är så hett, så hett! Men inte ä' ni far, inte! Nej då! Han håller bara väsen, han, när han kommer... han ä' inte så där tyst, han inte... för honom kan en gärna både få vara sjuk och lägga sej och dö — hva' bryr han sej om det? Bara han får in rågen, så!»

Anders Jonsson var inte särdeles veksinnad af sig, men det slog honom att hans eget barn inte tänkte bättre

om honom än så. Han försökte att tala, men det satt som en stopp i halsen på honom och han kunde inte få fram ett ord. Men han pustade i stället, och han kände att svetten bröt fram i pannan på honom, där han satt.

»Jag ville önska jag vore dö',» fortfor Lina och jämrade sig sakta, »för jag ä' ändå bara i vägen för både den ena och den andra. Vore jag borta, så kunde Magnus tjäna kvar — för en så golik karl får far ändå inte på långa vägar — och vore jag unnan, så behöfde han inte ge' sig åf te' Marbottna, där di vill pracka på'n Ida och få'n te' måg i huse', för det di vet att han kan sköta hela gåln, nu sedan Söderman har blifvi' sjukliger åf sej.»

»Hvad säjer du, flicka?» ropade Anders Jonsson, som nu fick mål i munnen. »Ä' det d e t, som ligger bakom?»

»Husch då, ligger det nå'n bakom?» ropade Lina och gjorde en häftig rörelse för att sätta sig upp, hvarpå hon med förskräckta ögon stirrade åt väggen bakom sängen. »Ha ut otyget! Säg åt mor att hon kommer in — hon ä' den enda som håller åf mej — mor, mor, mor! Hör ni, jag vill att mor ska komma in!»

»Ja, jag ska säja åt'ena!» svarade Anders Jonsson alldeles handfallen och steg upp. Men så satte han sig igen, lade sin stora, valkiga hand på dotterns, som hon hade kastat fram uppe på täcket, och sade med mera mildt uttryck i rösten än Lina någonsin förut hört utaf honom:

»Känner du inte igen mej, om du tittar noga på mej ändå?»

Det kändes svårt för Lina att fortfara som hon börjat, men kloka Maja hade ju sagt att hon skulle hålla i sig, och på henne trodde hon som på berg. Hon fortsatte därför att stirra åt väggen och slängde sig oroligt som förut, ropande:

»Mor ska komma in, mor ska komma in! Det bränner och värker, så jag kan hvarken höra eller si. Mor! Mor!»

Dörren öppnades i detsamma och mor Lovisa kom

in, följd hack i häl af Maja, som bar en kopp med något rykande innehåll, med hvilket hon gick fram till sängen.

»Kors, ä' du här, far?» frågade mor Lovisa och såg förvånad på Anders Jönssons spaka och allvarliga ansikte, »jag trodde du var ute hos hästarna.»

»Ho' känner inte igen mej, flickungen,» hviskade mannen och gick ut med långsamma och dröjande steg.

När dörren stängts efter honom, reste sig Lina hastigt i sängen och hviskade till modern och kloka Maja, som lutade sig öfver henne:

»Det var för väl att ni kom! Jag tyckte så synd om far — och det säger jag er, att i mårron går jag opp igen! Det får gå hur det vill, men skapa mej tokig, det vill jag inte vidare.»

»Det kan fäll hända att det inte behöfs heller,» svarade kloka Maja, »för om jag inte såg galet, så ha allt meklamente' gjort nytta på'n me'samma.»

6.

När mor Lovisa efter en styf halftimme kom tillbaka in i kammaren, satt Anders Jonsson vid bordet med pipsnuggan i munnen och såg mäkta fundersam ut, där han hade bläckhornet framför sig och ett ark papper utbredt på bordet. I ena handen höll han en träpinne, vid hvilken en gammal rostig stålpenna var fastbunden med fordom hvit tråd, som nu hade blifvit svartbrokig af bläcket, och den andra var långsamt och stadigt sysselsatt med att krafsa bakom vänstra örat, som om den myndige husbonden där sökt råd för någon kinkig kasus, den han hade svårt för att reda.

Mor Lovisa såg på honom med på en gång småslug och undrande blick, men hon sade ingenting, tog sin stickstrumpa, som låg på byrån vid dörren, och satte sig sedan på andra sidan bordet midt framför sin självrådige herre och man.

När de suttit tysta en god stund, tog Anders Jonsson bort vänstra handen från hårtestarna bakom örat och sade, sedan han med några ansträngande drag fått eld igen på pipan, som hållit på att slockna under hans djupa funderingar:

»Hur ä' det me'na nu då?»

»Menar du flickan?» frågade Lovisa utan att titta upp från strumphälen, som hon just höll på att taga ihop.

»Jaa, hvem skull' jag annars mena?»

»Åjo, ho' ska fäll låtsas vara liksom lite' kryare se'n ho' fick in.»

»Hvad va' det för djäfvelstyg som kärngen smorde i'na då?»

»Det talte ho' minsann inte om; men någe' varmt va' det, och illa smakte det, sa' Lina.»

»Har ho' gått nu?»

»Ocken menar du?»

»Kors, kärngkratta' vet jag!»

»Ja, ho' gick hemåt för en stund se'n.»

»Det va' då väl, det. Ha tocke där trolltyg i huset under natta, det skulle jag inte villa.»

Så blef en lång stunds tystnad igen, under hvilken Lovisa stickade och Anders Jonsson stack ner pennan i bläckhornet och började skrapa på papperet med den rostiga pennan.

»Har du någe' bläck i flaska? Det här ä' då som det vure beck i't.»

»En kan ju slå i ett par droppar vatten — för flaska' den va' då tom i våras, den.»

Och därmed tog mor Lovisa bläckhornet och gick ut i köket med det. När hon efter ett par ögonblick kom in igen, satt Anders kvar och stirrade på papperet, och vänstra handen hade återtagit sin gamla plats bakom örat.

»Hvad ä' det du ska skrifva för slag?» frågade mor Lovisa och satte bläckhornet framför honom.

»Det ä' Magnusses betyg,» svarade Anders Jonsson kärft och körde ner stickan i bläckhornet för att röra om det utspädda bläcket.

»Jaså, du låter'n gå te' Mikaeli?»

»Jag tänkte låta'n gå, det vet du... men nu ä' det han som sagt opp sej! Han lär ska te' Söderman på Marbottna, sa' han.»

»Nåja, ajöss me'n då! Folk finns det allti' te' få!» sade Lovisa med föraktlig ton och tittade med detsamma på sned på mannen, som drog stickan ur bläckhornet och med förargad ton utbrast:

»Ja, det ä' lätt te' säja för dej, du som inte har någe' me' dom te' göra!»

»Nå kors, du ville ju själf bli åf me'n, tyckte jag!» återtog Lovisa med en ny snedblick.

»Ja, på sätt och vis,» återtog Anders Jonsson i samma ton som förut; »för en stursk karribel ä' han — och så det där med jäntan — men bra ä' han annars, förståss, och si att Söderman ska få'n, det är d e t som retar mej, begriper du.»

»Nå, så får du fäll tala me'n att han stannar kvar, då. Och om du ökar på lön åt'en...»

»Kan du tänka dej att han får hundraåtti hos Söderman — det ä' ju rakt okristligt! Och två par sjöstöflar och potatisland! Kan en tänka sig tocke'?»

»Ja det kunne fäll du orka me' också, om du ville!» sade mor Lovisa lugnt.

»Bå' det och mer till!» svarade Anders Jonsson tvärsäkert. »Och inte behöfde jag fäll komma på kneken för det. Och så låg jänta där inne och dyfla om att Söderman ska lämna gåln ifrån sig och att di vill ha'n te' måg, för att han skulle öfverta, alltihop.»

»Ja, en duktig karl ä' allt Magnus, det ska då ingen kunna förneka,» menade mor Lovisa, »så jag undrar inte på att di vill komma åt'en.»

»Nä-ej! Och det ä' just det som förargar mej.»

»Om du skulle tala me'n lite,» framkastade mor Lovisa som på försök, »det vure kanske inte så ogalet.»

»Nä-ej si, ber'n det gör jag då rakt inte!» svarade Anders Jonsson och doppade ner pennan för att börja skrifva, men så fick han med sig en stor kluns af det tjocka bläcket, och så föll den midt på papperet som en

stor plump och då kastade han pennan ifrån sig utan att tänka på att han nyss rört omkring med bakändan, och nu gjorde den ett långt, svart streck på papperet. Det var som förgjordt alltsammans.

»Jag tycker du kunne ta' och sofva på saken,» sade Lovisa och hade svårt att låta bli att skratta åt mannens förargade min och bläckiga fingrar, »allti' hinner du skrifva det där i morron bitti'.»

»Ja, det kan du då ha rätt i!» medgaf Anders, som inte begärde bättre än att få uppskjuta saken. Han steg upp och fick ny tobak i pipan, tände på den och började kläda af sig. Lovisa hade ännu litet att stöka med, så att hon gick ut och in mellan kammaren och köket; och när hon slutat sina göromål för dagen, kom hon in för att säga godnatt och underrätta Anders om att hon låtit bädda åt sig inne hos Lina för att kunna se om henne under natten.

»Så godt kan det vara!» sade Anders Jonsson, och just när hustrun tog i dörrlåset för att gå ut, ropade han, som om han just nu kommit att tänka på en sak:

»Hör du Lovisa, du!»

»Ja, hvad vill du?»

»Du kunne allt höra dej för lite' me' Magnus i morron bitti', om det ä' abslut att han ska te' Söderman.»

»Jaa, tror du det går ann?» frågade mor Lovisa och log inom sig själf åt att det hon väntat på hela kvällen ändtligen kom i sista stunden.

»Du kan ju allti' låtsa som det bara kom från dig själf och som jag inte visste åf'et.»

»Åja, det förståss, det kan jag fäll,» svarade mor Lovisa och gick.

När hon gått ut, vände Anders Jonsson sig åt väggen och tyckte att han burit sig riktigt finurligt åt. På det sättet kunde hustrun kanske ställa saken till rätta, och så var han ju ändå obestridt herre i huset.

Och den glada öfvertygelsen somnade han på.

Medan detta försiggick inne i kammaren, hade kloka Maja knallat sig af hem med sin påse på armen, och till den hade nu kommit en liten korg, i hvilken mor Lovisa

stoppat ner litet smått ur visthusboden, som Maja tyckte var godt att bära på, just därför att det kändes litet tungt. Det hade mörknat på duktigt, innan hon gick, men gamla Maja var inte rädd för mörkret, och vägen kände hon till, så det var nog ingen nöd för henne att komma hem.

När hon kommit en bra nog bit från uthusen på Österäng och skulle taga af genvägen, som gick öfver skogen hem till hennes stuga, hörde hon steg af en gående, och det dröjde inte lång stund förrän en mörk skugga kom emot henne från en trädgrupp, som stod just vid vägskälet. Maja saktade stegen litet och tittade skarpt framför sig; hon var nästan lika skarpsynt i mörkret som hennes gamla Olle där hemma, och hon såg snart att det var Magnus, som kom emot henne.

»Kunne fäll tro det också,» mumlade hon för sig själf; »inte kan den fäll sofva, kantänka.»

»Go' kväller, mor Maja! Ni ä' fäll på hemvägen, kan jag tänka!» hördes nu Magnus' röst alldeles invid henne.

»Jo men ä' jag så!» svarade Maja lugnt. »Och om jag inte sir galet och hör galet me', så är det Magnus.»

»Det ä' nog riktigt, det.»

»Ä' du ute och styr så här i mörkre', du?»

»Ja, jag visste att ni tänkte er hem, och efter som det ä' mörkt, så fundera jag om jag inte skulle slå sällskap med er på hemvägen.»

»Hå, jag kan nog gå ensam, jag — och du kan fäll få bättre följe än te' gå me' en gammal käring, kära gosse.»

»Ja, men si det ä' så att jag ville språka litet med er.»

»Det kan så vara!»

»Ni kan gärna låta mej få bära korgen åt er, så stö'r ni er bättre på käppen.»

»Ja, tack för det!»

Och så gingo de tysta några ögonblick uppåt skogsstigen, och Maja tyckte det var skönt att få någon att bära åt sig och att det väl kunde vara värdt en liten belöning.

»Du vill fäll veta hur det står te' med Lina, kan jag tänka?» frågade hon därför efter en stund.

»Jo Jesses, det vill jag visst, det!» svarade Magnus ifrigt. »Hur ä' de me'na, mor Maja?»

»Hå, det ä' allt lite' skralt, förståss — men någe' farligt ä' det inte.»

»Nå, Gud ske lof för det då! Jag blef riktigt illa ve', när hon damp i förmiddas.»

»Och ändå va' det fäll du som prata dåndimpen på'na.»

»Ja, jag vet inte hvad som kom åt mej — men si, när ho' dansa med den där målarn...»

»Det var för att du dansa me' Ida, kan du då fäll begripa.»

»Ä' ni säker på att det bara va' för det?»

»Jag ä' bara säker på en sak,» svarade kloka Maja med en viss skärpa, som dock var uppblandad med en stor portion godmodighet, »och det ä' att ni ä' lika tokiga bägge två, ni som de andra unga. Men hör nu, Magnus, säj mej en sak: ä' det sant som di säjer att du ska te' Söderman te' hösten?»

»Ja, hvad vill ni jag ska göra? Inte kan jag gå här och bli hunsad utåf Anders Jonsson, och så en vacker dag si att han gifter bort Lina med en som har någe'! Då ä' det fäll mycket bättre att jag ger mej åf och lagar att jag själf får någe', för när jag inte kan få Lina, så gör det mig ackurat detsamma hvem jag tar, om det så vure ett ändå värre troll än Ida Söderman.»

»Nu talar du som du har förstånde' te'! Men jag tänker det ä' allt gåln du friar te' och inte Ida Söderman. Och frågan ä' om inte det står te' på samma sätt med ditt tycke för Lina me'.»

»Nej, mor Maja, det kan ni lita på, att om hon så vure Fiskar-Olles dotter, så tyckte jag om'ena lika mycket för det. Men si hvad Ida anbelangar så inte tog jag henne om inte ho' hade någe', inte. Lina det ä' en annan sak, det. Det ä' flicka som inte finns maken te' i hela skärgåln.»

»Och så ä' Österäng allt en bra mycke' styfvare gål än Marbottna? Hvasa?»

Och nu stannade kloka Maja litet andfådd uppe på backkrönet, där det var glest med träd och där hon kunde se Magnus rätt i synen med sina skarpa små ögon.

»Hå ja,» svarade Magnus och såg på henne tillbaka, »det vet jag fäll nog, men det frågar jag inte efter, om jag bara får Lina. Men hur det än blir nu, så har jag sagt opp i kväll, och te' hösten flyttar jag — han ska ge' mej mitt betyg i morron bitti', Anders Jonsson.»

»Jaså, har du sagt opp i kväll? Jaha, det var inte så dumt, det. Men vill du lyda mitt råd, så fjäska inte sta' med betyge' i morron bitti', utan lugna dej en dag te' — allti' hinner du ge' dej åf te' Söderman.»

»Hvad ska det tjäna te' och dra' ut på tiden?»

»Det kan du aldrig veta. Gör nu som jag säger och låts' inte om måge' i morron. Jag kommer te' Österäng på förmidda'n, och då får vi fäll si hvad det kan bli åf.»

»Och det ä' säkert att det inte ä' nå'n fara med Lina?»

»Ånej, ho' kommer sig nog — bara du låter bli och dansa med Ida Söderman. Men hör du, Magnus, har du inte nå'n släkting oppe på fastlande', tycker jag mej ha hört?»

»Joo, nog har jag en faster oppe i Ryd, men henne har jag inte hört åf se'n jag var pojke. Ho' ville ha mej dit och tjäna då, men när jag inte hade nå'n lust, så blef ho' arg på mej, och se'n har jag inte hört måge' åf'ena.»

»Hur ä' det, ho' ä' ju gift med en bonde där bortnas?»

»Ja, och di har en gål som ska vara hyfven, har jag hört.»

»Har di nåra barn — vet du det?»

»Ja, di har en son som har fari' te' sjöss och som lär ska vara i Amerika, har jag hört.»

»Jaså, ja — det va' bra, det!»

»Hva' för det då?»

»Kors, det ä' ju allti' bra te' ha släktingar, vet jag. Men si där har jag ju min gamla stuga — och där kom-

mer Olle emot mej med rumpa' i vädre'. Ja si, när en har sällskap, så blir vägen kort, heter det. Go' kväll, Olle lilla! Ja, ajöss med dej då, Magnus. Gå nu hem och lägg dej och bry dej inte om någe' betyg i morron, inte. Jag ska ta' och lägga ut kortena för dej, när jag kommer in — och i morron ska du få höra hur det låter.»

Därmed stultade kloka Maja upp emot sin stuga med Olle före sig, och Magnus stod kvar och tittade efter henne, innan han gaf sig af hemåt vid betydligt bättre kurage än förut.

7.

När några dagar hade gått, var allting sig likt igen på Österäng — åtminstone till det yttre. Rågen var inne utan att ha fått regn på sig, Lina var uppe igen sedan morgonen efter kloka Majas samtal med Magnus, och denne hade inte vidare talat om betyget.

Men Anders Jonsson själf gick fortfarande omkring och såg mäkta fundersam ut. Kloka Maja hade, när hon fick sin betalning, och den som var hederlig ändå, råkat fälla några ord om den där fastern uppe i Ryd och om sonen som farit till Amerika och som sedan inte hörts af — och sedan Anders Jonsson ett par kvällar därefter haft en lång öfverläggning med mor Lovisa, öfverraskades folket af att han morgonen därpå gaf sig af på ångbåten in till staden.

Anders Jonsson for annars så sällan som möjligt dit, och i synnerhet var det fallet under sommarmånaderna. På hösten däremot, när hafren och potatisen och fårköttet skulle säljas, då var han ju så illa tvungen, och då hände det allt att han var litet tung i hufvudet, när han kom hem — man träffade ju så många bekanta på ångbåten och så kunde man ju få gå och kursa ett par dagar inne i staden — och något skulle man ju göra på mellanstunderna, förstås.

Det kunde aldrig hända honom mera att han kom redlös hem — han som så många andra; det hade händt honom en gång, och då hade han till på köpet tappat hundra kronor, så den läxan glömde han inte så lätt. De där hundra kronorna hade han fått äta upp åtskilliga gånger, ty mor Lovisa var just inte den som glömde någonting, hur bra och hygglig hustru hon annars var — och det värsta var att hennes herre och man totalt glömt bort att köpa hem garnet till bolstervaret, som skulle väfvas, och de utlofvade ylleschalarna både åt henne och Lina.

Så den stadsfärden glömde Anders Jonsson minsann inte så lätt.

Det märkvärdiga med den här färden var det, att han dröjde borta i två dar och att mor Lovisa inte visade sig ett spår orolig för det. Hon gick där lugn och flitig som vanligt, och pigorna märkte att hon hade ett och annat att hviska om till Lina emellanåt, och denna såg också belåtnare ut än hon varit på mången god dag.

Magnus syntes inte mycket till hemmavid, ty mellan rågskörden och hvetet, som snart också var fallfärdigt, hade man annat att syssla med. Det låg en stor holme ute i fjärden, och där hade man en duktig höskörd att taga vara på. Det kom senare än det andra gräset, därför att man först lät kräkena beta af holmen på våren, innan man släppte ut dem på hemkanterna, och nu voro drängarna där hela dagarna och hade mat med sig, och när de kommo hem om kvällarna i stora kreatursfärjan, voro de uttröttade och lade sig tvärt att sofva. Flickorna, som voro med för att räfsa, hade inte heller lust att sitta uppe särdeles länge, och därför märkte ingen af dem att Lina och Magnus hade sina små pratstunder borta i björkhagen de två kvällarna som Anders Jonsson var i staden.

På tredje dagen var han hemma igen, nykter som en spik och nyter som en brudgum, dagen efter bröllopet. Som det var en god fjärdingsväg till närmaste ångbåtsbrygga, tog mor Lovisa nya vagnen med fjädersätet och for själf å stad för att hämta honom. Lovisa körde själf,

ty de hade kommit öfverens om att det första sammanträffandet skulle vara utan vittnen, och på landsvägen fanns det ingen som lyssnade.

»Nå far?» frågade Lovisa nyfiket, sedan de fått med sig alla sakerna och gamla Brunte väl kommit uppför backen från ångbåtsbryggan: »va' det som kloka Maja sa' att hon såg'et i kaffekoppen?»

»Ja, håken i det trolle', ho' har allt reda på sej,» svarade Anders Jonsson och smackade åt Brunte, »och det mer än jag trodde'na om. Det har allt sin regala riktighet både me' fastern och hemmane'!»

»Säg det! Nå, va' du där och titta på gåln?»

»Jo, du ä' så säker! Jag träffte Jan Karlsson i stan och slog i honom att jag ville si mej om och köpa någe' hemman oppe på fastlande', och han visste en som var däroppifrån och som ville sälja — och så for vi dit.»

»Nå, nå! Va' du inne hos dom?»

»Lit' på det du, Lovisa. Och jag titta' mej omkring, ska du tro, både i stuga' och på ägerna. Si, jag gjorde mej ärende me' te' hälsa ifrån Magnus, efter som jag i alla fall va' ditåt, och gumma' blef så te' sej öfver att hanses husbonne kom te' dom, så ho' visste rakt åf inte hur bra ho' ville.»

»Nå, talte di om son sin någe'?»

»Ja då, gubben svor öfver'n och gumma' snyfta och grät, och di sa' bägge två att di inte har hört åf'en på åtta år, så di tror båda två att han ä' dö'. Och gumma' sa' te' slut att det var då väl att ho' har brorson sin i lifve' och att det ä' en ordentlig pojke, så att inte gåln behöfver gå te' oskylda.»

»Sa' ho' ock? Kors, kära far, då ä' det ju inte så tokigt me' Magnus ändå!»

»Nej, tacka för det! Och si därför så har jag tänkt tala ve'n nu, när jag kommer hem, och fundera me'n om han inte vill stanna i tjänsten, så får en fäll si se'n hvad det kan bli åf.»

»Och du låss fäll inte om att du varit borta i Ryd?»

»Så gal'n ä' jag fäll inte! Men hur ä' det me' jänta? Har ho' kryat te' sej riktigt?»

»Ja vars, nu ä' det ingen fara me'na. Men hör du, far, hvar ska du nu säga att du har vuri', när du har vuri' så länge hemifrån?»

»Jo, jag har tänkt ut att jag har furi' opp te' Norrtälje för te' höra mej för om hafreleverans te' hösten. Det är en af handelsmännerna där, sir du, som köper opp för dragonerna, och han lär ta' åt sej allt hvad han kan få.»

Mor Lovisa kunde inte annat än beundra sin gubbes fintlighet, och så kommo de hem i det bästa lynne, och Anders Jonsson nickade vänligare åt tjänstfolket än han gjort på mången god dag.

Sedan han tagit af sig stadskläderna och fått på sig sin gamla vanliga arbetsdräkt, gick han neråt viken, där färjan brukade lägga till, och när den en stund efteråt kom fullastad med hö borta ifrån holmen, ropade han åt Magnus, som stod i fören med en åra, färdig att taga törn emot bryggan:

»Har ni redan fått åf gräse' där borta, pojkar?»

»Jaa, det här ä' sista dufningen, det,» svarade Magnus.

»Det va' raskt gjordt åf er. Då kan ni gärna låta't ligga här te's i morron, för någe' regn blir det nog inte i natt, och ni kan behöfva ta' er en liten firafton.»

Drängarna sågo på honom med förvånade ögon, och Fiskar-Olle var den mest förbluffade af alla. Men när de väl kommit upp, blef det ännu värre.

»Gå opp med er nu te' mor,» sade Anders Jonsson, »så får ni er en kopp kaffe.»

Och medan de andra gingo uppåt, fortsatte han till Magnus, som lade fast trossen ännu ett slag:

»Se'n kan du komma in i kammaren te' mej, Magnus, så får vi språka om betyge'.»

8.

När Magnus efter en god halftimme kom in i kammaren, satt Anders Jonsson vid bordet med pipsnuggan i munnen och ett pappersark och stora plånboken framför sig på bordet.

Plånboken låg öppen och en tjock sedelbunt låg instucken i den ena af fickorna, men sedlarna tycktes vara vårdslöst inlagda, så att de stucko fram tämligen synbart, och Magnus kunde se att de voro både blå och gröna och grå.

»Kom fram och sätt dig, Magnus, så får vi talas ve',» började Anders Jonsson och pekade på en stol vid andra sidan af bordet.

»Ja tack, men nog kan jag stå allti'!» svarade Magnus.

»Sätt dej nu, vet ja', du kan fäll vara trött efter dagsgörat.»

»Hå ja, det förståss, nog känns det både i armarna och bena!» sade Magnus, klef långsamt fram och satte sig på yttersta stolskanten, inom sig undrande hvad det skulle bli utaf.

»Hur ä' det nu då? Ska du prompt ha det där betyge'?»

»Ja' ska fäll det, kan jag tro.»

»Det lär nog inte vara så värst fett där borta på Marbottna, tänker jag.»

»Nej det kan fäll hända; men en ä' då inte så värst bortskämder.»

»Å, inte har du fäll svulti' här, det jag kan veta!» svarade Anders Jonsson och höll på att bli sint, fast han sökte hejda sig så godt han kunde.

»Det ä' fäll inte bara maten en lefver åf!» svarade Magnus och tittade ner på golfvet.

»Åja, ovett kan du få annerstans me'.»

»Det vet jag me'; men det ä' inte bara d e t som det hänger på.»

»Nu ska jag säga dej hur jag funderat på saken. Du får samma lön hos mej som di har bjudi' dej där bortnas och sjöstöflarna och potatislande', och så lägger jag te' en kavaj och ett par böxer...»

»Ja tack, men det ä' inte lön det kommer an på. Utan det ä' allt bäst jag får betyge' utskrifvet ändå. Det ä' allt på det vise' att jag vill härifrån, för si jag står inte ut me't längre.»

»Hvad ä' det du inte står ut me'?»

»Ja, det kan vara detsamma, det!» svarade Magnus och steg upp för att gå. »Jag kan ju få betyge' i morron.»

»Men nu ä' det jag som vill veta hvad det ä' du inte står ut me'!» sade Anders Jonsson häftigt, steg upp och tog ett par långa steg förbi drängen bort emot dörren, »och du kommer inte ut ur kammaren förrän du sagt mej hvad det ä'!»

»Vill jag komma ut, så nog kommer jag fäll!» svarade Magnus och såg så säker ut att husbonden inte kunde undgå att tro honom på hans ord. »Men jag kan ju gärna säga't för den del'n, så kan inte Jonsson säga att jag går och humlar me' någe'. Jag tycker om Lina, och efter som jag ä' för fattig och för simpel för'na så vill jag härifrån, det är hela saken, och nu vet husbond' det.»

»Och nu tänker du sätta dej på tvären, för du tror du ska kunna tvinga mej te' ge' mej på de' vise'?»

»Nej, nog vet jag att ni aldrig går in på te' ge' mej flickan — men det är därför som jag vill härifrån. Det kunne nog vara den som stannte och ställde te' elände för er, men si tocken vill jag inte vara, och inte Lina heller. Och si därför ä' det bäst att ni låter mej gå.»

»Men si nu ä' jag jämt opp lika enveten som du, och nu vill jag ha dej kvar, för sir du att folk ä' sturska, det tycker jag inte illa om, när di duger te' någe' för resten, och det gör du — det kan jag gärna säja dej midt i syna. Och det ä' visst bra, det, att du tycker om Lina, men det ä' därför inte sagdt att hon tycker om dej.»

»Hå, hvad den saken anbelangar...»

»Jaså, ä' du så tvärsäker på det? Nå, då ä' det fäll bäst att vi hör åt me'na själf!»

Därmed öppnade Anders Jonsson dörren till köket och ropade utåt med dundrande röst:

»Lina! Ä' du där ute, så kom in te' mej ett tag!»

Det klack till i Lina, där hon stod vid köksbordet bredvid modern, men denna klappade henne på axeln och hviskade hastigt:

»Ge' dej åf bara, flicka! Du ska få si att nu blir det slag i saka!»

Och med hjärtat i halsgropen skyndade Lina sig in. När hon fick se Magnus där inne, blef hon som en drypande blod i ansiktet, och hon tyckte riktigt att andedräkten stockade sig inom henne.

»Hör du Lina, du,» sade Anders Jonsson och tog tag i henne, förde henne fram och ställde henne rätt emot Magnus, »Magnus här påstår att du tycker om'en, ä' det sanning, det?»

»Ja, far!» svarade Lina sakta, men utan ringaste tvekan.

»Å i helsike heller! Hur understår du dej...»

»Ja, far, ni må säga hvad ni vill, men så är det ändå, och jag kan inte hjälpa't!»

»Nå, efter det ä'' på det vise', så säj åt den enve-tingen att han blir kvar då, för jag lär inte rå på'n.»

»Herre min skapare, far... har jag blifvi' rakt tokig, eller ä' det er mening att... att... att Magnus och jag...»

»Jag vill inte att Magnus ska flytta, säjer jag dej, och efter det ä' som det ä', så får fäll du försöka hålla'n kvar, när inte jag kan få bukt på'n.»

Nu förstod Lina hur det var fatt, och så slog hon först armarna om halsen på fadern och kysste honom och sedan gjorde hon samma process med Magnus, som i sin ordning lyfte henne upp ett bra stycke från golfvet och dröjde en god stund med att släppa ner henne igen. Men när hon sedan väl kom på fötter på nytt, vände hon sitt glädjestrålande ansikte mot fadern och sade med en segervisshet som riktigt gjorde Anders Jonsson så varm om hjärtat som han någonsin kunde bli här i lifvet:

»Vet ni, far, nu tror jag allt att Magnus inte bryr sej om Marbottna längre.»

Det väckte stor förvåning på ön, när det blef bekant att Anders Jonsson på Österäng tog en simpel dräng till måg; men Österängsfar själf gick omkring och såg småslug ut, och ju mer han lärde känna Magnus som annat än dräng, desto mer tyckte han om honom, och han började på fullt allvar tänka på att själf tillika med mor Lovisa sätta sig ner på en af utgårdarna och låta de unga öfvertaga gården.

Men det märkvärdigaste af allt var att kloka Maja tycktes riktigt hafva vunnit hans gunst, henne som han varit så rasande på. Litet emellanåt måste hon komma till Österäng och lägga ut kortena och spå i kaffesumpen för honom och Lovisa. Och när det aldrig låg någon karl till huset vid en viss gård uppe i Ryd, så blef Anders Jonsson allt mera nyter och glad, och kloka Maja fick mer än en blank riksdaler med sig i kjolsäcken, när hon knogade af hem till Olle och Lotta.

Så kom julen och under den blef det trolofning på Österäng och ett hejdundrande kalas. Prästen själf var med, och där växlades ringar mellan Magnus och Lina riktigt efter handboken, för att det skulle vara så mycket säkrare. Klockaren var också med naturligtvis, och som han var postmästare tillika, så hade han med sig ett bref till Magnus, ett tjockt bref med tämligen svårtydd utanskrift. Den lycklige fästmannen läste det tillsammans med fästmön inne i hennes kammare, och när de kommo ut, föreslog prästen deras skål i ett vackert och med lämpliga bibelspråk späckadt tal.

Skålen dracks, och det klingades med de trolofvade. Kloka Maja var också med, och under det hon klingade med fästmön, tog Anders Jonsson sin blifvande måg litet åt sidan och frågade:

»Hvad va' det för bref du fick, Magnus?»

»Det va' ifrån faster min,» svarade Magnus, »di ha fått hem son sin ifrån Amerika, och gumkräke' ä' så gla', så gla'. Hon skrifver att han stannar hemma nu och öfvertar gåln.»

Anders Jonsson tappade glaset i golfvet. Men just nu klingade prästen med sitt och föreslog en skål för de ärade makarna på Österäng, som voro nog goda föräldrar att gifva sin dotter åt den hon tyckte om, om han också inte hade värdsliga ägodelar... och hvad skulle Anders Jonsson göra?

Han måste dricka och tacka till — men det var inte någon särdeles vänlig blick som han i detsamma slängde af bort till kloka Maja.

”FASTLÄNNINGEN”.

1.

Skärlöga hette ön och låg sina styfva tre mil utanför närmaste fastlandsudde och hade omkring sig sin egen skärgård af små, nakna kobbar, blandade med en och annan liten holme, där det växte några alar och rönnar och där ett saftigt gräs spirade upp ibland stenarna. Ön var inte stor, men hade god jord inne på läsidan åt söder och präktigt fiskvatten rundt omkring på de stora fjärdarna och i de trånga sunden mellan holmarna. Åt norr och öster skyddades åkerlapparna af höga bergknallar, som åt sjösidan stupade brant ner i vattnet; men åt söder och väster voro stränderna långsluttande och låga, och täta vassar lockade gäddorna in emot land, där de stodo och gassade sig i solskenet, allt för lata att bry sig om löjstimmen, som hoppade och lekte innanför vasskanten, och endast rörande på sig när en mört eller sarf kom svängande in på deras område, eller när abborrarna glupade allt för snålt efter de silfverglänsande löjorna och det nästan såg ut som om de för skam skull velat vara med om jakten.

Tidigt om våren sjöngo alfåglarna hela fjärden rundt, och stora kullar af dykänder häckade på kobbarna, där äfven en och annan ejder och några par skrakar slagit sig ned. Men på själfva ön var det orrlek i de tidiga vårmorgnarna, och äfven midt på sommaren kunde man få höra en eller par ensamma skvaltorrar, som sutto och knäppte i de höga tallarna och granarna på norra sidan,

där dessa vuxit höga i skydd af berget. Skaror af snöskator och starar skvattrade i askarna omkring stugan, och hur liten än ön var, så fanns det ändå morkulla, som sträckte ifrån ett litet kärr rätt inne i skogen rätt öfver åkerglintorna och stugtaket, med en sväng utåt kobbarna, och sedan tillbaka igen samma väg.

Det fanns bara en stuga på hela ön; men den var tämligen stor och väl bibehållen, med ett stort rum och kök på nedra botten och två vindsrum, som inte kunde eldas, och till hvilka man klättrade upp på en mycket brant trappa, som nästan förr kunde kallas en stege eller kanske ändå snarare en fallrepstrappa, sådan som den finns om skeppsbord. Men den som byggt stugan och som nu också ägde den, hade varit skeppare i unga dagar, och därför ville han ha något som påminde om skutan, sedan han för länge sedan satt sig i ro på landbacken. Han hade valt den så liten och så sjöombrusad som möjligt, den ö, där han ville sätta sig ner, och där trifdes han också utmärkt, den gamle Österberg, med hustru och dotter, och om man hade bjudit honom ett helt säteri borta på fastlandet, så skulle han inte velat byta »på villkor», som han själf brukade säga. Den lilla jordlappen han hade gaf honom korn, hafre och potatis till husbehof, och en liten trädgårdstäppa hade mor Österberg själf tagit upp, där det växte kålrötter, persilja och dill och där det ändå fanns plats öfver till litet ringblommor och balsaminer och en liten buske med åbrodd, som var gummans förtjusning. En stor fläderbuske växte utmed ena stugväggen, och det var nästan som att ha en läkare i huset, ifall man blef krasslig, menade gumman, som sedan gammalt kurerade både sig själf och man och barn med fläderte, ty det hjälpte för alla åkommor.

Ett stenkast ifrån stugan låg sjöviken med sin båtbrygga och sin sjöbod, sina gistor för fisknät och strömmingsskötar, och vid bryggan lågo stora notökan, fisksumpen och skötbåten sida vid sida i broderlig sämja, som endast stördes något litet när sydosten låg in i viken och de började gnida sig emot hvarandra, uppgifvande då och då några knarrande läten, som likväl voro mera ge-

mytliga än egentligen uttryck för något starkare missnöje. Längre uppåt land lågo ladugårdshusen och logen rödmålade och litet snedvridna, därför att terrängen där var tämligen sluttande och jordmånen lös; men stodo gjorde de ändå och gåfvo godt skydd åt de två korna, den enda gamla hästen, en stutkalf och fem, sex får, hvilka utgjorde hela kreatursbesättningen på Skärlöga. Lägger man till de nu nämnda inbyggarna fem stycken hönor utan tupp, en gammal svart katt, en hundvalp och en tam skata, som hade slagit ner sig ur boet som unge och skadat ena vingen på sig, men nu, sedan hon fått den lagad igen, inte brytt sig om att flyga bort, så har man därmed räknat upp Österbergs hela hushåll där ute på ön. Han hade nog haft en dräng också, men den hade på vårsidan gifvit sig af till Skeppsholmen och blifvit matros, sedan hans företrädare året förut tagit hyra på en skonare och dennes företrädare åter fått det infallet att försöka sin lycka i Amerika.

»Di ä' rakt som di hade fått kvicksilfver i kroppen på sig, skärgårdspojka!» hade då Österberg sagt, i det han valkat bussen åt ena sidan; »så nu tror jag rakt åf att en får ta och städsla sig en fastlänning för te få behålla'n kvar!»

»Jesses nej då, far! Hvad tänker du på? Ska du ta hit en estlänning nu också!» ropade då gumman, som hörde litet illa. »Di ä' ju så'na vilda ena, så!»

»Fastlänning, sa' jag!» ropade Österberg tillbaka och höjde rösten. »Di brukar då inte vara så värst kvicka te' röra på sig, har jag hört folk säga.»

»Ja, men di ä' inte sjövana!» återtog gumman och skakade på hufvudet. »Och hur ska det då bära te' med fisket för dig, far?»

»Hå, han får fäll vänja sig,» svarade Österberg lugnt, »så har jag fått gjort och di andra med!»

»Och så lär di ska vara så envetna, och inte vill di äta strömming!»

»Blir di hungriga, så går nog det me', tänker jag,» menade Österberg trankilt som vanligt: »och när jag nu far te' stan med siken, så tänkte jag få fast i någon som kunde passa.»

»Ja, men ta inte nå'n ung spoling, det säjer jag dej,

far!» förmanade gumman. »Kom ihåg att Edla ä' på sjuttonde åre'!»

»Nå kors ja, det vet jag fäll! Men inte kan jag fäll för det ta en gammal en, som inte nå' orkar. Så mycket guss ol har du väl präntat i'na, så inte det är någe' farligt, vet jag!»

»Ja, det är ju det jag säger, att en får fara varligt!» återtog gumman.

Edla hörde på, men låtsade inte om något, där hon satt och vindade upp garnet för nätbindningen till vintern. Men i sitt sinne log hon åt gummans bekymmer och kanske också en smula åt farsgubbens säkerhet; fast nog tyckte hon att det skulle vara en underlig en, som skulle komma henne att tänka på »tocke där skräp», som hon plägade kalla kärlek och giftasfunderingar, när hon på kyrkfärderna till Blidön träffade de andra unga flickorna från öarna rundt omkring. Ingen af de förra drängarna hade hon brytt sig om, fastän de nog gjort sina försök att vara artiga på sitt vis, och de voro ju ändå raska och duktiga skärgårdspojkar alla tre — skulle det nu komma en ifrån fastlandet och knipa bort hennes hittills orörda hjärta, så vore det väl märkvärdigt, tyckte hon. Emellertid kunde hon inte låta bli att fundera på hur han skulle komma att se ut, den där fastlänningen, som hennes far tänkte försöka att få fast i där inne i stan, dit hon för resten bra gärna hade velat följa med; men det visste hon var inte värdt att tala om, i synnerhet nu, när förtjänsten på fisket hade varit klenare än vanligt under sommaren och förhösten. Hon skulle så gärna själf velat köpa den där yllekoftan, som fadern hade lofvat henne nu i två vintrar och som han den här gången bestämdt skulle ta med sig hem, så vida han nämligen kunde få någorlunda mänskligt betalt för fisken och några tunnor potatis och hafre, som han kunde undvara och tänkte ta med sig.

När Österberg därför på eftermiddagen hade lastat skötbåten för att gifva sig af till Blidön för att gå därifrån med ångbåten nästa morgon, så gjorde Edla ett sista försök att öfvertala modern om att hon skulle få följa med, åtminstone till ångbåten.

»Jag tror aldrig far kan redan sig ensam, vet I mor!» sade hon, i det hon försiktigt hörde sig för. »Han behöfde allt få någon med sig ifall vind' mojnar och han får ta te årorna mot kvällningen.»

»Han tänker lägga te ve Kråkholmen, för Janson ska te stan, han också,» upplyste modern lugnt, »så det behöfver du inte vara lessen för, kära barn!»

»Ja si, jag tänkte annars att jag kunne ha följt me' te ångbåten!»

»Tycker du det? Hur skulle du kunna ta dig hem se'n om vind' håller i sig? Kanske bli borta hela da'n i morron och låta mej vara ensam med kritterna? Nej, tack ska du ha!»

»Kors, di går ju ute än, vet jag!» menade Edla, smått förargad öfver att det tog emot öfverallt.

»Ja, därför behöfver väl du inte vara ute hela da'n!» fnurrade gumman till och lyfte af kaffepannan, för att Österberg skulle få något varmt i sig innan han gaf sig af.

»Se dig nu för i stan, kära far, så di inte stjäl pengarna åf dig. Och förkyl dig inte!» skrek gumman nere vid bryggan, just som båten lade ut.

»Och glöm inte yllekoftan, far!» ropade Edla och viftade med förklädet.

»Ajös med er!» ropade Österberg tillbaka, i det han skotade an seglet och lade styråran till rätta akter ut; »det ä' så godt ni gör i ordning vindskammarn öfver köke', ifall jag har en dräng me' mej, när jag kommer te'baks!»

»Hvad i alla tider tänker han på?» muttrade gumman, som hörde illa efter vanligheten; »ska han ta en säng me' sej? Fållbänken måtte väl duga den som förut, tänker jag!»

»Han sa att det kan hända, han har en dräng med sig, när han kommer te'baks!» förklarade Edla.

»Åhå, det måtte väl inte vara den tjugufjärde än heller!» menade gumman, »och en ska väl ha tid på sej te göra i ordning, innan en tar främmande folk i huset. Ropa det åt far du, Edla!»

»Asch nej, han ä' för långt borta! Ser I inte att

han kvista åf ut på fjärden nu, mor?» svarade Edla och såg med en halfkväfd suck efter fadern, som styrde ut på det stora vattnet utanför ön.

2.

Inne i staden var det fullt hus på kommissionskontoren, där de tjänstsökande stodo i långa rader och det till och med ända ut på gatan. De flesta af dessa voro landsbor, som ville in till staden, det härliga paradiset, som de drömt om ända sedan de läst sig fram hos prästen, och dit de längtade med hela sin naiva tro på, att där skulle de riktigt skära guld med täljknifvar och få ett arbete så ofantligt mycket lättare än det, som de trälat med ute på åkern och i skogarna. Man såg ibland dessa väntande skaror ynglingar, som knappt hunnit öfver pojkåldern; unga flickor med friska, öppna och ofördärfvade ansikten, omgifna af den på landsbygden ännu inte föraktade schaletten; kraftiga, starka karlar mellan tjugu och trettio år; men också många bleka, utmärglade figurer af båda könen, på hvilka stattorparlifvets halfva svält satt sin sorgliga prägel. Och alla stodo de där väntande och fulla af förhoppningar, stodo där dag från dag, till dess slutligen den stora stadens hungriga gap uppslukade dem för att med dem befolka fattigbarackerna eller fängelserna, så vida de inte, visa af skadan, vände tillbaka igen dit därifrån de kommit, men vände tillbaka med tomma fickor och krossade förhoppningar.

De första dagarna hade de öfvermodigt och stolt visat tillbaka alla anbud att få komma ut på landet igen; nu hade de tjänstfolkssökandes leder glesnat och nu voro de färdiga att taga hvilken lön som helst, om de bara sluppe vända om hem igen och kanske få försöka att tigga sig kvar på en plats, som de hittills föraktat. Men ut på en liten ö långt borta i hafsbandet, långt bort från all ära och redlighet, som det heter, dit ville ingen, och Österberg

gick från kontor till kontor utan att kunna få tag i någon som han kunde eller ville fästa i sin tjänst.

När han först talade med dem som han tyckte sågo lämpliga ut, läto de villiga nog, ty han var väl klädd och såg »tät» och ordentlig och hederlig ut; men när de fingo höra hvart det skulle bära af, så betackade de sig alla.

»Så gärna kan en då gå i sjön med en gång,» svarade en af dem, en ung karl, som påstod att han inte smakat en bit mat på två dar: »för då vore det åtminstone slut me' samma!»

»Ja, förr än jag ger mig åf dit ut bland strömmingarna, så svälter jag te's di ser dagern igenom mig!» förklarade en annan, satte händerna i de trasiga kavajfickorna och vände Österberg ryggen.

Han började tro, att han skulle få fara hem utan dräng.

Men en dag, när han gått från det ena kontoret till det andra, kom han slutligen långt upp på Söder, där det också fanns ett sådant och där det var ovanligt litet folk, tyckte han. Han gick in och frågade den gamla frun, som satt innanför en disk, om hon hade några tjänstsökande, som ville utåt landet.

»Ut till landet?» frågade frun och tittade upp på honom öfver glasögonen, medan hon höll kvar sitt bläckiga finger på bladet af en stor bok, som hon satt och skref i, »dit vill ju ingen kristen själ numera, ska jag säga herrn! Nej, om herrn vill komma igen efter flyttningen, då kan det så vara!»

»Jaså, finns det ingen här, som vill utåt skärgården?» frågade Österberg och såg sig omkring på de innevarande.

»Herrn kan ju fråga dem själf!» svarade frun och fortsatte att skrifva.

»Å' det långt bort?» frågade en undersätsig karl med rödt hår och en hel mängd fräknar i ansiktet, i det han steg fram från dörren, där han stod och stödde sig mot dörrposten; »och hva' ä' det en har te göra?»

»Det är en tie mil norr ut!» svarade Österberg, »och

göromålen nu te vintern det ä' te vara med om fisket för det mesta.»

»Hur långt ä' det te fastlandet då?» frågade karlen och mönstrade Österberg från hufvud till fötter.

»Det ä' bara en tre mil ut te sjös!» svarade denne lugnt och såg på karlen tillbaka.

»Jaså, bara tre mil?» återtog karlen hånfullt, vände sig sedan till de andra, spottade föraktligt ut åt golfvet och utbrast: »Fy fan! då stjäl jag hellre och kommer på Långholmen, för det ä' åtminstone nära stan, om en vill försöka te rymma.»

Och med de orden återtog han sin plats vid dörren, under det de andra uppstämde en skallande skrattsalfva, som ändå inte föreföll särdeles glad, om den också var bullrande.

»Ja, gör det då!» svarade Österberg lika lugnt som alltid, i det han vände sig om för att gå, sedan han först hälsat på frun och frågat om han skulle betala något.

»Nej, inte för det här!» svarade hon; »men vill herrn skrifva opp sig och höra hit sen, så kostar det en och femti!»

Men det tyckte inte Österberg var lönt, och därför gick han sin väg, och när han passerade karlen nere vid dörren, gjorde denne ställningssteg för honom, som om han varit en gardist på post, och ropade efter honom ut i porten:

»Ajös, farbror lille! Hälsa strömmingarna så mycket!»

»Di ä' ljusgröna, di där!» mumlade Österberg, smått förargad för sig själf och steg ut på gatan. Det var tämligen sent på eftermiddagen och började skymma på, och han tänkte just taga ut stegen för att komma till sitt logi uppe i Bollhusgränden innan det blef alldeles mörkt, då han plötsligen hörde en lågmäld, tvekande stämma alldeles bakom sig:

»Ursäkta att jag frågar; men herrn skulle väl inte behöfva någon dräng?»

Österberg vände sig om litet häpen; han hade inte sett någon därutanför, när han steg ut genom porten, men nu såg han bakom sig i skymningen en lång, mager och

torftigt klädd karl, som lyfte på en skärmlös mössa och såg på honom med ett par insjunkna, hungriga ögon.

»Jo, det kunne väl hitta på och hända det!» svarade han tämligen tvekande, ty karlen såg just icke vidare treflig ut vid första ögonkastet. »Jag var just inne på kontore' för te höra mej om.»

»Ja, jag tyckte jag hörde di skratta åt herrn,» återtog karlen. »Jag var ute i farstun, ska jag säga. In var det inte värdt te gå, för inga betyg har jag och inte har jag någe' te betala me' heller.»

»Jaså, inte det!» svarade Österberg betänksamt; »det va' ledsamt, det!»

»Åja, inte ä' det så roligt, just!» fortfor karlen med trött ton.

»Hvarför har han inga betyg då?» frågade Österberg, sedan han funderat en stund.

»För att jag inte haft nå'n tjänst!» svarade karlen som förut. »För resten kan herrn gärna säga du te mej, för det ä' jag van ve' se'n gammalt.»

»Och inte ä' jag just van ve te skällas för herre,» upplyste honom Österberg buttert, »utan annars så heter jag Österberg och ä' skärgårdsfiskare för resten.»

»Och bor väl långt ifrån stan då?» återtog karlen med lifligare ton, i det han sakta följde efter Österberg, som börjat aflägsna sig från porten.

»Håja, det ä' allt en bit!» fortfor Österberg och såg på honom från sidan, sedan nu gaslyktorna börjat tändas. Han märkte då att karlen såg bra och hygglig ut, fast ansiktet var magert och utsvultet och kläderna fläckiga och nötta. Han såg ut att vara bortåt trettio år, så vida inte det att han slitit ondt gjorde att han såg äldre ut, och kroppen var reslig och starkt byggd, fastän han nu gick litet lutad, om det var för att han var trött eller för att han skulle höras bättre utaf Österberg, som var betydligt mindre än han.

»Jaså, så han har inte haft nå'n tjänst förut, inte?» frågade Österberg, sedan han betraktat honom först. »Hvad har han då gjort?»

»Jag har suttit inne som försvarslös!» svarade karlen

och såg på honom som om han väntat att den andre skulle gå sin väg med detsamma.

Men Österberg gick inte fortare för det. Det låg någonting i den unge karlens ton, tyckte han, som slog honom både med en viss ängslan, men ändå mera med en stigande nyfikenhet, som höll på att besegra den gamle skärgårdsbons medfödda misstänksamhet mot allt som har något gemensamt med staden.

»Det va' just inte nå'n rekomdation, det!» yttrade slutligen Österberg, sedan han funderat en stund.

»Nej, inte har jag fått nå'n tjänst på'n hittills, inte,» svarade karlen, »och inte får jag väl någon nu heller, ser jag!» tillade han efter en paus och vände sig halft om för att gå.

»Det kan en väl inte så noga veta just!» svarade Österberg och hejdade honom. »Men inte kan vi väl stå och språka om det på gatan, precis. Finns här inte någe' ställe, där en kunde gå in och få sig en kopp kaffe, mån' tro?»

»Här midt emot ä' ett!» svarade karlen och visade på en af de otaliga kaféskyltarna. »Och Gud vet om di inte har mat också!» tillade han med en half suck, som lät ovanligt tung, tyckte Österberg.

»Kom me' in, så ska vi väl höra efter!» sade han bara, gick midt öfver gatan och steg in på kaféet, följd i hack och häl utaf karlen, som tycktes ha brådtom att komma dit in.

Det var folktomt där inne, och sedan Österberg hört sig före med värdinnan om där fanns något att äta och hon svarat att där fanns bara smörgåsar och kaffe eller choklad, så beställde han några mjuka smörgåsar med ost och salt kött och två stora koppar kaffe. Det lyste till i ögonen på karlen när han hörde beställningen, och de satte sig ner i ett hörn så långt borta från disken som möjligt.

»Hvad ä' namne'» frågade Österberg sin granne midt öfver bordet, medan de väntade på förtäringen.

»Jag heter Pålson!» svarade karlen entonigt och

såg oafbrutet åt den lilla dörren bakom disken, genom hvilken värdinnan nyss försvunnit.

»Å' Pålson stockholmare kan jag tro?» fortfor Österberg vidare, i det han betraktade honom allt uppmärksammare.

»Nej, jag ä' oppe ifrån landet, men di säger att jag ska vara födder i Stockholm!» svarade karlen, hvars bleka ansikte ljusnade vid åsynen af smörgåsarna, som i detsamma buros fram.

»Nå, men hur har Pålson kommi' så här illa ut, då?»

»Hå, det ä' en lång historia, som jag helst vill tiga med så länge!» svarade karlen och såg på smörgåsarna med begärliga ögon, men ville ändå inte taga någon först, fastän Österberg sköt fram tallriken ändå närmare.

»Ja tack, men ska inte herr Österberg själf...!»

»Nej, jag håller mej te kaffeskvätten, jag. Jag ä' just inte så värst hungrig, ska jag säga.»

»Den som det kunde påstå!» utbrast karlen. »Men jag har inte fått någe' i mej se'n i går morse, jag!»

»Jesses, människa! Hvad säger ni?» utbrast Österberg förskräckt. »Har ni inte ätit någe' se'n i går? Sätt i er di här då, så ska jag säga te om fler... men kanske att en sup skulle...»

»Nej, tack!» svarade karlen med munnen full. »Inte har di någe' här, och inte vill jag ha någe' heller. Jag förtär aldrig någe' starkt — numera.»

Han tillade det sista ordet efter ett ögonblicks tystnad och med en ton, som kom Österberg att studsa, något så bittert och så dystert låg uti den.

»Har Pålson gjort det förut, då?» frågade han efter en stund, sedan han sett den ena smörgåsen efter den andra försvinna från tallriken.

»Det kan nog hända, det!» svarade denne och tycktes vilja fortsätta, men tvärtystnade i detsamma, när värdinnan satte fram kaffet. När det var drucket, lutade han sig tillbaka i stolen med ett uttryck af belåtenhet öfver hela sin varelse och sade, i det han sträckte fram sin hand midt öfver bordet, åt Österberg:

»Ja, nu får jag tacka herr Österberg så mycket! Nu

behöfver jag inte svälta ihjäl i natt, och inte i morron heller, om det också inte skulle bli något vidare allvar med den här tjänsten, och litet schåargöra kan man alltid få sig här och där fast det varit tunt om'et i den här veckan.»

»Ingenting att tacka för!» svarade Österberg mera af gammal vana än med någon allvarligare mening. »Men har inte Pålson någon människa alls, som kan rekomdera sig, ifall jag nu skulle...?»

»Nej, ingen ann' än befälhafvaren på Rindön, där jag varit som försvarslös!» svarade Pålson i samma trötta ton som förut.

»Ja, inte kan jag ta och söka opp den! Men om jag nu skulle ta Pålson me mig på försök — hur ä' det, ä' han någe sjövan åf sig, må tro?»

»Nog har jag rott passbåten mellan Vaxholm och fästningen allti'!» svarade Pålson, utan att Österberg så noga kunde veta om han sade det på gyckel eller om det var hans allvar.

»Nå ja, det ä' då inte just så värst krångligt,» menade Österberg och klådde sig bakom örat; »men nu mente jag om Pålson har varit me' om vinternot och annat skärgårdsfiske!»

»Nej, det har jag inte; men det är väl inte värre te lära sej det än te lära sej svälta, kan jag tro.»

De orden slogo Österberg, för han tyckte att de vittnade godt om karlens villighet att göra nytta för sig. Han smuttade långsamt på innehållet i kaffekoppen och tittade då och då på sin gäst midt öfver bordet. Hvar gång han satte ifrån sig koppen, öppnade han munnen som om han velat fråga någonting, men så blef det bara ett »hm!» som kom fram, och så tog han det vanliga rådet bakom örat igen. När detta fortgått en stund, lutade Pålson sig litet framåt emot Österberg och sade, i det ett nästan omärkligt leende spelade omkring mungiporna, som nu inte längre voro så neddragna som förut:

»Det är bestämdt någonting, som herr Österberg vill fråga mig om, är det int' det?»

»Kalla mig Österberg, för jag ä' inte nå'n herre, har jag sagt!» svarade Österberg ännu buttrare än förut.

»Nå, hvad ä' det Österberg vill veta då?» frågade nu Pålson och lutade sig på nytt tillbaka mot stolsryggen.

Det gled en ljusning af tillfredsställelse öfver skärgårdsbons väderbitna ansikte, när han hörde den enkla, rättframma benämningen, den enda han var van vid och den enda han godkände, och sedan han tagit sig en ny bit tobak och valkat den några gånger i munnen, svarade han slutligen långdraget och liksom tvekande:

»Hå, det är just ingenting så värst viktigt med det ... men si, jag ville gärna höra om Pålson bara har vari' försvarslös eller om han annars har... har tagi' måge' eller — hm! — ja Pålson begriper fäll hvad jag menar?»

Och den hederlige Österberg var mycket förlägen och såg riktigt olycklig ut, när han nu tittade på Pålson öfver kaffekoppen, som han i sitt bryderi hade lyft upp till munnen, fastän den var tom.

»Nej, jag har hvarken stuli' måge' eller tagi' lifve' af någon!» svarade Pålson och såg honom öppet och trovärdigt i ansiktet.

»Nå, det var då bra, det!» utbrast Österberg med tillfredsställd ton. »Då kan Pålson ta' och komma hem till mig i morgon bitti', så får vi språkas ve' lite närmare.»

Han nämnde adressen, men när han hade gjort det, så var det som om han kom att tänka på något, som inte förut fallit honom in, och med samma tvekande ton som han förut begagnat frågade han nu utan att se på mannen midt för sig:

»Hvar bor Pålson själf nå'nstans då?»

»Å, det är litet här och litet där, det!» svarade Pålson långsamt. »I går natt låg jag på en pråm nere i Stadsgården, och i natt vet jag inte så noga hvar det kan bli.»

Österberg såg på honom med vidt uppspärrade ögon. Hemlös, husvill — det var något så oerhördt, tyckte han, att det skar till i hjärtat på honom, och hur noga han annars var om slantarna, tog han nu upp sin stora skinn-

pung med mässingslåset ur fickan och sade, i det han stack två fingrar uti den:

»Kan Pålson skaffa sig något natthärbärge då, om jag ger honom ett par riksdaler?»

»Hå kors,» svarade Pålson, i det han steg upp och nästan bockade sig för Österberg, där han satt, »jag behöfver bara en, och då kan jag få mig en ordentlig kvällsvard med, för ovanlighetens skull.»

»Ja, kom till mig då klockan åtta i morgon bitti', så får vi se hvad vi kan komma sams om!» återtog Österberg och räckte honom kronan. Sedan betalte han förtäringen och gick ut på gatan igen, följd af Pålson, som strax utanför dörren sade god natt åt honom och med långa steg skyndade bort längre uppåt Söder. Och medan Österberg långsamt och full af funderingar styrde sina steg ned åt staden, undrade han för sig själf, om han skulle våga städsla den där stackaren till dräng, han som hade varit försvarslös och inte kunde visa några betyg. Försiktigheten sade nej, men människokärleken hade blifvit väckt, och den ville inte gifva med sig, och på det sättet låg Österberg vaken en god del af natten och tänkte och tänkte — och se det brukade då aldrig hända honom hemma på Skärlöga.

3.

Tre dagar senare, så där fram på eftermiddagssidan, stod gumman Österberg nere på bryggan med ylleschalen lindad om hufvudet och ryggen, för att se efter om gubben inte syntes till borta vid udden utåt fjärden. Det blåste frisk nordväst, så att medvind hade han då ifrån Blidösund, där ångbåten lade till, och därför tyckte gumman nu att man kunde vänta honom när som helst. Men när han inte syntes till på en kvart och det började kännas svalt om ryggen, trots ylleschalen, så gick gumman upp igen till stugan och steg småhuttrande in i köket,

där Edla stod vid spiseln och skötte om kaffepannan, så att det skulle vara riktigt klart och varmt till dess far kom hem. Edla var glad till sinnes, för dagen förut hade en af grannarna på ön, som låg långt bort, varit i land, när han kom hemseglande från staden, och talt om att det var bra pris på fisken och potatisen, så nu väntade hon med säkerhet att den utlofvade yllekoftan skulle vara med.

»Det var fasligt hvad han sölar; jag tycker han borde vara här för länge se'n!» knotade gumman, i det hon kom fram och värmde sig vid spiseln! »Och kallt blåser det, så det är skam åt'et. I kväll tror jag allt att vi släpper in fårena med, du Edla.»

»Ja, kanske det, mor! Ska jag kanske gå och locka in dom me' samma?»

»Ånej, vi ska väl si om inte far kommer först, kära barn. Fårena ställer sig nog ve' grind och bäar' om di vill in!»

»Om han nu har nå'n karl me' sej, mor,» frågade Edla, »ska vi då lägga'n oppe på vindskammarn me' samma, eller ska vi bädda åt'en i köke' i natt, i fall han ä' frusen efter resan?»

»Åhå, han måtte väl inte gå och ta folk i olaga ti' heller, far din!» återtog gumman, som alltid höll på ordning i det fallet som i alla andra.

»Ja, men det ä' bara åtta dar te' Mikaeli, så det gjorde väl ingenting!» menade Edla, talande alldeles invid moderns öra.

»Du pratar som du har begreppe' te, flicka! Men det var rent omänskligt hvad far dröjer. Det måtte väl aldrig ha händt'en någe, i den där odrägliga stan, heller?»

»Hå, kära mor, hvad skulle det ha händt'en?» frågade Edla lugnt. »Far ä' väl så gammal så han kan frakta sig själf, tänker jag!»

»Akta sig, säger du, ja. Men det ä' godt te' akta sig, där, i ett tocke människobråte! Tänk om di har stulit pengarna åf'en — då ä' det allt abslut med bomullsgarne' som jag skulle ha te väfven, och kaffet och sockre' med, som han skulle köpa hem!»

»Ja, och min yllekofta se'n!» tänkte Edla med en kall kåre öfver ryggen. Men hon ville inte säga något, för att inte modern skulle blifva ännu mera ängslig, utan försökte i stället krya upp henne med ett säkert och gladt:

»Å, inte har di stuli' några pengar åf honom, inte! Far vet nog hvad han gör han!»

»Jo, du ä' så säker, tösen min!» hördes nu Österbergs röst från den öppna dörren, och innan gumman och Edla hunno vända sig om borta vid spiseln, stod han midt i rummet med slokhatten nedtryckt i pannan och ett stort paket under hvardera armen och ropade till hustrun och dottern: »Go' kväll på dig, mor — go' kväll, Edla! Har ni nu någe' varmt kaffe te ge oss, så vore det bra, för han blåser en hund där ute på fjär'n, ska jag säga.»

Därmed lade han ifrån sig packningen på bordet och gaf dem båda ett kraftigt och varmt handslag; några andra smekningar brukades inte på Skärlöga.

»Nå, kära far, det var då väl att du ä' hemma, och hur ha det gått för dig i stan?» frågade gumman. »Var det någe' pris på fisken, och hur var det med potatisen?»

»Det var inte så tokigt,» svarade Österberg lugnt; »jag fick fyra och femtio tunnan du, mor — och hafren fick jag tie för, och siken gaf fiskköparn mig tre riksdaler punde' för, du!»

»Och du glömde väl inte bomullsgarne'?»

»Tycker du det! När glömde jag någe' sist?»

»Och yllekoftan?» tänkte Edla fråga, men hon vågade inte, i fall... och därför frågade hon i stället: »Nå, far, och nya drängen? Har I fått tag i någon tocken?»

»Det ä' inte så utan det!» svarade Österberg och såg litet underlig ut. »Han kommer väl strax, han skulle bara lägga fast skötbåten och ta ner segle'. Se där har vi'n ju, vet jag!»

Med de orden vände sig Österberg mot dörren, som med detsamma öppnades af Pålson. Gumman, som inte hört riktigt hvad mannen sagt, gjorde detsamma och såg på den inträdande med den mest oförställda förvåning, vände sig sedan till mannen och sade med missnöjd ton:

»Jaså, kors! Har du tagit främmat me dig hem, far?»

»Det är nya drängen vå'n!» ropade Österberg henne i örat. »Du ska väl säga'n välkommen, kära mor!»

»Jag får väl det då!» mumlade gumman, gick därpå fram till den nykomne, som ännu stod kvar nere vid dörren, räckte fram handen och yttrade vänligt nog, fast litet kort: »Ja, välkommen då, kära... Hvad heter han, du far?»

»Pålson heter han!» svarade Österberg.

»Jaså! Välkommen då, kära Pålson!» och sedan hon sett på honom noga en stund, tillfogade hon: »Och nu får han väl laga att han trifs så godt han kan!»

»Tack för det, mor Österberg!» svarade Pålson och tryckte den framräckta handen.

»Stig fram nu te bole, så ska vi väl få oss en kopp kaffe!» sade Österberg och tog af sig kavajen, under hvilken han hade en sticktröja. »Det här ä' Edla, dotter våran, som Pålson får laga att han kommer sams me, fast hon plär då inte vara svår åf sig just.»

Edla hade under det föregående stått tyst och sett på den nykomne, som hon tyckte såg inbunden och skygg ut; att han var fasligt blek och utmagrad såg hon också, och hon kunde inte låta bli att tänka för sig själf: »hvar har far fått tag i den där humlestörn, den sir då inte ut te' bli mycket rolig att ha i huset!»

Men emellertid gjorde hon våld på sig så godt hon kunde, gick fram till honom hon också och räckte honom handen med ett »välkommen», som just inte lät så särdeles vänligt och som från hans sida besvarades med ett entonigt »tack», i det han knappt rörde vid hennes fingrar. Därpå satte han sig vid bordet på stolen midt emot Österberg, medan gumman satte sig emellan dem och Edla ställde fram kaffepannan, och sedan det var gjordt, tog hon en gammal schal från dragkistan borta i vrån midt emot spiseln och slog den om hufvudet på sig.

»Ska inte du ha dig en kopp, du också, Edla?» frågade fadern och såg på henne litet förvånad.

»Jag ska gå sta' och släppa in fårkräkena först!»

svarade Edla litet snäft, hvarpå hon öppnade dörren och gick ut.

»La' Pålson fast båten ordentligt ock?» frågade Österberg, sedan de druckit sitt kaffe. »Det ligger på bra där nere, ska jag säga!»

»Jag ska' väl allt ge mig åf ner och titta på'n en gång till!» svarade Pålson, i det han steg upp från bordet och tackade med framräckt hand. »Det finns väl någe' rep till nere i sjöbo'n?»

»Tross heter det!» upplyste Österberg kort och sträckte fötterna ifrån sig.

»Jaså, jag ska komma ihåg det!» svarade Pålson och gick ut lika sakta och stilla som han kommit in.

»Hvar i alla tider har du fått tag i den där långskanken?» frågade gumman och slängde af bort åt spiseln. »Den sir då inte ut att orka göra nå'n nytta för sig just!»

»Det vet du så lite', mor!» svarade Österberg lugnt. »En ska inte skåda hund' efter hårena, heter det. Får han bara litet kött på bena, så tar det sig nog, tänker jag.»

»Har han tjänt i skärgården förut då?» fortfor gumman och kom fram till bordet igen.

»Nej, det har han just inte,» återtog Österberg dröjande, »men han ä' villig och lär sig fäll snart te' sköta göromålena. Och hvarför jag tog'en, det va' då mest för att han höll på te' svälta ihjäl där inne i stan, stackarn. Och så för det fanns just inte några som ville på att ge' sig åf hit ut, ska jag säga dig.»

»Ne-nej, di har'et väl fetare inne i stan, kan jag tänka!»

»Fetare? Hörde du inte att den där höll på te' svälta ihjäl?»

»Jesses då, hvad säjer du, far? Kan en tänka sig någe' tocke? I stan, där di lär ha tockna grofva löner, säger di!»

»Somliga, ja!» svarade Österberg filosofiskt. »Men somliga ha inte någe' alls. Och sir du, mor, di bara flatskratta åt mig, när jag sa, att vi bodde tre mil ut te' sjöss; men den här, han va' glad åt det, han, och jag

tror att om det hade varit sex mil, så hade han blifvi' ändå gladare!»

»Å Gu' bevara mej, far! Tänk om han gjort någe illa och det va' därför som han ville bort ifrån'et?»

»Nej, du ska vara lugn, Greta! Någe' illa har han inte gjort, det ansvarar jag för. Men det ä' så godt jag säjer dig alltihop med en gång. Han har seta' inne som försvarslös och har inga betyg; men det ska du inte låtsa om för någon människa, för sir du, nu ä' det jag som ger'n försvar, och kan vi göra karl åf'en och ha nytta åf'en på samma gång, så tycker jag att det ä' en go' gärning, eller hvad säger du?»

»Ja, det förstås, det, bara vi inte får ångra oss,» sade gumman betänksamt, »för det finns ju så mycket elände och så många elaka människor. Och tänk bara, vi som sitter här rakt ensamma — han kan ju ta' och sätta eld på stuga' en vacker dag!»

»Så dum ä' han fäll inte, när han har husrum själf i'na!» menade Österberg. »Och jag ä' säker på, att du hade gjort som jag, om du skulle ha stadt dig en piga och råkat på en, som vuri' lika illa ute.»

»Ja, det ä' en annan sak med kvinnfolka, di ä' allti' mer te' lita på!»

»Undrar det, jag? Di har fäll allt sina skamfilningar, di med, om en tittar väl efter! Men nu ska du lofva mig, mor, att hålla mun på dig och låta det här vara oss imellan! Hör du det?»

»Får väl det då!» sade gumman sedan hon funderat en stund. »Men nog ä' det bäst att du läser unnan pengarna nå'nstans, och nog ska jag ha ögona me' mig, det kan han glä' sig åt! Och då ä' det väl inte lönt att jag säjer någe' åt Edla heller!»

»Nej, tycker du det! Om hon skulle bli sint på'n nå'n gång, så skulle hon bara gläfsa ur sig — du vet hur di unga ä' lösa i truten — och det skulle jag inte villa på villkor. Men nu ska du vara riktigt vänlig emot'en, för, sir du, jag lofte att jag inte skulle säga någe' om det där som har vuri', och fick han nu hum om att jag ramlat ur mig hela historien, så skulle det besvära'n, kan du

förstå. Och det vet en fäll, att har en en tocken där black om bene', så lär en sig aldrig gå som folk, sir du mor.»

»Ne-nej, det ä' nog så, det. Och inte ska jag säga ett ol; men ha ögona me' mig, det ska jag så mycket mer!»

»Ja, det ä' inte någe' ondt i det, bara du lagar som så, att han inte varsnar någe'!»

»Aja, så gammal ä' jag, så jag vet hur jag ställer med det!»

I detsamma öppnades dörren, och Edla kom in storskrattande och ropade till fadern, medan hon kastade af sig schalen och gick fram till spiseln för att slå i en kopp kaffe åt sig:

»Jo, det måtte vara en rar sjöman I har skaffat er, far!»

»Hur så då?» frågade Österberg och rynkade ögonbrynen.

»Jo, när han skulle binda skötbåten, så löste han den i ställe', och så bar det åf ut me'n från bryggan, och nu sitter han där och kafvar i blåsten och kan inte komma i land.»

»Jag får väl ut och hjälpa'n, jag då!» svarade Österberg och drog på sig kavajen. »Han ä' borta från fastlande', ska du veta!»

»Asch då, far, att I våla er te ta en tocken!» fortsatte Edla föraktligt.

»Ja, säj det!» utbrast fadern förargad. »Och så fick jag lof att klä opp'en te, så nu fick du ingen yllekofta den här gången heller!»

Och därmed gick Österberg ut, och Edla höll på att tappa koppen af förvåning och grämelse på samma gång.

»Jaså!» ropade hon nästan gråtfärdig åt modern. »För en tocken där usel fastlännings skull ska jag inte ha någe te ta på mig i vinter heller. Ja, vänta mig, han!»

»Tyst, flicka!» varnade modern allvarligt. »Du har både ylleschal och yllelif, så det ä' ingen fara med dig! Pålson, stackarn, höll på och svälta ihjäl han, säger far! Tänk dig bara, hur det skulle smaka!»

»Ja, rår jag för det, jag? Och ska han komma hit och gå här och inte duga te någe och ta maten ur mun på mig, som ä' doter i huset? Men si, det tål jag inte, och inte tål jag honom heller! Kom han inte och skulle göra sig te och hjälpa mig med fårena först, tror I mor, men då tog gumsen å puffa te'n så han höll på te stå på hufve', och det va rätt åt'en!»

»Jaså, den där elemenskade gumsen, den ska vi då ta och slakta te jul, det kan han vara lugn för! Och du ä' bara så go och ä' höflig mot Pålson, det säger jag dig, för annars så...»

»Åja, mig tar I väl inte å slaktar heller, tänker jag!» svarade Edla näsvist. »Och i den saken gör jag allt som jag vill. För det säger jag er, mor, jag kommer allri te tåla'n!»

»Ä' det nya drängen du talar om,» frågade nu Österberg som i detsamma kom in igen, »så vill jag bara säga dig...»

»Nu ä' han väl ända ute på fjärn kan jag tänka!» afbröt Edla, som i sin förargelse glömde den vanliga försiktigheten gent emot fadern.

»Nej du, i land ä' han, och själf hjälpte han sig som en bra karl!» sade Österberg skarpt, i det han gick rätt fram till dottern och spände ögonen i henne. »Och du ä' bara så go, och tar ske'n i vackra näfven och visar dig hygglig mot karlen, annars ska jag lära dig att det ä' jag som ä' kustus i stuga', så mycket du vet det! Och nu ger du dig åf opp i vindskammarn och bäddar åt'en, för karlen ä' trött och behöfver hvila sig ordentligt!»

Edla såg på faderns min och hörde på den sträfva rösten, att det inte var värdt att komma med några invändningar vidare, och därför gick hon helt tyst och stillfärdigt åstad och gjorde hvad hon skulle. Men det sjöd och jäste inom henne, och medan hon skakade om sängkläderna där uppe, föresatte hon sig att hon aldrig skulle visa den där »utbölingen» en vänlig min, och kom han och ville göra sig till och hjälpa henne med några sysslor, så skulle hon minsann snäsa af honom så att han aldrig skulle komma igen.

4.

Men det var det märkvärdiga med Pålson, att han kom aldrig. Hela hösten och en bra bit af vintern gick, och han gjorde inte den minsta min af att vilja hjälpa Edla med hennes sysslor. Han skötte sina egna, lugnt och stilla och metodiskt som ett urverk, och Österberg såg med stigande tillfredsställelse, att han skötte dem bättre och jämnare för hvar dag som gick. Gamle Grålle hade aldrig blifvit så omsorgsfullt ompysslad och skött förr, och det riktigt sken om hans gråbruna fäll, där han stod i spiltan och mådde godt med sitt friska hö och en och annan liten hafreportion emellanåt, och själfva gumsen hade Pålson blifvit god vän med, genom att sticka åt honom en tapp hö då och då, till omväxling med det torra löfvet som annars bestods som hvardagsmat, nere i fårhuset.

När nu vinternoten slog till och Österberg behöfde kuska af isvägen till stan med sin lilla strömmingsåka, så gnodde Grålle i väg med en fart, så att hans husbonde kom lika fort in till torgs som Ljusteröborna och fick därigenom lika bra betalt som de för sin vara. Och lika raskt, om inte raskare ändå kilade han af tillbaka, ty nu visste han ju att vänliga ord och ett godt foder väntade honom, när han kom hem, i stället för att han inte förut varit säker för både glåpord och sparkar, när husbonden väl hunnit vända ryggen till. Och inte nog med det, utan som det fanns litet gammal skog på ön och Österberg gått och funderat på att göra ett litet vinterhygge, för att sedan fram på sommaren ha en skutlast ved att föra in till staden, så blef Pålson af god nytta äfven där vid lag, ty när det inte fanns annat att göra, så slängde han yxan på axeln och gick bortåt norra sidan af ön, där han högg raska tag, så att spånorna yrde om honom. Och vid noten bar han sig visserligen litet bakvändt åt i början, men han lärde sig snart både att handtera de isiga tögorna

jämnt och att med stången föra ner noten under isen, utan att trassla in sig i maskorna och slita sönder dem. Det enda han var tafatt med, så var det med seglingen; men nu sedan isen lagt sig rundt omkring, så var det ju inte fråga om någon sådan, och till sommaren skulle han nog lära sig att handtera både åran och skotet, det hade han satt sig i sinnet på.

För mor Greta gjorde han sig nyttig på många sätt. Han bar upp vatten till ladugården åt korna, han täljde nystpinnar och späntade torrvedsstickor till spiseln, och aldrig fattades det att elda med, något som hon förut nästan alltid fått gräla sig till med de förra drängarna.

Och var det en stol som gick sönder eller ett bord som haltade eller en väfspole som skulle lagas, så kunde han det med. Och när han en vacker dag hade balkat af ett särskildt bås åt hönsen inne i ladugården och försett det med spjälor från golf till tak och en särskild liten grind in till båset, i hvilket han slagit upp nya vaglar för hönsen att sitta på — då hade han helt och hållet eröfrat gumman, som från den stunden inte visste hur hon skulle bära sig åt för att få det riktigt bra åt honom. Hon hade till och med slagit fram åt gubben sin, om han inte skulle försöka att komma öfver någon gammal kamin inne i stan för godt pris, så att man kunde elda upp vindskammaren litet varmare än hvad spiselmuren kunde åstadkomma, fastän den var varm nog och Pålson förklarade att den värmde alldeles tillräckligt.

Österberg tyckte nog det var bra att Gretas första motvilja hade lagt sig i fråga om drängen, men så långt som till en kamin ville han ändå inte gå; den kunde ju komma att kosta ända bortåt en femton, tjugu riksdaler! Och så kunde den bli eldfarlig, se'n! Nej, det fick då vara, och han funderade starkt på att skaffa honom en lång, stickad yllehalsduk i stället, för sådana hade han sett i en garnbod vid Slussen, och de voro inte på långt när så dyra. Det enda han inte tyckte så bra om hos sin nya dräng, var att han själf ovillkorligen måste ge sig af in till stan hvar gång det blef fångst på noten, ty dit ville Pålson inte på några villkor. Det var också det enda han

nekade för att göra, och som Österberg nog också tyckte att »själf är bästa dräng», i synnerhet i det fallet, så störde det inte så särdeles mycket det goda förhållandet mellan husbonden och tjänaren. Men på Edla knappast såg han en gång och aldrig oftare än han direkt behöfde, och när han måste säga något åt henne, så blef det snarare ett ord för litet än för mycket. Detta tyckte hon var mycket bra i början, för hon hade ju föresatt sig att hon inte skulle tåla honom; men hur det var, så började det förarga henne i längden. Mycket hade hon ju inte varit ute och borta från den lilla ön, men så mycket i alla fall att hon visste att hon såg ut som folk och att andra »gossar» varit angelägna nog att språka med henne borta på kyrkobacken på Blidön eller få en dans med henne, när ungdomen om sommarkvällarna plägade samlas på någon af öarna.

»Men den här, det var då en riktig drönare!» tänkte hon ibland för sig själf. »Och tyst ä' han som en fisk! Men det vore väl underligt, om en ändå inte skulle få'n te tänja på munlädre', om en skulle vilja göra sig besvär! inte för jag bryr mig om'en ett dugg, men nog ä' det söcknigt emellanåt att bara se'n sitta och moltiga borta ve bole om kvällarna.»

Det var inte utan att Edla började göra sina små försök att få den tystlåtne och slutne drängen att deltaga i samtalet, när de sutto inne alla fyra om kvällarna, hvar och en vid sitt göromål, under det att den kådiga granveden smattrade och smällde borta i spiseln. Slug som alla kvinnor, de må nu vara fiskardöttrar eller furstebarn, aktade hon sig likväl noga att vända sig direkt till honom med ett yttrande eller en fråga. Hon pratade i stället med fadern, som satt och band på sin not borta vid bordet, medan mor Greta satt vid spiseln och spann sitt ullgarn och Pålson vid andra bordsänden höll på med att slöjda några yxskaft eller tälja några räfsepinnar till den kommande sommaren. Och för det mesta vände hon då talet på stadsfärderna eller fisket, frågade om fadern träffat den eller den af grannarna eller om han hade hört något af

Leonard — så hette den siste drängen — och hvart han hade tagit vägen.

»Han är väl i stan, kan jag tänka!» sade hon en kväll, när hon satt bredvid fadern och vindade upp garn till notbindningen. »Och det undrar jag då inte på att en ung, frisk karl hellre ä' där än sätter sig här och blir infrusen borta i skärgården!»

Hon menade inte alls hvad hon sade, men kastade i alla fall en hastig blick bort på drängen, för att se hur han skulle ta det. Men han låtsade om ingenting, han bara täljde den ena räfsepinnen efter den andra.

»Jaså, du tror det ska vara så rasande bra i stan, du?» frågade Österberg.

»Ja för en karl, sa' jag!» fortfor Edla och tillade i föraktfull ton: »Så vida han inte ä' en dö'dansare, som många ä' väl det!»

»Ä' det bättre att di ä' som andra vildar då?» fortsatte Österberg, som nog förstod hvart hon syftade. »Så'na tycker jag inte det fallerar på, hvarken här eller där!»

»Håja, det kan väl finnas något midt emellan,» envisades Edla och vindade på fortare än förut. »För lagom ä' väl bäst, tänker jag. Och di som skapar sig allra beskedligast, kan nog vara di värsta för rexten!»

»Har du träffat på några tockna, du då?» frågade fadern och stannade midt i en maska, med notkolfven i ena handen och garnet i den andra.

»Det kan väl hitta på och hända, det!» svarade Edla med en ny blick på föremålet för sin ovilja. »Men inte ä' jag den som låter lura mig åf att folk gör sig te inte. I det tystaste vattne' går di stridigaste fiskarna, heter det.»

»Di kan allt gå där det ä' strömt med!» sade nu Pålson långsamt och utan att se upp från hvad han hade för händer.

»Ja, det ä' bättre det, så vet en hvar en har dom!» svarade Edla utan att se på honom, men inom sig triumferande öfver att hon fått honom att svara.

»Nu tyckte du riktigt att du slog hufvu' på spiken!» utlät sig Österberg och tittade på henne med ena ögat.

»Hvad sa' du, far?» frågade mor Greta och satte

handen framför örat. »Menar du att det är slut på siken? Jaja, det lär det allt vara för i år! Bara strömmingen går te något så när, så.»

»Du tänker då aldri' på annat än mat, kära mor!» ropade Österberg med höjd röst. »Men nu talte jag om att slå hufvu't på spiken!»

»Jaja, men det ä' i alla fall sådan man lefver åf!» återtog gumman, som nu hörde hvad han svarade.

»Jo, det är sanning, det,» instämde Pålson med ett uttryck af öfvertygelse, som gjorde att Edla såg på honom på nytt. Hon kände ett oemotståndligt begär att motsäga honom, och därför svarade hon med en viss skärpa i tonen:

»Åja, men inte är den väl alltihop heller? Det kan väl allt behöfvas någe' mer här i världen.»

»Det kan den säga, som aldrig har svultit!» återtog Pålson och såg på henne med ett hastigt ögonkast.

»Svälta behöfver en väl inte, om en bara vill göra någe'. Men di som ä' lata har allti' något te skylla på förstås!» fortfor Edla i samma ton som förut.

Gubben Österberg hade suttit och skrufvat på sig medan de där replikerna växlades, och det syntes på hans rynkade panna och hängande underläpp att han var missnöjd både med dotterns ord och med tonen, i hvilken de sades. Men när han med en hastig snedblick på Pålson såg att denne satt lugn som vanligt, så ville han inte heller säga något åt flickan, ty inom sig tyckte han nog mera om att hon var snäf emot honom, än om det skulle varit tvärt om, och för resten visste han ju af erfarenhet att Edla hade sitt hufvud för sig, som man säger.

Men när kvällsvardsgröten var äten och Pålson sagt god natt och gått upp och lagt sig, kunde han inte låta bli att säga till henne, när hon också tog god natt och skulle gå in i kammaren, där hon plägade ligga:

»Hvad har du emot Pålson, efter du jämt ska hugga på'n?»

»Jag?» frågade Edla och såg på fadern med sin mest oskyldiga min. »Har jag sagt någe' åt honom, jag?»

»Ja, jag undrar hvem det annars skulle ha vuri' åt, jag?»

»Kors, kära far, jag mente bara för allmänheten, jag — och inte måtte han väl vara så dum, så han tar åt sig, när han inte behöfver.»

Och därmed gick Edla in och lade sig, sedan hon helt obesväradt sagt god natt åt både far och mor.

»Kan du säga, Greta, hvad det ä' som går åt jäntan?» frågade Österberg, sedan han blifvit ensam med sin gumma ute i köket, där de gamlas säng stod.

»Hvad menar du med det?» frågade mor Greta förvånad. »Inte har jag sett att det är någe' åt henne!»

»Kors, hon är ju rent åf hatisk på den där fattiga Pålson, vet jag!»

»Å, det inbillar du dig bara, far! Hvarför skulle hon vara det? En kan väl knappt önska sej en bättre dräng, tycker jag. Nej vet du, far, jag ska säja dej hvad det ä': hon går och ä' sint för att hon inte fick den där yllekoftan, som du lofte'na. Och hon tycker det ä' snopet att du klädde opp Pålson och inte gaf henne någe'.»

»Ja, men han hade knappt en tråd på kroppen, han, då hon har allt hva' hon behöfver!»

»Ja det förstås, utom yllekofta, för si en tocken behöfver hon så fasligt väl, det försäkrar jag dig.»

»Jag får fäll skaff'na en då, när jag far te stan nästa gång — och det blir ju passligt att ge'na te julklapp!»

»Gör det du, far, så blir hon nog nyter igen!»

Och på det beslutet somnade de båda gamla snart nog, men Edla låg länge vaken inne i kammaren och tänkte på de där orden, som drängen hade sagt om svälten, och hon tyckte nog för sig själf att hon varit stygg emot honom, när hon talte om lättjan; men inte kunde hon hjälpa, att hon rakt inte kunde tåla honom.

5.

Så kom julen och med den yllekoftan. Fisket hade gått till duktiga tag i början af december, då ett kort blidväder afbrutit den förut så envisa kylan, som börjat redan i första dagarna af november. Österberg hade riktigt slagit på stort den gången: mor Greta hade fått en ny kaffepanna, Edla sin yllekofta och ett par sådana där ljusstakar, som se ut som silfver men äro af glas och som man alltid blir så förvånad öfver att taga uti, därför att de äro så ovanligt lätta, då de i öfrigt se så gedigna ut. Pålson hade heller inte blifvit utan; han hade fått en ny sydväst och en skinnväst, och själf hade Österberg skaffat sig en ny tobakspung utaf sämskskinn med röda kanter och ett par hängslen att begagna om söndagarna, när det blef fråga om kyrkfärd, något som icke försummades under julen, vare sig det var öppet vatten eller körbara isar.

Äfven den här julen hade man kommit öfverens om att fara till Blidö kyrka i julottan, och Edla hade inte släppt fadern förr än hon fått lof att följa med, hur mycket än gumman satte sig emot det.

»Det kan ju bli någe' väder åf, när ni ska hem,» menade gumman Greta, »och då sitter jag bara här och ä' orolig. Karlarna, di kan allti' frakta sej, men en tocken där en som du...»

»Hå kors, jag ä' väl inte åf socker heller, så att jag smälter, ifall det blir ruskväder!» svarade Edla.

»Nej, nog har du varit mer peppar på sista tiden!» svarade modern, och sedan talade hon inte vidare om saken.

Det var lagom kallt och strålande vackert månsken om juldagsmorgonen så där vid fyratiden, när Österberg, Edla och Pålson gåfvo sig af ifrån Skärlöga och togo den vanliga vintervägen öfver några små holmar, till dess de slutligen kommo ut på den stora fjärden, som skilde Skär-

löga-skärgården ifrån Blidön. Grålle trafvade på friska tag, ty det var nu öfver åtta dagar sedan han varit på sin sista resa in till staden, och han hade haft god tid att hvila upp sig och äta sig riktigt trind sedan dess. Mor Greta hade letat rätt på så mycket skinnfällar och mattor och schalar som funnos i huset, och Edla satt varmt och godt inpälsad framme i åkan bredvid fadern, som körde, medan Pålson krupit upp bakuti, där han äfven satt varmt nog, om han också fick lof att hänga benen utanför, därför att strömmingsåkan var så liten. Himlen var alldeles molnfri, och de vanliga morgonstjärnorna tindrade hvasst och klart, trots månskenet, och endast nere i nordost låg ett mörkgrått molnlager med ulliga kanter, på hvilka den mot väster lutande månen, som ännu inte uppnått sitt fylle, kastade några matta ljusreflexer. Strax ofvanför det gråa molnet lyste Björnvaktarens stora stjärna, och ett stycke högre upp svängde Karlavagnen fimmerstången ner åt horisonten, och längst borta i söder blixtrade Sirius med blåhvit glans, som återspeglade sig i den blanka isen ute på fjärden, där vägen var utstakad med några mariga granruskor med långa mellanrum.

»Bara inte det där har snö med sig, så går det fäll an!» sade Österberg, i det han med piskan pekade på molnlagret i nordost. »Det sir mej ut för lite' åf hvarje.»

»Åja, men inte blir det väl nå'n snö åf i dag?» frågade Edla och tittade litet osäkert på fadern, som om hon ville att han skulle öfverbevisa henne om den saken. »Det ä' ju så kallt så det knäpper i isen!»

»Jaja, men det kan båda tö, det också,» svarade fadern, »och tockna där molngubbar plär inte vara te leka med, så här års. Vore det inte så snöpligt, så vore det kanske säkrast te vänd' om hem igen!»

»Hå, det måtte väl aldrig komma på frågan!» utbrast Edla, som var angelägen om att få visa sin nya kofta.

»Ja, hvad tror Pålson om'et?» frågade Österberg och vände på hufvudet, medan han höll inne Grålle ett ögonblick.

»Å, nog tänker jag vi tar oss fram!» svarade denne

lugnt. »Och efter som vi nu ä' på väg en half mil, så...»

»Ja, nog går det te komma dit, men si hem,» sade Österberg tveksamt, »det blir kanske kitsligare!»

»Kors, kära far! Blir det väder åf, så kan vi väl få hus hos Jansons på Blidön, vet jag. Di har ju nya stugan, med flere rum än di behöfver, för nu lär di väl inte ha några stockholmare ute!»

»Nå och mor då?» frågade fadern, i det han gaf Grålle ett piskrapp, som denne enligt gammal vana besvarade med att kasta svansen öfver tömmarna. »Ska hon sitta ensammen hon och vara orolig för oss, tycker du?»

»Hon vet ju att vi har känningar där!» återtog Edla lugnt. »Och nog begriper hon väl att vi inte ger oss ut, om det blir någe' väder.»

»Och om Österberg vill, så kan jag ju ge mej åf hem me' samma det ä' slut i körkan, så att hon inte behöfver vara ensam!» föreslog Pålson.

»Hur ska vi då komma hem, om Pålson ger sig af med hästen?» frågade Österberg litet kärft och vände åter igen på hufvudet.

»Nej, jag tänkte ta och gå, jag!» svarade denne lugnt som alltid.

»Gå hem öfver isen?» utbrast Edla häftigt och strök undan schalen från sitt väl ombonade ansikte för att se på honom. »Det ska en allt vara skärgårdsvan ve för te kunna!»

»Åja, jag har nog gått längre vägar än så — och tyngre med!» svarade Pålson.

»Jaja, men det har fäll ändå vuri' vägar som Pålson har känt te?» inföll Österberg.

»Det ä' inte så säkert, det?» fortfor denne, »och nog skulle jag väl ta mej hem på den här, om det skulle behöfvas.»

»Ånej, det ä' inte sagdt att det blir nå'n snö förr'n i måron, och då kan han gärna få dråsa ner, om han vill. Jag ska bara opp te Jansons, när det ä' slut i körkan, så klockan ve tolftiden kan vi allt vara på väg hem igen.»

»Nej si det ä' då alldeles för tidigt, far!» sade Edla med missnöjd ton. »När en inte kommer öfver te dom mer än en gång om åre', så ska en väl inte flyga åf ut me'samma heller!»

»Ja, vi får si hurdant vädret blir!» svarade fadern i bestämd och afgörande ton och manade på Grålle, som under samtalet passat på och pustat litet och nu satte af igen med förnyad fart. Helst hade han nog sprungit rakt fram, men det var råkar och sprickor i isen, så att han måste göra den ena kroken efter den andra, och hvar gång det svängde, frustade han till och skakade på hufvudet, så att frostnålarna yrde om honom, och sedan han i svängen saktat farten en smula, vände han på hufvudet och tittade på husbonden, som om han velat säga: springer jag inte bra, gamle far du?

Mellan sex och sju var man framme vid östra sidan af Blidön, och sedan tog det inte mera än en knapp halftimme att komma midt öfver den långa och smala ön till Blidösund, där den lilla vackra kyrkan ligger på en udde och blickar rakt öfver sundet hän till Yxlan, hvars inbyggare hon också kallar till sig, när de högt stämda klockorna sända sitt manande »Kom hit, kom hit!» öfver land och vatten. Nu lyste det så grant från de hvälfda fönstren ut öfver snön på backen och den spegelblanka isen nedanför den, och folk samlades från alla håll, åkande och gående, allt efter råd och lägenhet, eller allt efter som de hade längre och kortare väg. Orgelns toner strömmade redan ut genom den öppna kyrkdörren, och tyst, långsamt och med dröjande steg gick menigheten in i den upplysta men kalla kyrkan, sedan man först utbytt handslag och oftast stumma, men ibland halfhögt yttrade hälsningar ute på kyrkbacken, där gamla bekanta råkades och där många af dem inte sett hvarandra sedan julen förut.

När julottan var slut, här, som i allmänhet på platser där afstånden äro stora, hopslagen med högmässan och därför tagande en ganska rundlig tid, hade molnväggen i nordväst stigit allt högre upp, och häftiga stötar af en bitande vind började stundtals aflösa den förra orörligheten

i luften, som dock ännu var klar i väster och söder. Kyrkfolket strömmade ut i täta flockar, och de äldre männen samlades så småningom nere i sockenstugan, där prästen hade något kommunalt ärende att tala med dem om, och under tiden spridde sig de unga i olika grupper och sökte skydd för den kalla blåsten, dels i klockargården, dels i stugorna hos bekanta här och där. Kaffepannorna stodo på elden öfverallt, och på mer än ett ställe fanns också en julglögg att värma sig med. Det skulle bli dans på kvällen i en af de större gårdarna, en half fjärdingsväg från kyrkan, och Edlas flickbekanta ifrade för att hon skulle förmå fadern att stanna kvar hos Jansons öfver natten, så att hon skulle kunna få vara med om dansen, eftersom hon nu ändtligen kommit öfver en gång i tiden. Edla ville nog själf också gärna stanna, men hon visste hur det var med fadern, att han inte gärna blefve hemifrån så länge, så hon trodde nog inte att det skulle gå. Emellertid lofvade hon att försöka, och det gjorde hon också, när den tillfälliga sockenstämman var slut och när fadern i sällskap med Janson kom gående ner till gården, där Grålle hade fått kvarter och där Edla nyss blifvit trakterad med en kopp kaffe.

Janson höll redan på att öfvertala Österberg att stanna, men denne ville inte. Inte för att han hade något emot det annars, men om det blef oväder, så skulle mor bli orolig, och det stod hon aldrig ut med, klen som hon var emellanåt. Och så kunde det ju hända att det kunde hålla i Annandagen med, och då vore det bäst att vara hemma.

»Ja, men det ska bli dans i kväll borta ve Södergål'n, far,» sade Edla i inställsam ton, »och det skulle allt vara bra tråkigt att inte få vara med om den.»

»Ä' du så fasligt angelägen, så får fäll du stanna då,» svarade Österberg, »och så får fäll Pålson åka efter dig Tredjedan, ifall inte han har lust te bli kvar, han med!»

»Nej tack!» svarade denne, som nyss varit och sett efter hästen. »Jag vill allt helst hem, om det så ska vara.»

»Ja, men nog sjutton kunne du stanna med, Öster-

berg!» sade nu Janson, som också varit skeppare i sin dar och var gammal, god vän med gubben på Skärlöga. »En sir ju aldrig till dig, så långt åre' ä'! Och jul ä' jul vet jag; nog håle lugnar Greta sig, hon vet ju att du ä' en rejel karl vet jag!»

»Jaha, det förstås det... men sir du...»

»Å, stanna nu, far!» bad Edla bevekande. »Det ä' ju inte så ofta en kan få någe' roligt!»

»Det har då tösen rätt i. Och plats har vi för er och för drängen eran me'! Du ska veta, Österberg, att jag har byggt på stuga', så nu har hon två våningar och 'varanda' me' du... och du ska väl si på'na, vet jag! Och mor sa då att det va stört inte lönt att jag kom hem utan dig — för då fick jag ingen julsup, sa hon — och det vore då för eländigt, tycker jag, och det vill du väl inte ha på ditt samvete, Österberg?»

Nej det ville inte Österberg heller, ty hur nykter han än annars var, så nog unnade han både sig själf och andra en liten knaber under julen. Han stod därför rådvill och ref sig betänksamt bakom örat, då Pålson helt oväntadt rörde vid armbågen på honom och sade lugnt som alltid:

»Inte ska Österberg hindra doter sin te få dansa! Jag ger mig nog åf hemåt jag och lagar att mor Greta håller sig lugn!»

Edla såg på honom för första gången med en tacksam blick, men det tycktes han inte lägga märke till. Österberg däremot vände sig tvärt till honom och tappade alldeles bort sin vanliga betänksamhet, när han svarade:

»Tänker Pålson ta och gå hem den långa vägen då! Hur i helsike skulle det gå te?»

»Nej, jag kan få åka med Måskobbarn och se'n ä' det ju bara en half mil öfver te Skärlöga,» återtog Pålson.

»Ja, men om det blir oväder åf då?»

»Det blir inte förr än te natta, om det blir!» inföll Janson och tittade uppåt luften. »Och då ä' han ju längese'n hemmave!»

»Men du ska veta, karlen ä' ju fastlänning, och han hittar ingenstans i skärgården!» sade Österberg halfhögt,

i det han drog Janson med sig åt sidan. »Och inte kan jag fäll försvara —»

»Nå så hittar Måskobbarn då! Den tar sig fram, om det så vuri på rama Ålands haf! Låt'en du ge sej åf, så kan vi få ha litet jul te'hopa! Du kunne gärna ha tagi' Greta med dig me', så hade det vuri' så mycket roligare!»

Österberg funderade både länge och väl, innan han kunde besluta sig. Men slutligen gjorde Pålson slag i saken genom att helt bestämdt förklara, att han gaf sig af i alla fall, och var det så att Österberg inte kom sig för med att stanna, så kunde de ju alltid taga upp honom på vägen.

»För här stannar jag inte på villkor!» utlät sig drängen. »Dansa kan jag inte och supa vill jag inte, och hva' ska jag då här te göra? Ajös därför, Österberg! Nu går jag och tar reda på Måskobbarn och så ge vi oss åf så fort vi kan.»

Därmed lyfte han på skinnmössan, som han fått låna till färden af Österberg, och gick med långsamma steg uppåt kyrkbacken, där åtskilliga mera långväga kyrkgäster höllo på att spänna för sina slädar för att gifva sig af, antingen hem eller på julkalas till bekanta.

»Det va' en underlig en, det där!» sade Janson och tittade förvånad efter den bortgående. »Hvar har du fått tag i den nå'nstans?»

»I stan!» svarade Österberg lakoniskt. Han var missnöjd med hela tillställningen, men inte ville han heller visa sig för angelägen om att fara, för han ville inte stöta sig med Janson, som ofta hade bistått honom i tillfälliga knipor, hvilka kunna inträffa i skärgården lika bra som på fastlandet eller i staden. Och för öfrigt, en half mils promenad öfver fast och säker is, det var ju ingenting att tala om — hade karlen bara varit skärgårdsbo och van vid sådana vägar. Men å andra sidan var han ju stark och duktig nu, sedan han fått äta upp sig ute hos dem, och nykter var han med, så någon fara kunde det ju inte vara — och så var det så rasande bra att mor inte behöfde vara orolig. Och hur det var, så leddes Grålle fram

och spändes för, och efter en styf kvarts timme körde Janson förut och Österberg kom efter med Edla och det gick med rykande fart ner till Jansons, där julbordet redan stod dukadt med allt hvad godt och fett och starkt som huset kunde förmå, och det var sannerligen inte så litet!

Och nu fick Edla riktigt tillfälle att visa sin nya yllekofta i all dess glans, och flickorna voro inte litet afundsjuka på henne för den. Och de utaf dem, som varit i kyrkan, ville ovillkorligen veta hurudan nya drängen var, och hvad det kunde vara åt honom. För under gudstjänsten hade han suttit nedlutad i bänken med hufvudet emot händerna, och när prästen hade talt så vackert om det lilla Jesusbarnet, som inte hade annat än en fattig krubba till vagga, så hade han rest upp hufvudet och sett på prästen och haft stora tårar i ögonen. Så nog måtte det vara en underlig kurre, tyckte flickorna. Och hade Edla lagt märke till hur bra han såg ut? För det fanns ingen af de andra drängarna som var så mörklagd och hade sådana märkvärdiga ögon, när han tittade upp.

»Han tittar aldrig på folk, så det har jag då inte varsnat!» sade Edla skrattande. »För resten tror jag aldrig jag sett honom riktigt ren och kammad förr än nu te julen! Men nog ä' han underlig, alltid, och jag har aldrig kunnat me'n, det ä' hvad jag vet!»

Det var en riktigt styf juldans, som nu blef af fram på kvällen i Jansons tillökade byggning, där till och med självfva »varandan», som utgjorde hans stolthet, var upplyst med en stor fotogenlampa, som hängde i taket. Och det var många »gossar» både från de stora och de små öarna som lade sig ut för Edla och som kommo fram och ströko på foten, sedan de först stått och funderat en god halftimme nere vid dörren, om de skulle våga sig fram till den vackraste flickan i hela juldansen. Under tiden sutto gubbarna inne i Jansons egen kammare omkring toddybordet och språkade och fyllde på i glasen, till dess det började gå rundt om i hufvudet på dem, som inte voro vana vid en så storaktig traktering. Bland dem var Österberg en, och han var kanske den försiktigaste utaf allesammans, ty han kunde inte låta bli att tänka på

Greta, som satt där hemma, och på drängen, som hade gifvit sig af hemåt, för att hon inte skulle behöfva vara ensam. Det var inte utan att han skämdes litet smått för att han låtit öfvertala sig att stanna kvar och litet emellanåt gick han till fönstret för att titta på vädret. Men så började de andra tala om skatterna och nya väghållningslagen, och fast det egentligen inte vidkom Österberg, som bodde så långt ut till sjös, kunde han ändå inte låta bli att höra på och att också deltaga i samtalet och på det sättet glömde han sig kvar där inne ett par timmar och drack ett halft glas mer än han skulle velat. När han nu kom ihåg sig och skulle ut för att se hur det stod till med väderleken, mötte han mor Janson i farstun, när hon kom ut från det öppna köket, där det fräste och stekte och osade julmat i långa banor.

»Hvart ska Österberg ta vägen som längst?» frågade hon fryntligt, i det hon motade honom med kaffepannan i hand.

»Å jag ska bara sta' och titta om Grålle ett tag!» svarade Österberg.

»Lå bli det,» svarade mor Janson, »för jag ska säga, det ä' ett hundväder där ute, så Gud sej förbarma!»

»Hvad säger mor Janson?» ropade Österberg, sköt henne tämligen ovårdigt åt sidan och skulle öppna dörren, som gick utåt. Men det var inte det lättaste, och när han väl fått upp den på halfspänn, kom en vindstöt farande med en hel snödrifva, som slog honom midt i ansiktet, och dörren flög igen med en fart, som satte Österbergs näsa i fara.

Ovädret hade brutit ut med en styrka, som endast den kan föreställa sig, hvilken en gång i sitt lif varit ute för en snöstorm på slättmark eller på den isbelagda sjön. Det hven och yrde och pep och smällde i tak och skorstenar, som om alla nattens och mörksens furier varit lössläppta på en gång, och trots sin lugna skärgårdsnatur kunde Österberg inte återhålla en känsla af isande förskräckelse, som kom honom att utropa:

»Jäklar anacka! Att jag skulle låta öfvertala mig te stanna! Tänk om Pålson ä' ute i det här, han som inte hittar någe'!»

»Å kors! klockan ä' ju nie på kväll'n,» svarade mor Janson lugnt, »och han ä' nog hemma för länge se'n!»

»Jaja, en får väl hoppas på det!» svarade Österberg efter ett ögonblicks funderande. »Men jag kan undra när det började, jag!»

»Det ä' inte lång stund se'n!» svarade mor Janson och sköt in honom igen i kammaren till gubbarna, i det hon visligen förteg att snöyran hade börjat redan vid sextiden.

7.

Måskobbarn och Pålson hade gifvit sig af från Blidön så fort som den förre hade hunnit få i sig en bit julfägnad nere hos en af bönderna på östra sidan af ön. Högtiden till ära hade julfödan uppspädts med åtskilligt af det starka slaget, och när de vid fyratiden satte sig upp i åkan, var hästens och åkdonets ägare så pass rörd af all välfägnaden, att han trugade tömmarna på Pålson och föredrog att själf, med det tunga hufvudet på kamratens axel, taga sig en af talrika nickningar afbruten sömn. Pålson, som endast tagit sig litet mat, var däremot nykter och vaken, och när de väl kommit ner på isen, kände han igen vägen som de färdats dit och som närmare stranden var utprickad med granruskor, hvilka dock hastigt upphörde, när man kommit ut en half fjärdingsväg. Men sedan fick man följa spåren af dem som åkt förut, och som isen var blank och klar, såg man tydligen märkena efter hästhofvarna och de matta ränderna efter medarna, som i slingrande bukter krökte sig framåt, än kringgående en råk eller ett strömdrag, än åter sträckande sig i rak linje utåt den omätliga ytan. Pålson körde friskt undan, och hästen själf tycktes ha brådtom att komma i väg, ty piskan behöfde inte användas, tvärt om fick Pålson lof att hålla styft i tömmarna för att det inte skulle gå allt för fort i början, så att inte hästen tröttade ut sig i förtid

och så att man kunde se vägen, hvilket blef svårare och svårare allt efter som mörkret föll på. Måskobbarn tittade upp ibland med ett halft öga, mumlade några otydliga ord och försjönk snart i samma ljufva slummer som förut.

»Olson skulle inte sofva!» sade slutligen Pålson och knuffade honom i sidan med armbågen. »Det ä' inte bra i kylan och så kan jag ju köra vilse, jag som inte ä' så värst van vid vägen!»

»Hvad sa'?» mumlade den sofvande och försökte resa upp hufvudet, som föll ned igen lika tungt som förut.

»Olson skulle inte sofva, säger jag!» ropade Pålson i örat på honom. »Det är inte bra i kylan!»

»Kylan har slagi' sej!» mumlade Måskobbarn lika orörlig som förut.

»Ja, men jag vet inte om jag kör rätt!»

»Rätt i nordost, ja!»

»Nå, det får väl gå på Guds försyn!» tänkte Pålson och körde på så att han hade vinden rätt i ansiktet. Han hade ju hört att den var nordost på förmiddagen, och han antog att den inte hade ändrat sig se'n dess. Men om den inte hade ändrat sig, så hade den i stället blifvit så mycket häftigare och svepte nu fram med sina hvassa isnålar i följe, isnålar som beto sig in i skinnet och lämnade svidande märken efter sig. Och för hvarje vindstöt som kom, så tjöt det och gnisslade utefter isfältet, och när stormen riktigt satte i, måste man hålla ihop munnen, för att den inte skulle klippa af andedräkten eller förvandla den till is, innan den hann komma ner ifrån läpparna till lungorna.

Och ändå tyckte Pålson att han befann sig bättre här ute än där borta på ön, där julljusen glimmade i stugfönstren och där glädjen stod högt i tak äfven hos backstugusittaren. Hade han bara inte haft den druckne Måskobbarn bredvid sig, skulle han mått riktigt skönt, fast kylan, ökad af vinden, bet riktigt vildt i skinnet och kom hans händer att stelna, trots vantarna som han hade på sig. När han väl hunnit till Måskobben och fått lämna af den snarkande och nickande kamraten, tyckte han att det skulle bli riktigt jul att få leta sig hem till stugan

där borta på Skärlöga, där gumman nu satt och väntade på att de alla skulle komma och alltid skulle bli glad öfver att det kom någon. Och så att få röra på sig och att få vara riktigt ensam där ute på isen, med den milslånga vägen öfver till ön — inte ha någon som gick och tittade på en och lurade efter något i hastigheten fälldt ord, som kunde förråda!...

Här kastade hästen till och ryckte åkan åt sidan, så att den sofvande Måskobbarn höll på att taga öfverbalans och falla ur. Därpå tvärstannade han med bägge frambenen hårdt spända i isen och darrade i hela kroppen, medan andedräkten i breda imstrålar frustade ut ur näsborrarna på honom, och sedan började han stryka baklänges så mycket han orkade, trots det att Pålson i första häpenheten ville mana på honom att fortsätta framåt.

»Ä' vi hemma?» frågade Måskobbarn halfvaken i det han försökte återfå jämvikten. »Eller hvad i helsike...»

»Nej, vi höll på att komma ner i en råk,» svarade Pålson med kort andedräkt, »och hade inte hästen vari' så...»

»Låt'en därför sköta sig själf!» mumlade husbonden. »Jag har sofvi' många gånger, jag, och han har gått hem ändå. Pålle ä' en kloker karl, ska jag säga!»

»Jag märker det!» svarade Pålson, i det han släppte efter tömmarna, och i uppmuntrande ton fortsatte han, i det han böjde sig framåt och klappade hästen på länden. »Gå du, Pålle, du hittar allt vägen bättre än jag!»

Pålle svarade med ett gnäggande, tog sedan försiktigt några steg framåt, gjorde därpå en lång lof och började sedan springa rätt emot vinden med starkare fart än förut, utan att bry sig om yrsnön, som nu började att falla här ute tidigare än där borta på ön, där julgillet redan var i full gång. Men om man tror att den föll lodrätt, den täta, hvassa snön, så bedrar man sig. Nej, den svepte fram vågrätt öfver isen, höjde, sänkte, vände sig om, som om den velat fly för sin egen vildhet, och kom tillbaka ännu vildare än förut. Mörkret, som förut varit svart, blef nu blygrått, emellanåt genomskuret som af elektriska gnistor, och blandade med de hvassa nålarna kommo stora, våta,

tunga flingor, som fröso till isklumpar, när de väl nått något föremål att haka sig fast vid. Inom några ögonblick körde de framstrykande massorna ihop sig på isen här och där till lösa drifvor, som flyttade plats med de tjutande vindstötarna, packade ihop sig framför medarna och tycktes vilja hejda den lätta åkan på hennes guppande färd ned och upp för de rörliga hindren. När stormen riktigt tog i, så hejdade den till och med hästens fart, han nästan tvangs att stanna för det våldsamma anloppet, och när det gaf efter, tog han i med förnyad kraft, medan isnålarna smälte i värmen af hans rykande hud, som därigenom ångade ännu mera. Och hur kölden skar igenom kläderna och isade de i släden fängslade lemmarna! Den sofvandes tyngd hvilade allt mera tryckande mot Pålsons stelnade axel och arm, han försökte på nytt att ruska honom vaken, rädd för att han skulle sitta och frysa ihjäl under det dubbla inflytandet af ruset och kölden. Men det var förgäfves; endast några stönande ljud hördes, och kamraten tycktes bli allt tyngre och tyngre. På en gång hördes ett starkt gnisslande ljud, den ena meden lyfte sig högre än den andra, just på den sidan där Pålson satt, och innan han hann kasta sig utåt för att väga upp den, låg åkan omkullslagen och de båda åkande ramlade ur, Pålson öfver den sofvande Måskobbarn, medan Pålle helt lugnt stannade och vände på hufvudet, liksom för att se efter hvad det var, som hade händt.

»Hvad i hälskotta nu?» ropade Olson med redigare röst än förut, i det han tumlade om i snön som en hösäck. »Hvad ä' det?»

»Det var åkan som stjälpte!» svarade Pålson lugnt, i det han försökte komma på benen igen, glad öfver att den andre hade blifvit väckt på ett mera afgörande sätt än han själf kunnat hitta på.

»Stjälpte hon?» svarade Måskobbarn och lyckades efter många ansträngningar sätta sig upprätt i snön. »Hur fan kör du då, din bulvan? Jag ligger ju i en grop, vet jag!»

»Och det här ä' bestämdt en bergknalle!» ropade Pålson, som ville taga ett steg åt sidan men råkade

på en hal upphöjning, som gjorde att han ramlade nedåt igen.

»Och inte blåser det heller så djäkligt mera!» utbrast Olson och mornade till sig allt mera. »Vi måtte ha fått lä utaf någonting!»

»Vi ä' i land!» ropade Pålson på nytt, sedan han vid nedhalkandet fått tag i en enbuske, som han stack sig på.

»Ä' vi i land?» skrek Olson och gned sig i ögonen, försökande att se sig omkring. »Ja, så förbanna mig tror jag inte... Vänta litet — ser inte Pålson te någon lada ett stycke uppåt?»

»Jo, jag tycker att det ä' någe som skymtar där borta till vänster!»

»Då ska en få si att vi ä' hemma!» fortfor Måskobbarn, och fick genast till svar från gamla Pålle ett godt gnäggande, som tycktes bekräfta hans utsago. »Ja, då sätter vi oss opp igen, och se'n ä' det bara en liten bit öfver backen här, så ä' vi ve stugan.»

»Ja, det var allt mer lycka än konst det!» sade Pålson och hjälpte honom upp i släden. »Men nu kan väl Olson reda sig hemåt ensam, för jag ger mig allt åf te Skärlöga, jag, och det med en gång!»

»Var inte galen, karl!» skrek Olson och fick tag i honom i armen. »Stanna öfver hos oss te's i morgon bitti, när det blir dager.»

»Nej, jag lofte Österberg att jag skulle ge mig hem te gumman, som sitter ensam, och nu ä' det ju bara en mil kvar.»

»Ja, men Pålson kommer aldrig fram! På andra sidan ligger det på ändå hvassare, för där kommer det från hela stora sjön, ska han veta. Kom te minstingen in ett tag och värm opp sig, innan han ger sig åf!»

»Åja, det kan jag då göra, för jag ä' allt duktigt stelfrusen, känner jag. Men jag ger mig åf igen om en kvart, för nu håller jag mig nog varm, när jag får röra på mig ordentligt.»

Och det hjälpte inte att mor Olson, när de väl kommo fram till den varma stugan, föreställde Pålson att det vore

att fresta vår Herre, om en människa gåfve sig ut i ett sådant väder. Han svarade helt lugnt:

»Det är inte vår Herre jag vill fresta! Jag vill bara fresta på att hålla ord!»

Och därmed gaf han sig ut på nytt i natten och den hvinande stormen.

7.

Redan strax fram på kvällen hade mor Greta börjat bli orolig öfver att det tilltagande ovädret skulle hindra kyrkfolket att komma hem. Hon hade, när hon var ute och såg om kreaturen, haft svårt nog att reda sig på den lilla biten mellan ladugården och stugan, och när hon väl uppnått den och skulle in igen igenom förstudörren, som gick utåt, så ville den på inga villkor låta öppna sig och när hon väl fått upp den och kommit halfvägs in, slog den igen om henne med en fart och en styrka, som kastade gumman tvärs in genom den öppnade köksdörren och gaf henne en hel liten snödrifva till följeslagare på vägen.

»Det var då en välsignad storm te regera,» muttrade gumman för sig själf, »den är ju alldeles rasvill! Det va då väl att den hygglige Pålson bar in så mycke ved, så en kan hålla varmt här inne och ha kaffepannan i ordning te's di kommer! För nu tänker jag väl ändå att di snart ska vara här!»

Men när gumman närmade sig spisen för att maka upp bränderna riktigt nära hvarann och lägga på ny ved, tyckte blåsten, som inte kunde komma åt henne mera hvarken genom dörren eller fönstret, att han skulle försöka spela henne ett spratt genom skorstenen, och det gjorde han också reelt, i det han kastade sig hufvudstupa ned genom rökgången och slungade ett par näfvar yrsnö ner på elden, så att det sprakade och fräste om den, medan aska och sot yrde omkring näsan på gumman, och

kastade sig rätt i pälsen på katten, som satt på spiselkanten och värmde sig om ryggen, medan han vände de halfslutna ögonen utåt stugan, där de envist fäste sig vid den mörka vrån mellan fållbänken och dragkistan; en vrå i hvilken missan tagit mer än en råtta i sin dar, och från hvilken hon nu tydligen väntade något raspande, som kunde lifva upp henne i det dåliga vädret.

»Jaså, nu ska en väl inte få ha eld på spisen heller,» muttrade gumman bekymrad och förargad på samma gång »Men si, förr än jag släcker den, förr...»

Hon hann inte tala ut, förrän stormen afbröt henne med ett långdraget tjut uppe i skorstenen, och en ny salfva af snö och sot yrde omkring så vildt, att till och med katten tog ett långt skutt från spisen och direkt upp i fållbänken, där han började på att putsa sig på ryggen och om tassarna, med hvilka han betänksamt strök sig om nosen och ibland stannade på halfva vägen, medan han spände öronen utåt dörren och tycktes liksom vänta på att någon skulle komma. Sedan mor Greta nödtorftigt pysslat om kaffepannan, tog hon sin gamla postilla och satte sig borta vid bordet, där fotogenlampan brann, tog rätt på sina glasögon och började läsa juldagens evangelium. Men det ville inte gå så bra, det drog ifrån fönstret, så att lampan flammade till och rök emellanåt, och hur lomhörd än gumman var, hörde hon ändå vindstötarna där ute och hur isbarken gnisslade och sprakade mot fönsterrutorna så att det lät som om någon illvillig strykare stått där ute och kastat näftals med sand och småsten mot stugan. Gumman blef allt ängsligare där hon satt och huru mycket hon än längtade efter att mannen och dottern skulle komma hem, så började hon ändå smått hoppas på att de hade stannat kvar borta på Blidön, där hon ju visste att de hade Jansons att vara hos. Men så visste hon ju också hur mån Österberg var om henne och hus och hem! Skulle han väl ge sig ro att stanna, när han visste att hon var ensam hemma, och hade han kanske gett sig af ensam och satt nu och körde vilse i ovädret och snöstormen där ute på den ändlösa isen, där man inte kunde se handen för sig? Ensam? Nej, ensam var han

nog inte; nog hade Pålson följt med, det var hon då säker på, och när de var två... ja, men Pålson, han hittade ju inte, han hade aldrig farit den vägen förr, annat än i båt och det var någonting helt annat. Hon visste nog, gumman Greta, hur annorlunda det ter sig när sjön går fri och när uddar och kobbar spegla sig i vattnet, än när de ligga inbäddade i snö och när isen gör fastland utaf fjärdarna och slår brygga öfver sunden. Och hur hon tänkte och tänkte, så blef hon allt oroligare. Hon kunde hvarken läsa eller sitta längre — hon måste upp och gå, gå rastlöst fram och tillbaka — så där ja, nu kokade kaffepannan öfver, och det körde bort den andra oron för ett ögonblick. Hon skyndade till spisen och lyfte af den litet — om hon skulle smaka några droppar? Det var visserligen bara sumpen hon kokade på ännu, ty inte ville hon lägga på något kaffe, innan far och Edla komme; men det hade väl ändå något till kaffesmak, tyckte hon, och så försökte hon med en half kopp, som hon just skulle föra till munnen, då en ny vindstöt, häftigare än de andra, körde rätt ner genom skorstenen, så att eldgnistor och kol flögo långt ut på golfvet och köksdörren flög upp med en smäll, så att det dånade i motsatta väggen. Hon mera kastade än satte koppen ifrån sig och skyndade fram till dörren, i tanke att de voro hemma och att den yttre dörren slagit upp och att det var det som hade framkallat luftdraget. Men det var ingen, och sedan hon gjort ett fåfängt försök att öppna dörren utåt, kom hon igen, stängde köksdörren och började gå af och an igen, ständigt tänkande samma tröstlösa tanke:

»Herre min skapare! Tänk om di har fari' vilse!»

Och hon var nästan gråtfärdig; men så kom hon att kasta ögonen på katten, och då blef hon lugnare igen. Han satt ju helt rak där uppe i fållbänken och tvättade sig om nosen och öronen med tassen. Han putsade sig med stora ansträngningar i brickan med den hvita fläcken, i det han slog ryggen i krum och sträckte hufvudet bakåt; det var alldeles tydligt att han väntade främmande.

»Tror du att di kommer snart, misse?» frågade gum-

man, i det hon strök katten öfver ryggen. »Tror du att di ä' på hemvägen, efter du gör dig så finer?»

»Ja-am!» svarade kisse och steg upp, i det han besvarade smekningen genom att stryka hufvudet mot gummans arm och trampa med fötterna i det mjuka täcket.

»Ja si, då lägger jag min själ på kaffe, för dig tror jag på, misse! Du har allt reda på dig, du, det har jag sett en gång förut!»

Och gumman lade på litet kaffe, och så länge hon höll på med det, så hoppades hon det bästa. Men ingen kom, kaffet kokade länge sedan och hennes ängslan ökades allt mera, och ändå värre blef den när hon fick se att katten hade slagit sig i krum ofvanpå täcket och somnat från alltsammans.

Således skulle ingen komma; men hvarför kommo de inte? Hade de verkligen farit vilse, eller hade de kanske ändå stannat kvar borta på Blidön, i stället för att ge sig ut i det fasliga vädret? Jo, visst hade de det. Det var ju alldeles solklart att Jansons inte hade släppt dem ifrån sig — och att i morgon, när snöstormen hade lagt sig, så skulle de komma hem igen välbehållna och raska. Att hon inte kommit sig för att tänka på det förut. Och visst var det söcknigt att sitta ensam på juldagen och att inte få duka fram den rara julmaten som var öfver sedan i går — men den kunde ju också ätas på Annandagen, för inte brydde hon sig om något, när hon var ensam. Det var så mycket roligare att tänka på att de hade det bra där borta, att Edla fick visa sin nya yllekofta och att Österberg fick prata med Blidögubbarna, som han inte träffat på så länge! Och uppkryad af den tanken, fick gumman på nytt fatt i postillan och satte sig att läsa; men nu ställde hon lampan på dragkistan och drog fram en stol dit, så att hon hade ljuset bakom sig och värmen från spisen midt emot. Och hur hon satt och läste och tänkte och tittade, än på kaffepannan och än på den sofvande katten, så slumrade hon själf till, utan att hon visste af det.

Hon väcktes af en häftig duns, for yrvaken upp ur stolen och såg sig förvirrad omkring. Spiselden hade nä-

stan falnat ner, lampan stod och smårökte, i brist på olja, och postillan hade ramlat ner på golfvet — var det dunsen af den, som hade väckt henne? Hon kände sig stel i alla leder och hade svårt att komma upp från stolen, och medan hon så småningom mornade sig, började dalkarlsklockan i vrån att surra och snarka och slutligen slå. Hon räknade — den slog tio långsamma, litet skrällande slag, som om själfva slagskifvan varit spräckt, sen surrade den igen och knäppte till och så var det slut. Tio slog hon! Då hade hon ju sofvit i flera timmar — ja, då var det ingen fara med hvarken gubben eller dottern, tänkte mor Greta, för annars hade hon inte kunnat sofva så länge, det hade varit en omöjlighet rakt! Men i detsamma var gumman nära att uppge ett rop af förvåning — hvad var det åt katten? Han var uppe ur fållbänken och satt ända borta vid dörren med hufvudet mot dörröppningen och han vände på det än åt ena sidan än åt den andra, och så tittade han på mor Greta och så vände han det åt dörren igen, i det han jamade gång på gång. Kunde det vara någon där ute? Var det kanske en råtta i farstun, eller ... gumman lyssnade och lyssnade, men lomhörd som hon var, kunde hon inte urskilja något ljud. Men nu blef katten alldeles för märkvärdig! Han sträckte sig ut så lång han var och började krafsa med bägge tassarna på dörren, som om han velat rifva sönder den, och så tittade han på gumman och så krafsade han igen.

»Det står aldrig rätt te!» mumlade gumman för sig själf. »Tänk om det ä' näge på tok nere i fähuset — eller om dörren te fårkätten har blåsi' opp, och fårkräkena fryser ihjäl för oss! Jag får rakt åf lof te försöka komma ut och se efter!»

Och gumman lindade en schal om hufvudet och axlarna på sig, tände på den gamla lyktan, som stod på spiselmuren, och gaf sig af ut i farstun föregådd af katten, som nu satte svansen i vädret och såg så nyter ut, som om han haft en hel råttkoloni i kikarn. Det tycktes vara ett ögonblickligt stillestånd mellan stormilarna där ute, och när gumman svept förklädet om lyktan för att inte blåsten skulle släcka den, fick hon upp klinkan och

skulle skjuta upp dörren. Men det var lättare sagdt än gjordt, och först efter många ansträngningar lyckades det henne att få upp den så pass mycket att hon kunde tränga sig ut. Katten hade redan tagit ett språng ut i snön, som samlat sig i en stor drifva där utanför, och när gumman väl kom ut, sjönk hon tvärt ner i den ända till knäna. Dörren slog genast igen om henne, men hon vadade modigt framåt, fastän den kalla blåsten, som nu tog i igen, rent af ville taga andedräkten från henne. När hon kommit några famnar utanför stugan på vägen åt ladugården, fick hon se katten, som med hufvudet nere i snön gräfde med bägge tassarna, som om han velat leta upp en skatt, och med nästa steg hon tog, stötte gumman emot något föremål som var tätare än snön och som inte gaf med sig liksom den. Hon lyste ner med lyktan, och i gropen, som katten krafsat upp, såg hon någonting som liknade... Hon lyste ner igen och skrek till:

»Jesses i himmelen! Det ä' ju en människa vet jag!»

Hon ställde lyktan ifrån sig och började hjälpa katten att gräfva undan snön, och allt eftersom hon lyckades få bort den ifrån hans ansikte, som låg där under det hvita täcket, så kände hon igen fastlänningen. Ja, det var Pålson — så långt hade han kommit, men där hade det också varit slut med hans krafter. Och nu var det kanske alldeles slut med honom också, tänkte mor Greta; ty hvem kunde veta hur länge han hade legat där i den kalla bädden och om inte det hvita täcket hade kväft honom eller han frusit ihjäl där han låg. Men beslutsam som mor Greta hade lärt sig att blifva under ett långt och mödosamt lif, fick hon snart bort snön helt och hållet från hans hufvud och bröst, och hon kände att han var varm ännu, för det nästan ångade af snön som var närmast kroppen, och med uppbjudande af sina sista krafter, stärkta som de voro af medvetandet om den fara, som hotade hans lif, släpade hon honom med sig fram till dörren, skyndade in i stugan efter konjaksbuteljen, slog i af dess innehåll i en kopp och skyndade ut igen för att försöka hälla i honom några droppar af den i sådana ögonblick kraftigt verkande drycken. Hon lyfte upp hans hufvud i sitt knä och för-

sökte få in koppkanten mellan de hårdt sammanbitna tänderna. Hon hade inte tid att se efter om det lyckades, utan hällde på ändå. Jo, han måtte ändå fått i sig något af den bruna vätskan, ty han frustade till, ryckte häftigt på hufvudet, och munnen öppnades konvulsiviskt. Det var litet kvar i koppen, och mor Greta hällde på. Nu såg hon tydligt att han sväljde, och ett ögonblick därefter skakade han på sig ånyo och öppnade ögonen till hälften.

»Hör Pålson hvad jag säger och kan han resa sig opp?» frågade mor Greta i örat på honom.

Inte något svar. Hufvudet föll kraftlöst tillbaka igen och munnen var sluten liksom nyss förut.

»Hur i Herrans namn ska jag bära mig åt att få in karlkräket?» mumlade gumman för sig själf. »Och inte får jag upp dörren för den myckna snön. Jo, vänta litet, står det inte en skofvel i farstun?» Och ut igen efter lyktan pulsade gumman i den djupa snön, och så in i farstun efter skofveln, och när hon kom ut med den, började hon med raska tag skotta undan snödrifvorna, för att kunna öppna dörren helt och hållet; men i brådskan tänkte hon inte så noga på hvart hon slängde det bortskottade, så att när ingången väl var fri, hade hon nära på skottat igen om Pålson på nytt. Och om det var detta som värmde upp honom, eller om det var konjaken som kom blodet att röra sig i ådrorna på honom, det visste hvarken gumman eller han, men när hon kastat ifrån sig skofveln och kom tillbaka där han låg, gjorde han självmant ett försök att resa på hufvudet och såg på henne med öppna ögon, fastän förvirrade och matta.

»Kan Pålson försöka resa sig opp nu, om jag tar i och hjälper så godt jag kan?» frågade hon, i det hon lutade sig ner och tog tag i hans armar.

»Ä'... ä'... jag hemma?» frågade Pålson och gjorde en kraftansträngning att resa sig upp, men föll tillbaka i snön. »Hur har jag kommi' hem?»

»Ja, fråga inte mej!» svarade gumman och reste upp honom på nytt. »Det vore väl jag som skulle fråga det. Men ta i nu, så inte Pålson ligger här och fryser ihjäl... så där ja! det går ju, vet jag. Ja, försök inte stå på

bena, utan kryp. Jag drar så mycket jag orkar... så där ja!»

Och efter många och långa ansträngningar hade gumman honom slutligen inne i farstun och kunde stänga igen dörren om dem alla tre, ty katten hade också skyndat sig in och satt nu uppkrupen i spiseln och försökte så godt han kunde att få snön ur pälsen på sig. Därifrån såg han nu med vidöppna ögon hur gumman Greta fick Pålson, halft dragen och halft krypande efter sig in i stugan, där hon drog af honom de våta ytterplaggen och, glömsk af alla betänkligheter i afseende på kön, äfven de andra och hur hon, försiktig och van att behandla sådana som varit ute i kyla och oväder, noga aktade sig för att få honom nära spiseln, innan hon först gnidit och frotterat honom varm, något som Pålson, svag och halft vanmäktig som han var, gjorde fåfänga försök att motsätta sig.

»Det vet jag visst!» utbrast gumman i det hon gned och bultade honom. »Jag är ju så gammal så jag kan vara mor åt'en, och nog måtte jag väl veta hur en karl ser ut! Men säg mig nu, Pålson, om han har så mycket reda på sig, hvar ä' di andra?»

»Di ä' kvar på Blidön», svarade Pålson knappt hörbart, i det han kraftlös och matt öfverlämnade sig åt hennes omsorger.

»Nå, Gud vare tack och lof för det då!» suckade gumman med hjärtat fullt af glädje och tacksamhet. »Men hur i alla tider har Pålson burit sig åt att komma ut för det här eländet då?»

»Jag ville inte vara kvar, och inte ville jag att mor skulle sitta här ensammen och vara orolig,» svarade Pålson, och se'n sade han ingenting mera den kvällen, och inte visste han heller det ringaste till sig om hur han kommit dit, när han annandagsmorgonen vaknade i fällbänken och såg gumman Greta sitta sofvande i en stol borta vid spiseln, medan katten satt bredvid honom själf på täcket och spann.

8.

När gumman Greta vaknade, var fållbänken tom. I första ögonblicket mindes hon ingenting af hvad som föregått kvällen förut; men sedan hon väl hunnit sansa sig och börjat titta sig omkring utan att se till Pålson, började hon tro att hon drömt hela den ruskiga historien om den i snön hittade drängen och hela det därpå följande bestyret att få lif i honom igen. Hon kände sig ruskig och frusen, och utan att vidare fundera på om hon drömt eller varit vaken, började hon tända eld i spiseln, och därefter satte hon helt maskinmässigt kaffepannan på elden. När det var gjordt, skulle hon titta ut genom fönstret, men det var på yttersidan öfverdraget med en tjock fäll af snö, så att det var omöjligt att se någonting. Hon kastade då schalen på sig och gick ut för att öppna farstudörren och se ut på gården. Den gick upp så ledigt som om ingen snödrifva funnits till, och när hon tittade ut, såg hon till sin stora förvåning att snön var undanskottad från farstutrappan och en nedgång uppskottad till ladugården och grinden. Snöstormen hade upphört, och luften låg klar och kall öfver det mjuka, hvita snötäcket, som jämnade och inhöljde allt. En svärm domherrar, som kommit med yrvädret, hoppade och kvittrade och spisade julkost i den stora rönnen, som stod utmed ladugårdsgafveln, och katten, som följde med henne ut, kastade längtande blickar upp i trädet, där de rödbröstade fåglarna lyste så granna i morgondagern bredvid de rödgula bären.

»Jag måtte inte ha drömt ändå,» tänkte gumman för sig själf, i det hon med välbehag betraktade de hvitskimrande breda gångarna. »För de här di har inte gjort sig själfva, di. Det ä' då en rapper karl, som har hunni' med det här allare'n, och det fast han va' halfdö i natt som var.»

Och hon såg sig om åt alla håll för att få sikte på drängen, men han syntes inte till någonstans. Då ropade gumman med sin gälla, något darrande stämma:

»Å' Pålson där? På-ål-son!»

»Här ä' jag!» hördes det som en svag återklang borta från ladugården.

»Ska inte Pålson komma in då och få sig en tår kaffe?» ropade gumman på nytt, sedan hon med handen för örat mödosamt uppfattat svaret. »Det kan han behöfva, tycker jag!»

»Kommer strax!» svarades det på nytt, men det hörde gumman inte alls, och orolig öfver att hon ingenting förnam, drog hon schalen tätare om sig och gaf sig af ner till ladugården, där dörren stod på glänt och snön endast var undanskottad på ena sidan, som om någon tröttnat midt under arbetet. När hon kom in, såg hon vid den gråa dagern där inne att korna stodo och mumsade på sitt hö och att hönsen redan käbblade om sitt korn, men Pålson kunde hon först inte upptäcka. Slutligen fick hon likväl sikte på honom, där han satt på en klisäck borta i mörkaste vrån bredvid väggen till fårkätten, satt med utsträckta ben och skofveln i hand, lutande ryggen mot väggen och blek som ett lik. Det klack till i gumman och hon skyndade fram till honom så fort hon förmådde.

»Hur i Herrans namn ä' det fatt, kära Pålson?» frågade hon, i det hon böjde sig ned emot honom.

»Hå, jag blef bara lite trött utaf skottningen!» svarade han långsamt och försökte resa sig upp.

»Hvad skulle han sta' med det då för? Det kunne väl ha vuri' te längre fram på da'n!»

»Hur skulle mor då ha kommi' te lagåln?»

»Hå, jag hade väl fått frakta mig så godt jag kunna'! Men ta i mig nu och försök på te stiga opp, så Pålson får komma in i värmen igen!»

Och med gummans tillhjälp kom han verkligen på fötter, men hade hon inte fått så stadigt tag om honom som hon fick, så hade han bestämdt ramlat omkull igen.

»Jag ä' bara litet yr i hufv'et,» sade han och torkade sig med afviga handen i pannan, där kallsvetten bröt fram, »men det går väl öfver, när jag fått litet i mig.»

Och långsamt gick det att komma in, men slutligen hade gumman fått honom med sig in i stugan och ned

på stolen vid bordet, på hvilket hon nu satte fram kaffekopparna och konjaksflaskan.

»Pålson skulle ta sig en droppe åf det där starka, det skulle bestämdt göra honom godt!» menade mor Greta och satte fram ett glas.

»Nej tack,» pustade Pålson mödosamt, »det ä' allt bäst att jag går opp på kammarn och hvilar mig.»

»Hvad ska han på kammarn och göra? Lägg sig här, vet jag, så kan jag si om honom, i fall det ä' någe' han behöfver.»

»Det ä' ingenting jag behöfver, annat än hvila mig, och får jag bara det, så ska jag nog vara i ordning te eftermidda'n igen.

»Ja, men en kopp kaffe ska då Pålson ha i sig — se här, drick den nu, medan jag går opp och sir om hur det ä' där oppe. Det ä' väl så kallt, tänker jag, så Pålson inte kan vara där.»

»Det ä' inte så kallt som det va' i går ute på isen!» svarade Pålson på sitt vanliga långsamma sätt, »och här inne ä' det för varmt.»

»Hvad ä' det med näfven?» frågade gumman, som såg att han hade en klut om vänstra handen, »har Pålson gjort illa sej?»

»Ånej, fingrarna ä' bara litet vissna på mig,» svarade Pålson; »men jag har snö om nu, så det ger sig väl.»

»Jesses då — han har väl inte kylt näfven på sig heller? Får jag si!»

»Ånej, det ä' ingen nö' med den! Ja' ska ta med mig en skål snö dit opp, så har jag te lägga om en. För det ä' då bra med kyla, att en kan ta' boten där en tagi' soten! Ja, tack nu för kaffet, mor, nu går jag opp och lägger mej, och bry er inte om mig nu, så ä' jag nog kry igen i eftermiddag, när Österberg kommer hem.»

Därmed gick han ut, och gumman hörde honom långsamt stöfla upp för den branta trappan till kammaren där uppe på vinden, där hon sedan hörde honom stöka omkring med osäkra steg, till dess det blef alldeles tyst. Men när det hade gått en halftimme eller så, kunde gumman ej styra sin oro, utan tog af sig skorna, drog på sig

ett par yllestrumpor till och tassade af uppför trappan för att se hur det var med honom. Men när hon kom in i rummet och fram till sängen, såg hon att han sof, och så gick hon tillbaka ned igen lika tyst som hon kommit.

Fram på middagen klädde hon på sig så mycket varmt hon kunde och gaf sig af ut för att se, om inte mannen och dottern skulle komma. Hon gick ned till notbron, vadande i den djupa snön och tittade ut åt fjärden. Det blåste ännu tämligen hvasst, och den lösa snön yrde upp ifrån marken på vägen dit, men där nere, där det var lä af den höga udden utåt sjön, såg hon underliga gropar i snön, gropar som yrsnön inte hunnit fylla, och emellan dem långa fåror, som om något stort djur tumlat där ömsom och ömsom släpat sig fram i nyckfulla krokar, så tumlat omkull igen och lämnat märken efter sig nästan i ringar. Medan hon undrade öfver detta, och det slutligen flög i henne att det kunde vara spåren efter Pålson och hans vandring i den bitande snöstormen, hörde hon ett muntert gnäggande, och när hon tittade upp och utåt viken, såg hon Grålle, som i rask fart kom springande, så att snön yrde om honom där ute på isen, och vid en krok som han gjorde såg hon också att både Österberg och Edla voro med.

»Nå, Gud vare tack och lof att di ä' hemma!» utbrast gumman och viftade med schalhörnet allt hvad hon förmådde; »kan man nu bara få Pålson på benen med, så ska det väl ändå bli likt jul, fast det ä' på sista beslute'.»

Snart körde åkan upp på stranden bredvid bron, och det första Österberg sade, när han stannade midt för hustrun där nere, var:

»Ä' Pålson hemma, du Greta?»

»Ja då, nog ä' han hemma, käraste du... men hur han har kummi' hem, det...»

»Ja, det får vi språka om se'n!» ropade Österberg och drog ett djupt andedrag af tillfredsställelse; »jaså, så han ä' hemma! Den förbaskade envetingen, som skulle ge sig åf i ett så'nt väder!»

»Det var ju för mors skull!» sade nu Edla med ovan-

ligt blid stämma, i det hon tittade fram ur sina schalar, öfver hvilka hon hade svept hästtäcket för att skydda sig för blåsten.

»Ja, jag vet väl det! Men sätt dig opp nu, Greta, och stå inte här och förkyl dig.» Och därmed tog Österberg gumman sin om lifvet, lyfte upp henne i åkan och ställde sig själf på medarna, och så bar det af uppför backen i rykande fart.

»Nu kan jag si att Pålson ä' hemma!» utropade han, i det han tittade på de breda gångarna; »och har han orka' med den här snöskottningen redan, så ä' det väl ingen fara med honom, tänker jag. In med er nu, så får jag sköta om Grålle och ge'n litet te bästa, och se'n ska vi väl si hur det ä' med fastlänningen, som kunde ta sig fram i skärgåln på en tocken dag som i går.»

När Österberg kom in efter en god kvart — för det tog tid både att torka Grålle och ge honom en god portion gröpe och hafre och fylla hela krubban med hö — så hade mor Greta redan talat om nattens äfventyr för Edla, och nu fick hon tala om det igen för gubben sin, och det gjorde hon så gärna, för ju mera hon tänkte på det, desto styfvare tyckte hon det var, att drängen kunnat leta sig hem ensam, och att han gjorde det för hennes skull, det gjorde inte bedriften sämre i hennes ögon.

»Ja, jag ska då aldrig säga att han ä' någon dålmåns!» utropade Edla, som var förargad på Blidöpojkarna därför att de tagit sig för mycket till bästa och blifvit bråkiga fram på natten; det var till och med en, som kört in henne i en vrå i farstun och prompt velat kyssa henne, och det fast han luktat brännvin så man kunnat storkna; — nå, han hade då också fått sig en sittopp, så han nära på blifvit nykter på kuppen; men det hindrade inte att Edla var lika förargad — och när hon nu tänkte på Pålson, som i stället gifvit sig af hem och vågat lifvet för att modern inte skulle behöfva vara orolig...

»Nej, tockna går inte sådana vägar, di!» sade Österberg, »och hur han burit sig åt att komma från Måskobben och hit, det begriper jag då inte på villkor!»

När Österberg sedan kom upp till Pålson, låg denne

i brinnande feber och trodde att det var Måskobbarn som ville hindra honom att bege sig af hem; han slog vildt omkring sig med bägge händerna, och när kluten vid den häftiga rörelsen flög af och Österberg kastade en blick på drängens vänstra hand, blef han förskräckt öfver att se de gulhvita, skrynkliga fingrarna, och sedan han förgäfves väntat på att bli igenkänd af den yrande, gick han sakta ut igen och kom ner i stugan till Greta och Edla, som skyndade emot honom och nästan med en mun frågade hur det var där uppe.

»Å, det är skralt nog, det!» svarade Österberg betänksamt och ref sig bakom örat; »och ä' det som jag tror, så får jag allt spänna för Grålle i morgon igen och ge mig af me'n till Norrtälje.»

»Nej kors då! Vi måtte väl kunna sköta om'en själfva, vet jag! Ta ut'en nu i kylan, det vore ju te ta lifvet åf'en me' samma.»

»Ja, kära far, det går rakt inte an!» instämde Edla ifrigt; »jag ska nog pyssla om'en, jag — och mor med.»

»Det ä' nog bra, det,» menade Österberg; »men, sir ni, han har frusi' bort vänstra näfven på sig och det lär ni inte kunna reda er med! Ja si, aldrig hade jag då fari' te Blidön, om jag hade kunnat tänka mig att hela juldansen skulle sluta me' lasarette'!»

9.

Och det blef onekligen slutet, och när Pålson kom hem igen i början af februari, så hade han två fingrar borta på vänstra handen, men för öfrigt var han kry och rask och inte stort blekare än vanligt. Österberg var efter honom dit, sedan han blifvit utskrifven, och när de kommo hem till Skärlöga om dagen, så tog mor Greta emot Pålson som om han varit hennes köttslige son, och Edla räckte honom bägge händerna och såg på honom

med tårar i ögonen och frågade så riktigt vänligt och hjärtligt hur det stod till och om han hade haft det mycket svårt där borta.

»Å nej, inte så värst!» svarade Pålson lugnt; »se'n di väl knipsat åf fingrarna, gick det väl för sig.»

»Stackars Pålson!» ömkade sig gumman Greta och klappade honom så vänligt på högra axeln; »hur ska han nu kunna reda sig?»

»Å, så länge han har tummen och pekfingre' kvar, så är det ingen nö'!» utbrast Österberg, som ville ge samtalet en gladare vändning; »Holmberg på Yxlan miste hela vänstra näfven han, men han reder sig med den högra och mun, och likare skräddare får di titta efter.»

»Jojo, men se grofsysslorna,» menade Greta; »di ä' värre, di.»

»En får väl öfva opp sig,» sade Pålson lugnt. »Och blir jag för skral ve noten, så får väl Österberg se sej om efter en ann' te vår'n.»

»Det värsta ä' att om Pålson ska te och gifta sig, så har han ingenstans te sättå ringen,» fortfor Österberg, som ovillkorligen ville vända saken i skämt.

»Nå, den måtte väl kunna sitta lika bra på pekfingre',» inföll Edla, som också ville säga något muntrande, för att icke behöfva börja storgråta, som hon kände stor lust till när hon såg på den stackars fastlänningen, där han stod med vänstra handen i kavajfickan.

»Nog blir det bra med det,» återtog mor Greta; »men Pålson ska aldrig tala om att vi skulle ta oss en ann' karl. Eller hur du, gubben?»

»Nej, så vida han inte har gifve' sig håle på att han prompt inte vill bli kvar,» svarade Österberg; »annars tänkte jag väl att vi skulle få behålla'n te döddagar. Och nu har jag ett förslag att göra Pålson, och det får han inte säga nej te, för då blir vi inte go'a vänner längre.»

»Hvad skulle det vara då?» frågade denne och såg förvånad ut.

»Jo, det skulle bara vara det, att från och me' i dag så ä' inte Pålson våran dräng, inte... utan vi fiska på

hälften hvar och hjälper hvarann så godt vi kan. Och så betalar jag Pålson för hvad han gör åt mej, och så betalar Pålson hvad han äter hos oss, och husrumme' det delar vi. Tycker Pålson att det kan gå ihop, så ä' det sagdt och gjordt me' samma, och Greta tycker nog som jag, det ä' jag då tvärsäker på.»

»Ja, kära gubben min, det gör jag visst det.»

»Nej, det är för mycke', Österberg! Det kan jag inte ta emot.»

»Hvarför det då? Tror Pålson att jag vill gå med hans två fingrar på mitt samvete och inte försöka ge'n nå'n ersättning?» Nej, se någe' för någe' och inte för inte, det ä' våran praktik det, här ute i skärgården.»

»Ja, men Österberg känner mig ju inte och —»

»Känner jag inte Pålson? Jo så anfäkta mina strömmingskötar gör jag inte det! Och ta nu hit högra näfven, så slår vi te, för jag tycker om Pålson och det gör Greta med, och nu vill vi ha det på det vise', så här ä' det inte värdt te krångla.»

»Ja, men...» invände Pålson och såg bort åt spiseln, där Edla stod; »det finns väl en te, som ska ha sitt ord med i lage', när det ä' frågan om te skänka bort halfva förtjänsten.»

»Menar Pålson mig, så inte ä' väl jag så påstridig, så jag ha någe' mot'et, när far och mor vill,» svarade Edla, och såg på honom med fuktiga blickar. »Jag har nog min trasa me' i byken, jag också! För hade jag inte prompt villa dansa borta hos Jansons...»

»Så hade vi kanske frusi' fingrarna åf oss alla tre,» inföll Österberg, medan han »krånglade» i kaffet, som gumman hade satt fram. »Så du har då i alla fall ingenting te säga, Edla. Men hur är det nu med näfven, Pålson! Ska jag sitta här och vänta på'n längre, eller hur ä' det.»

»Nej, här är den! Och tack och tack och heder ska Österberg ha! Och mor Greta och Edla med. Fast Gud i himlen ska veta att det är för mycket för en tocken som jag; men det vet jag, att otack ska ni inte ha för'et. Men ett villkor gör jag, Österberg, och d e t, det är abslut.»

»Hvad ä' det då?»

»Österberg får fara te stan med fisken, för dit sätter jag aldrig min fot.»

»Kör för det då! Det vill säga, så länge jag orkar, men se'n får allt Pålson kuska dit själf.»

På det svarade Pålson ingenting; men nu var öfverenskommelsen gjord, och som vårfisket blef gifvande, hade de båda kompanjonerna en liten vacker sparpenning hoplagd, när sommaren kom. Och tiden gick sin jämna gång där ute i hafsbandet, och Pålson var tyst och stilla och lugn som förut, men hur än gumman och i synnerhet Edla försökte på omvägar få ur honom, hvarför han var så rädd för staden, så sade han aldrig ett ord om sitt förflutna lif.

Så blef det sommar, och en vacker dag kom en segelkutter och lade till vid den lilla bryggan nere vid notboden. Det hade blåst friskt om dagen och något hade gått sönder på riggen, så att den rike grosshandlaren, som var ombord, hade sökt nödhamn inne vid Skärlöga, för att reparera, innan han gaf sig vidare af utåt sjön, med Åland till mål för sin fisketur. Han hade varit där förut, och Österberg kände väl igen honom, där han stod nere på bron och lade ner nät i ökan, medan Pålson var inne i båthuset efter årorna.

»Nej, se grosshandlarn ä' ute och styr!» sade Österberg, i det han lyfte på sydvästen; »hvart ska det nu bära af som längst?»

»Jag skall öfver till Åland,» svarade denne och reste sig upp borta i aktern, där ett par andra herrar sutto med ett par ölmuggar bredvid sig; »men han blåser en half därute, och fockfallet har fått någon skavank. Österberg har väl ingenting emot att jag ligger här ett par timmar och reparerar?»

»Nej vars! Ä' det någon bisträckning som grosshandlarn behöfver, så —»

»Tack, jag tror nog vi hjälper oss själfva! Nå, hur är det med fisket annars nu för tiden?»

»Det har varit skralt de sista dagarna. Men nu ska vi just ut och fresta, om inte abborrarna ha någe' te säga nu, se'n de' har blifvi' lågvatten.»

Just i detsamma kom Pålson ut med årorna och skulle ner till båten, men på vägen kastade han en tillfällig blick nedåt kuttern och ryckte till, tittade ännu en gång och kastade sedan hufvudet åt andra sidan, medan på samma gång ett utrop hördes från en af de öldrickande herrarna akter ut. Österberg märkte ingenting, sysselsatt som han var med att lägga ner det sista nätet i ökan, och Pålson hade redan stigit ner i den för att lägga årorna i ordning, då Edla syntes uppe i backen och ropade ner till fadern att kaffet var i ordning, om de ville ha en kopp innan de gåfvo sig af. Både Österberg och Pålson gingo därpå upp till stugan, men Edla, som skulle hämta en stäfva som låg och flöt nere emellan båthuset och bron, gick vidare ner och föll just på knä där för att ta upp den, då hon, dold af båthuset, hörde följande samtal nere på kuttern:

»Hvarför ropade du till, när du såg den där långa karlen?» frågade grosshandlaren.

»Jo, jag tyckte jag kände igen honom,» svarade den ene af hans kamrater, »ja, det var bestämdt han.»

»Hvilken?» frågade de andra två.

»Den rackarn, som höll på att slå ihjäl bror min här om året uppe i Västmanland,» svarade den tillfrågade.

»Hvarför det då?» frågade de andra.

»Å, det är en lång historia,» svarade den tredje, »men jag ska försöka tala om den så kort som möjligt. Se bror min var bruksinspektor där nere och var en djäkla fruntimmerskarl, han som undertecknad. Nu fanns det en mycket vacker flicka där nere bland smedsdöttrarna, och hon hade en fästman, förstås; det ha de allihop, och så kom bror min i vägen för honom, begriper ni, och när smeden skulle till och gifta sig, så höll han på att få både hustru och barn på en gång — men det tyckte han inte om — ha-ha-ha!»

»Ha-ha-ha!» skrattade de andra två i korus.

»Och följden däraf var att när han fick veta att bror min gått i vägen för honom, så slog han honom i skallen helt sonika.»

»Ställde sig i försåt för honom, naturligtvis?»

»Nej, fan heller! Gick direkte in på kontoret och dängde till honom med en yxhammare, i bägge bokhållarnas närvaro. Så att rädd var han inte, det vore synd att säga. Nå, bror min stöp som en säck, karlen tog länsman hand om, men som bror min hade hårdare skalle än vanligt, så kom han sig, och sme'n fick två års straffarbete för sitt välförhållande, och flickan gifte sig med en annan, som bror min gaf ett par hundra kronor — där har ni historien.»

»Och du är säker på att den där smeden —»

»Är den där långa karlen, ja! Men hur fan han har kommit hit ut i hafsbandet, det kan jag inte begripa. I alla fall tror jag det vore skäl i att varsko fiskargubben.»

»Å, hvad ska det tjäna till? Ju mindre man lägger sig i andras affärer, desto bättre. Kom nu ner i kabyssen, så tar vi oss en toddy, och se'n lagar vi fallet, så vi får komma ut igen.»

Det blef alldeles tyst där nere, och Edla steg upp med stäfvan i hand, blek och uppskakad, men med ögonen lysande af en ovanlig eld. Hon gick så tyst hon kunde öfver bron, och väl kommen på gångstigen skyndade hon upp till stugan, där hon vid själfva knuten mötte Pålson på väg ner. Han ville gå förbi henne, mörk och allvarlig som vanligt, men då hejdade hon honom, lade sin hand på hans arm och sade hastigt och hämtande djupt efter andan:

»Det var bra gjordt, Pålson! Så ska en karl bära sig åt!»

»Hvad... hvad menar Edla?» frågade Pålson och såg på henne med förvånad blick.

Då vände hon sig om och såg neråt kuttern, som låg och vaggade smått för dyningen utifrån fjärden, fattade hastigt Pålsons vänstra hand och klappade sakta de stympade fingrarna och skyndade förbi honom om stugknuten just i detsamma som Österberg kom gående med långa steg och sydvästen på hufvudet, stärkt som han var af välfägnaden där inne.

»Få nu se, om vi får någe,» sade han, i det han gick före Pålson ner till ökan.

»Ja, nu börjar jag tro, att utan blir det inte!» svarade denne i så ovanligt glad ton, att Österberg fick lof att vända sig om och se på honom. Men då var han lika allvarsam som alltid, och utan att säga ett ord vidare satte de ut.

När de kommo tillbaka från nätläggningen, var kuttern långt ute på fjärden, och Edla stod nere på bron och väntade på dem och hälsade från grosshandlarn. Österberg, som fick höra, att mor Greta låg och rensade kåltäppan på andra sidan ladugården, gick dit för att se, om han inte kunde hjälpa henne, och Pålson och Edla blefvo ensamma nere på notbron.

Pålson skulle just till att lägga upp årorna, när Edla tycktes fatta ett raskt beslut och sade, i det hon lätt hoppade ner i båten:

»Har inte Pålson lust att ro mig ut ett litet tag?»

Han såg på henne förvånad, men sedan han betänkt sig en stund, satte han sig till rätta på midttoften, medan Edla slog sig ner akter ut, och därpå tog han ett par långa årtag, i det han frågade:

»Ska vi ro ut på fjär'n?»

»Ånej, jag tycker vi kan hålla opp i sunde'!» svarade Edla.

Och så rodde han ut mellan de speglande uddarna, som här på läsidan kastade långdragna reflexer ner i det klara vattnet. Och först var det alldeles tyst i båten, men så kom där en fråga, framsagd med darrande röst, och därpå ett svar, först lågmäldt och tvekande, sedan allt bestämdare och med allt mera stadig stämma, som likväl ibland dallrade af sorgliga minnen, länge söfda i tystnad, men nu vaknade med förnyad styrka. Och inom kort hvilade årorna och båten fick drifva som den ville, men som vinden låg inåt från fjärden, så vaggade den sakta inåt bron; det var som han visste att han skulle föra dem hem.

När gamle Österberg och mor Greta hade rensat sig trötta och skulle jämka sig hem till kvällsvarden, sågo de till sin stora häpnad, huru Edla och Pålson kommo i sakta

mak gående upp mot stugan med armarna om hvarandras lif. Gumman tvärstannade och knuffade gubben i sidan gång på gång, i det hon ropade:

»Nej, sir du, far du, sir du!»

»Ja visst tusingen sir jag!» svarade Österberg med ett bredt, förnöjsamt grin öfver hela sitt hederliga ansikte och därpå ropade han helt skämtsamt emot de kommande:

»Hvad i helsike ä' det med fastlänningen, du Edla!»

»Ja, inte vet jag,» svarade Edla, röd som en ros, »men så mycke' vet jag, att nog ä' han nu fast, allti'!»

»Ja, men han har ju inga betyg!» ropade Österberg, som ville skämta i det längsta.

»Gu' vet om inte Edla går i god för mig!» inföll Pålson och hade aldrig, sedan han till Skärlöga kom, sett så glad ut som nu.

EN PRÄKTIG GUMMA.

1.

Gamla kvinnor ha i allmänhet ett dåligt rykte om sig. Man har ända från hedenhös ansett dem vara nyfikna, grälsjuka, obehagliga på alla sätt, och ordstäfven bevara ännu för den nyare tiden den gamla världens sätt att se och bedöma dem, i det de till exempel tala om »käringen mot strömmen» eller om »klippt skall det vara, sade gumman, låg i ån», och ännu flera sådana bevis på deras förhärskande egenskaper. Det finns ännu i våra dagar ett ordspråk, som bevisar att den manliga styrkan icke bäfvade tillbaka för mera än två saker, hvilka väl ansågos för höjden af obehag; det heter nämligen: »så vidt det inte regnar täljknifvar och gamla käringar, så vill jag utföra det eller det!...» Och ännu finns det representanter af det manliga könet som inte gärna företaga sig någon viktig sak, om den som de mötte först utanför sin port när de gingo ut, var en gammal gumma. De anse då, att hela deras affär ovillkorligen måste vara tillspillogifven.

Medgifvas måste också, att det finns gamla gummor som äro ingenting mindre än behagliga, både att se på och att råka ut för. De likna allt för mycket dessa »jordens bubblor», som Shakspeare framställer i första scenen af sin Macbeth, och under denna skepnad uppträda de merendels som städerskor, vakthustrur, tvätterskor, portvaktarfruar, och mera sådant; samt inom den finare världen under namn och form af tanter, dessa ungdomens och hjärteromanernas oförsonliga plågoris, som tyckas hafva

erhållit del af den eviges gudomliga egenskaper: allvetenhet och allestädes närvaro. Men jag för min del tror att till och med tanterna blifvit orättvist bedömda, eller att åtminstone icke de unga brytt sig om att söka utforska bevekelsegrunderna till deras ofta nog ganska förargliga uppträdande. Om man till exempel skulle söka dem mera uti den omedvetna harmen öfver ett förfeladt lif, än i det medvetna begäret att ställa till förargelse, skulle då inte många fenomen inom samhällslifvet få sin ganska naturliga förklaring? Men det är med gamla gummor som med gamla åkarhästar, — utan jämförelse för öfrigt, — för dem finns ingen rättvisa på jorden.

Och likväl, hvem har inte, — om man noga rannsakar sitt minnes dunkla gömmor, — hvem har inte någon gång under sitt lif träffat på en gammal kvinna, som varit en lefvande teckning till den vackraste text af alla: en glad, god och älskvärd ålderdom? Hvem har inte antingen som barn smekts af en silfverlockig gummas mjuka och darrande händer, eller som yngling uppmuntrats af det fina bifallslöjet kring hennes sjunkna läppar, omkring hvilka godheten och det fina vettet ställt sina gratier på vakt; eller som man tröstats af den på grafvens brädd stående, lutande gamla, hvilken sett alla sina kära gå före sig ner i det tysta, och dock har ett smålöje och ett ord af tröst kvar för den sorg som liknar ett barns vid sidan af hennes stora sorg, hvars resultat är en ensam ålderdom? Ty det är det märkvärdiga med gamla kvinnor, att likasom de söka sina likar i elakhet, om de äro elaka; likaså äro de svåra att uppnå i godhet, finkänslighet och behag, när deras lifsuppgift går därpå ut. Öfverträffas kunna de aldrig af den finaste gubbe i världen, huru älskvärdt denne ock må uppträda i motsats till det yngre manliga släktet.

Huru mången skrattar icke tanklöst nog åt en sådan gammal kvinnas oskyldiga egenheter, utan att betänka att det fordras icke så liten självförnekelse för att kunna vara tålig och god emot ett bullrande och självkärt släkte, som växer upp till lifvets alla skatter och njutningar, medan man själf går nedåt till försakelse och glömska. Det är mycket lätt, medan man själf står midt i det varma sol-

ljuset på lifvets middagshöjd, att skratta åt den, som med huttrande omsorg drar pälsen om sig nere i dalarna, där skuggan redan faller tung och fuktig, och därvid icke bryr sig om hur den ser ut eller hur den beter sig; men det är mycket mera svårt att själf åldras med behag, och bära de ungas öfvermod med jämnmått och tålighet. Ty de unga äro ett grymt släkte; om de visste huru många hvassa pilar de med sitt klingande löje måtta mot de gamlas skrynkliga hud, så skulle de skratta litet mindre och vara litet mindre stränga, när skrattet föder bitterhet hos henne, som är föremålet därför.

Men det finns ett annat slag af gamla kvinnor, som hafva fyllt sin bestämmelse som makar och mödrar, och som, sedan maken lämnat dem för grafvens ro, och barnen flugit ut ur boet för att själfva med eget arbete bygga sig nya nästen, sitta ensamma på gamla dagar och njuta af en lugn hvila efter den trägna mödan, skapande omkring sig en ljus och blid eftersommar, fastän vintern redan borde vara inne. De äro lefnadsglada, älskliga väsen, dessa gummor, hvilka bära mormodersnamnet som en hedersprydnad, äfven om barnbarnen äro långt borta, och som ofta nog ännu äro så rika på oanvänd ömhet och kärlek, att de gärna omhulda helt och hållet oskylda, endast af behof att skydda och hjälpa. Mången gång äro de originella nog, dessa präktiga gummor, och det finnes hos dem komiska drag åt hvilka man drager på munnen, på samma gång man har en tår i ögat åt deras hjärtas godhet, hvilken bryter sig fram på tusen sätt, fastän den ofta nog delar allt mänskligts öde, att falla med sina gåfvor på otacksamma och oädla skyddslingar. Det är en sådan gammal präktig gumma, den jag en gång, i ett viktigt skede af mitt lif, träffade på min väg, som jag här vill söka skildra. Hon har länge sedan utbytt sitt trefliga och fridfulla hem här på jorden mot det ännu fridfullare under torfvan på kyrkogården; men om, som jag tror, hennes vänliga ande ännu blickar ned till dem som hon i lifvet omfattade med så mycken godhet och välvilja, så skall hon visst icke harmas öfver att jag här söker måla hennes bild, med alla dess dagrar och skuggor. Dagrarna voro

många och skuggorna få, endast så många och så djupa som var nödvändigt för att gifva kroppslighet åt gestalten, och i självfva dessa lätta skuggor lyste ändå alltid hennes hjärtas godhet igenom, så som ljusfärgen alltid skiner igenom klarskuggan på en god målning. Några mörka slagskuggor funnos där icke, därtill var hennes sinne ännu i ålderns senaste dagar allt för ungdomligt och hennes själ för ädel. Men — läsaren må själf döma, sedan bilden blifvit framställd; blir teckningen icke klar, så är det sannerligen ej den präktiga gummans fel!

2.

Hon var född mot slutet af förra århundradet, några år före utbrottet af den första franska revolutionen, i Stralsund, af svenska föräldrar. Självfva året 1800 gifte hon sig med en svensk sjökapten, och nu åtföljde hon sin man på flera af hans färder till spanska och medelhafshamnarna, samt var äfven en gång med honom öfver till Brasilien. Hon var således en berest gumma, och det hörde man nog också på hennes samtal. Snart blef likväl det lilla hemmet fullt af skrikande och lekande små, och då var det slut med den unga sjökaptensfruns långresor. Hon var nu hemma och skötte om huset, medan mannen ute på det stormande hafvet arbetade för att skaffa bröd åt de sina. Det lyckades honom också, ty han var en driftig, och kunnig sjöman; men dess värre var han icke lika stark som han var arbetsam, och följden däraf blef att han i förtid arbetade ut sig. Efter knappa tio års äktenskap lades han ned på sjuksängen, och därifrån uppsteg han icke mera. Efter några veckors tärande plågor hade världen en rask sjöman mindre, och en sörjande änka och moder, samt fem faderlösa små mera. Det var ett lyckligt och godt äktenskap som på detta sätt upplöstes af döden; men den unga änkan fick

sannerligen icke hejdlöst öfverlämna sig åt sin djupa sorg, ty de fem små munnarna ville ha bröd, och den döde maken hade icke hunnit lämna något efter sig. Men beslutsam och rask som hon var, förtviflade hon icke om sin och de sinas bärgning, hon lärde sig på kort tid barnmorskeyrket, och på detta sätt kunde hon snart nog sörja för sina barns uppfostran och framkomst i världen. Af barnen voro fyra gossar och en flicka, som likväl helt ung följde sin fader på vägen till det stilla hemmet. De fyra gossarna växte däremot upp och frodades i det anspråkslösa hem som moderns rastlösa arbete så småningom lyckades att skapa åt dem. Det var ett gammaldags godt och ärbart hem, utan grannlåt, men med kärlek och allvar på samma gång; det var dessutom också ett gladt hem, ty gumman älskade glädje omkring sig, och förstod den i våra dagar nästan bortglömda konsten att vara gudfruktig utan att vara ofördragsam, och varm kristen utan att se gudsnådlig ut. Hennes praktik utvidgades mer och mer, och snart rådde ett visst välstånd i det lilla boet, där sönerna växte upp till arbetssamma och dugliga män. Den äldsta af dem blef snart en allmänt värderad och afhållen tjänsteman i ett af stadens ämbetsverk; den därnäst flög snart ur boet och begaf sig af till Amerika, där han inom några år som skicklig handtverkare förvärfvade sig en oberoende ställning. De två andra sönerna dogo ännu i skolåldern, och den pröfvade modern sväljde sina tårar, skötte otröttad sitt välsignelserika men mödosamma kall, och gladdes åt de två barn som hon ännu fick behålla.

På det sättet gingo många år, och hennes äldste son, hennes älsklingsbarn, var redan en stadgad man och nu var det han som, när gumman började tröttna, erbjöd henne ett hem, i hvilket han, tack vare sina goda inkomster, kunde omgifva henne med en glädje och en bekvämlighet, som hon hittills icke varit van vid. Han var en glad och älsklig människa, denne hennes son, och han älskade att omgifva sig med en krets af liktänkande vänner, artister och idkare af sångens glada konst, och i denna krets var nu hans gamla mor under många år en

afhållen, värderad och outtröttlig väninna. Hon slutade med sin praktik, och lefde nu det sorgfriaste lif hon kunde önska sig; men ingen lycka är varaktig här på jorden, och hon väntades af den svåraste af alla sina pröfningar, den att få följa sin äldste och mest älskade son till grafven. Den yngre var bofast på andra sidan Oceanen, han hade där skaffat sig hustru och barn, och han kunde icke komma tillbaka för att vara ett stöd för sin nära sextioåriga moder. Han erbjöd henne i stället ett hem hos sig, men gumman ville icke lämna den jord, som gömde stoftet af alla hennes kära, hon ville dö i Sverige, sade hon, ty hon var för gammal att byta om seder och tänkesätt. Den vänkrets, som hennes son vetat att samla omkring sig, hyllade den gamla med vördnad och tacksamhet, och som sonen lämnat efter sig en jämförelsevis icke obetydlig förmögenhet, kunde gumman lefva bekymmerfria dagar, hvilka hon hoppades icke skulle blifva så många. Himlen hade dock annorlunda beslutit; hon fick lefva till öfver åttio års ålder, och det var under de sista tjuga åren af hennes lif som jag i henne lärde känna den präktiga gumma, som jag nu vill söka beskrifva.

3.

Gumman Granke, så hette hon, bebodde, då jag lärde känna henne, första våningen af ett litet tvåvånings stenhus vid en af gatorna nära Mosebacke. Hennes våning bestod af tre små, men mycket trefliga rum utåt gatan, ett kök och tvenne smärre rum inåt gården, allt detta väl instängdt inom en tung järndörr vid slutet af en lång trappa neråt gården. Gumman bodde således alldeles för sig själf, och de tvenne små rummen åt gården hyrde hon ut åt modern och mormodern till en af hennes aflidne sons vänner. Hela hennes hushåll bestod af henne själf, en tjänstflicka och en ung flicka, som var inackorderad hos henne, och för hvilken hon på sina gamla dagar i mera

än ett afseende var en verklig mor. Den unga flickan hade en fästman, lika fattig som hon själf, och för dessa båda unga, hvilkas förbindelse icke sågs med så särdeles blida ögon af flickans släkt, blef den präktiga gumman i sitt hjärtas godhet en skyddande försyn.

Gumman Granke var vid den tidpunkt, då jag gjorde hennes bekantskap, en liten kry och fryntlig gumma på några och sextio år, med ett gladt och godmodigt ansikte, i hvilket tydliga spår af mycken skönhet skymtade emellan skrynklorna. Ett par klara, blå ögon blickade trohjärtadt och vänligt fram under tämligen buskiga ögonbryn och det gråsprängda håret vågade sig behagligt öfver en hög och ren panna under den hvita, nystärkta mössa, som gumman ständigt begagnade. Hon var alltid mycket fint och nätt klädd, utan att därför vilja effektera någon ungdomlighet, eller låta påskina något öfverflöd; men hon hade den lofliga och berömvärda åsikten, att »man kan väl försöka att se ut som folk, fast man är gammal!»

Gumman såg gärna folk hos sig, och var ganska ofta borta. Helst trifdes hon i sällskap med glada och hyggliga karlar, ty »Gud bevars ifrån gamla käringar,» brukade hon säga, »dem har jag nog utaf, när jag händelsevis tittar mig i spegeln.» Hon skydde därför icke på något sätt sitt eget kön; men hon hade heller icke någon särdeles misskund med dess svagheter, ehuru hon alltid höll sin räfst med dem på ett halft humoristiskt sätt, som förtog bitterheten af mången skarp och träffande anmärkning.

Gummans tjänstflicka hade varit hos henne i flera år, och var på sitt sätt nästan lika originell som gumman själf. Hon var en ful, groflemmad och klumpig figur på några och tjugu år, såg mycket illa, skrattade mycket högt, och åtlydde namnet Augusta. För öfrigt mycket säflig och långsam, ärlig och god som guld, och älskande sin gamla matmor som en verklig mor, hvilket likväl icke hindrade henne att ibland rätt grundligt förarga den gamla. Väl tio gånger i veckan brukade gumman säga: »Ja, ska inte den där Augusta få flytta till hösten, så vore det väl märkvärdigt!» — men när hösten kom, så blef det ändå

aldrig något af. Men saken var den att de båda kompletterade hvarandra, utan att egentligen någondera visste af det, eller ville erkänna det för sig själf. Gumman var själfva rörligheten, Augusta var det personifierade lugnet; gumman var häftig, Augusta flegmatisk; gumman såg bra, Augusta illa; och när gumman ibland snodde omkring och var ond, så skrattade Augusta med full hals, hvilket gjorde att gumman hejdade sig i farten och blef vid godt lynne igen, sedan hon fått gifva sin lilla hetta luft i ett: »Husch då, så hon gafflar! passar det sig att gaffla så där, tycker du?»

»Ja, ha ha ha!» fortsatte Augusta, »frun ä' så rolig så!»

»Du ä' visst rolig du!» småputtrade gumman, och snodde af in i sitt inre rum, medan Augusta, ungefär lika tyst och lika lätt på foten som en elefant, begaf sig af ut i köket.

Som gammal sjömanshustru hade gumman Granke tvenne vanor, som hon aldrig lade bort: hon vaknade alltid klockan fyra hvarje morgon, och det första hon gjorde när hon kommit upp, var att hon tittade ut genom fönstret för att se efter hvad det var för vind för dagen. Hon hade nämligen Optiska telegrafhusets vindflöjel midt framför sig, och den försummade hon aldrig att rådfråga vid viktiga tillfällen, liksom hon heller aldrig underlät att jämföra sina klockors gång med tidkulans fällande på navigationsskolans tak. När gumman vaknade klockan fyra, uppstod merendels följande samtal mellan henne och den yrvakna Augusta, som under den mörka årstiden alltid måste tända på en strykstička för att se hvad klockan var:

»Kors i alla tider!» mumlade gumman för sig själf, i det hon vaknade; »nu ä' klockan bestämdt sju... och den Augusta, som inte vaknar! Augusta!»

»Hu...um!» svarade Augusta halfsofvande.

»Augusta då, vill du genast vakna och se efter hvad klockan är!»

»Hm!» sade nu Augusta betydligt kortare, hvilket bevisade att hon var vid dåligt lynne öfver att blifva väckt; »hon är väl fyra, kan jag tro!»

»Vill du genast se efter!»

»Jaha!» ratsch, och så tände hon på en stryksticka, »ja, hvad sa jag, hon är strax fyra... om frun hade lugnat sig en stund till, så hade hon slagit ute i salen.»

»Hm, det var märkvärdigt att klockan inte är mera, jag trodde bestämdt att hon skulle vara sju eller half åtta.»

»Ha, ha, ha, ja si frun ä' då alltid så rolig, så!» skrattade nu Augusta med full hals, hvilket bevisade, att hon var riktigt vaken.

»Vill du vara tyst, gapmaja! Begriper du inte, att du väcker mamsell därute? Tänd på ljuset nu åt mig och gå sedan och lägg dig igen, jag ska läsa litet, jag, för nu kan jag i alla fall inte sofva längre.»

Och därmed lade gumman sig att läsa, och Augusta somnade genast som ett godt barn. När nu klockan led fram mot sex blef gumman litet sömnig igen, lade bort boken och blåste ut ljuset samt slumrade snart in.

Men morgonsömnen är en skälm, och dagen började redan blicka in i gummans kammare, då hon hastigt väcktes af något buller från gatan. Hon satte sig häftigt upp och lyssnade, då Augustas jämna snarkningar nådde hennes öra, och nu var det med sin starkaste stämma som gumman ropade:

»Augusta! Kors i Herrans namn, där ligger hon och sofver ännu och jag hör att mamsell är oppe därinne Det är då riktigt skam! Vill du genast skynda dig opp och laga att du får på kaffepannen! Ja se, bara för att jag nu händelsevis slumrade till litet, så...»

»Kors klockan är ju inte åtta än,» svarade Augusta lugnt som alltid, i det hon började kläda sig.

»Jaså, hon skulle kanske vara det, och du ligger som en annan latmaja och drar dig! Det fattades bara att hon skulle vara slagen åtta till på köpet.»

»Ha, ha, ha!» skrattade Augusta, »frun ä' så rolig så!»

»Vill du genast ge dig af ut i köket, annars skall jag bli så lagom rolig, ska du få se!»

»Jaja, bara jag får på mig litet, så ska jag nog gå,» menade Augusta.

»Ja, skjuts tänker jag inte bestå dig!» puttrade gumman.

»Ha, ha, ha...»

»Vill du tiga, du låter ju som en brandvakt.»

»Ha, ha, ha, så rolig frun ä'!» skrattade Augusta utan att genera sig, i det hon begaf sig af ut i köket.

»En faslig människa att sofva länge, och så hon skrattar sen! Ja, vänta mig, i vår ska jag väl göra mig af med henne. Jag kan undra hvad det är för vind i dag? Syd-sydväst! Hm, hm, det var då också en faslig sunnan, som aldrig tar slut. Jaså, han drar sig litet mer åt väster ser jag, nå, då kommer han kanske på norr fram på dagen, så man kan få litet klarare väder!»

Efter en liten stund såg den unga flickan, som bodde i rummet utanför gumman, huru denna, klädd i en liten kort underkjol och med nattmössan ännu kvar på hufvudet, fnurrade af igenom hennes rum för att skynda på Augusta med kaffet.

»Kors, kära barn, ä' hon redan oppe?» brukade då gumman säga, »och den där välsignade Augusta har försofvit sig igen.»

»Bästa tant, det är ju ingen tid förliden.»

»Å, jag tycker en kopp kaffe kunde minsann behöfvas, jag! Jag undrar hvad hon gör nu!» och så bar det af ut i salen, där gumman bultade på dörren utåt förstugan: »tap, tap, tap!» tre raska och tämligen hårda slag, dem Augusta aldrig låtsade höra, hvarken första eller andra gången. Sedan bultningen var gjord, snodde gumman återigen af in i sitt rum, sedan hon i förbigående hört efter hur den unga flickan mådde, och hvad hon hade för åsikter om väderleken för dagen.

Detta upprepades hvarje morgon; men alltid med några nya variationer, som gjorde att det icke blef enformigt. Längre fram på förmiddagen gick gumman ut i staden, antingen för att handla upp till sitt lilla hushåll, eller också på auktioner, hvilka hon varit van att öfvervara i många år. Saken var nämligen den, att gumman

förut varit medintressent i en klädmäkleriaffär, som förestått af en medelålders mamsell, hvilken förut, under sonens lifstid, varit i huset hos henne. Nu på gamla dagar hade hon visserligen upphört med medintressentskapet, men hon intresserade sig fortfarande för auktionerna. Det egna med den annars alltid så glada och fryntliga gumman var dock att hon vid hemkomsten från dessa förmiddagsvisiter å Stadsauktionskammaren alltid var vid dåligt lynne, hvilket dock snart gick öfver i hemmet, och aldrig hindrade henne från att, drifven af vanans makt, göra om de förargliga visiterna. Gick gumman däremot ut på eftermiddagarna, så var hon alltid vid godt lynne, när hon kom hem igen. Det var endast när hon skulle taga på sig för att gå, som hon då hade en liten öfvergående förargelse, och det var därför att Augusta alltid ville bylta på henne så många öfverplagg som möjligt, för att hon inte skulle förkyla sig.

»Du måtte tro, att jag är nittio år, du!» brukade då gumman säga; »hm, jag ska väl inte se ut som ett trasbylte heller när jag kommer till folk!»

»Jaha, men si frun får inte förkyla sig! Tycker frun det?» menade Augusta; »ta åtminstone en schal till inunder, om frun inte vill ha pälsfodret.»

»Ah, du ä' tokig! Vill du låta bli och komma med den där otäcka schalen! Jaha, kunde jag inte tro det, att hon skulle skrynkla till kragen för mig! Nu måtte jag se ut som ett åkerspöke om halsen!»

»Ha, ha, ha!» skrattade Augusta med full hals, »så rolig frun ä'!»

»Vill du hålla mun på dig? Se efter att mössbanden komma in under väderhufvan, hör du det... det blåser ute, och jag har inte lust att komma och flagga som en annan galeas! De finns nog de som flagga ändå, utan att jag behöfver vara tokig!»

»Ha, ha, ha!»

»Seså, gaffla inte nu, utan kom och stäng järndörren, det är bättre.»

»Ska jag inte komma och hämta frun?»

»Hämta mig? Nej, jag tackar, jag kan nog gå själf,

det behöfs inga hämtningar! Du måtte riktigt tro, att jag ä' barn på nytt, du.»

»Nej, men si, om det hände frun någonting, så skulle jag bli så ledsen, så... för si, när man ä' gammal som frun, så...»

»Det vet jag visst! Jag ä' inte så lastgammal, att jag inte kan sköta mig själf! Hjälp mig på med galoscherna nu, och stå inte där och titta i kors på ljuset så att tårarna kommer i ögonen på dig! Adja, adjö, och akta att ingen tar bort dig och mamsell, medan jag ä' borta!»

»Ha, ha, ha!» skrattade Augusta på nytt, »så rolig frun ä'! Mig lär min själ ingen vilja ha... och vill di ta mamsell, det ska vi då bli två om!»

Och ännu långt efter sedan gumman kommit ut på gatan, skrattade Augusta åt hennes sista afsked, och tyckte att frun var så rasande rolig, hvilket likväl icke hindrade henne att, om gumman händelsevis dröjde en kvart öfver den vanliga tiden, med den största oro springa till fönstret ett par gånger i minuten för att i reflexionsspegeln se efter om hon inte kom.

4.

Bland andra den präktiga gummans meriter var äfven den att hon utöfvade en efter sina tillgångar ganska storartad välgörenhet; men icke den braskande välgörenhet som äflas att göra väsen af sig, utan denna tysta och stilla, som nästan älskar att dölja sig, liksom beginge den ett fel. Det fanns i den fattiga Katarinatrakten en mängd utblottade familjer, som hon alltid såg om och plockade till mat och penningar så ofta hon kunde; men hon gaf högst ogärna sådana tiggare, som kommo och ringde på hennes dörr. Augusta var i det afseendet mycket hjärtnupnare än gumman själf, och när det ringde vid järndörren och någon fattig stackare uppenbarade sig, kom hon alltid in

till gumman med andan i halsgropen, och ropade med sin gälla röst:

»Frun!»

»Nå hvad är det nu då? Är elden lös, efter du kommer så där flygande?»

»Nej, men ser frun, det står en fattig stackare där nere och tigger. Han frågar om frun har några strumpor att ge honom?»

»Nyttjar jag karlstrumpor, jag?»

»Ha ha ha...»

»Gaffla inte nu igen! Hvad är det för en?»

»Det är en äldre karl; han säger att han har hustru och barn hemma, och ingenting att ge dem att äta, säger han.»

»Det är vanliga visan, det... jag kan undra hvar han bor, jag?»

»Jo, han sa att de bor i en vedbod borta vid Hammarby tull.»

»Jaså, ja, du kan ge honom en bit bröd och litet utaf det där buljongsköttet, som var öfver se'n i går, och så kan du fråga honom efter husnummern, och säga honom med detsamma att han inte får gå och tigga vid dörrarna, och att det inte är värdt att han kommer igen, hör du det!»

»Jaha, frun. Ska jag fråga honom efter husnummern?»

»Ja, jag sa ju det! Aldrig minns du längre än näsan är lång! Skynda dig nu!»

Och när Augusta väl var ute, satte gumman sig vid reflexionsspegeln för att se efter hur tiggaren såg ut; när hon sedan fick veta husnummern, brukade hon nästan alltid säga liksom för sig själf:

»Å, den där såg minsann inte så eländig ut, det ä' väl en sådan där, som inte ids arbeta, kan jag tänka. Det är aldrig värdt att tro sådana där mer än jämnt.»

Därpå höll hon en lång föreläsning för Augusta om hur nödvändigt det var att akta dörrarna för sådana där, och att hon icke fick ge dem något, när hon icke själf vore hemma, och mera sådant. Den som icke kände den präktiga gumman, kunde tro att hon var den obarmhär-

tigaste människa i världen; men framåt skymningen skulle gumman gå bort till någon bekant, och hon gick då och stoppade och snodde både länge och väl i köket och skafferiet och uppe på vinden i några djupa byrålådor, och när Augusta med sin vanliga naivetet sporde henne, hvart hon skulle taga vägen, och hvad hon letade efter, så snäste hon alltid af henne med ett:

»Det rör dig inte! Får jag kanske icke sticka näsan utom porten utan att be dig om lof? Ta in min kappa nu och gamla hatten, det är inte värdt att ta den nya, när man går så här i skymningen. Jag ska bara springa ner till Södermalmstorg litet.»

Efter en stund bar det af med gumman, och hon hade då alltid under kappan ett litet knyte eller en korg, som hon omsorgsfullt dolde för de hemmavarandes blickar, nästan som om hon gjort något ondt.

»Nu gick frun bestämdt bort till di där vid Hammarby tull,» sade Augusta till den unga flickan; »det ska ingen få veta't, förstås; men jag såg att hon stack ner bröd och kött i korgen, jag. Ha ha ha, hvad hon är rolig ändå, frun! Hon tror att en inte begriper.» Och därmed gick Augusta ut i köket, förtjust öfver gummans rolighet och sin egen klyftighet.

Sådana scener upprepades merendels ett par gånger i veckan, och i synnerhet emot jularna, blefvo de allt tätare. Men för hvarje gång som gumman kom hem ifrån en sådan exkursion, var hon allvarligare och tystare än vanligt. Ibland hade hon floret nerfälldt för att man icke skulle se att hon hade gråtit, och nästan alltid stängde hon in sig i sitt rum en halftimme eller så omkring, sedan hon kommit hem. När den halftimmen var förliden, kom hon åter ut, och nu satte hon sig i den unga flickans rum och lät Augusta laga i ordning tebordet, och medan teet dracks, kunde hon ofta nog för sin unga hyresgäst omtala hvilka scener hon varit vittne till.

Sedan detta var förbi, började gumman lägga sin vanliga patiens, och under tiden brukade hon, isynnerhet om hon var vid riktigt godt lynne, och det var hon nästan alltid, berätta åtskilliga händelser från sitt förflutna lif,

isynnerhet om något under samtalet yttradt namn eller något händelsevis fälldt ord erinrade henne om det förflutna. Gummans minne var nämligen rikt späckadt af händelser från hennes ungdom och från den praktik, som hon under loppet af så många år utöfvat inom en mängd ganska betydande familjer i hufvudstaden. Hon rådfrågades ännu ofta vid mera invecklade fall till och med af hennes yngre yrkessystrar, som, fastän de hade bättre undervisning att tillgå, likväl gärna togo sin tillflykt till den gamlas bepröfvade erfarenhet. Det var mycket intressant att höra gumman omtala sina observationer från de många olika hus inom hvilka hon utöfvat sitt kall.

»Se jag skall säga,» brukade gumman då ofta yttra, i det hon nästan mekaniskt blandade de många kortlekarne till patiensen, »har man i mitt yrke ögonen öppna, så kan man allt få reda på åtskilligt, som just inte yppas i hvardagslag. Vid de tillfällen då vi äro af nöden i ett hus, glömmer man i allmänhet bort att taga på sig söndagsminen, och det som för världen kan se både grant och ståtligt ut med besked, det är så lagom präktigt, skall jag säga. Om jag hade haft tid att teckna upp alla underliga händelser och öden som jag varit vittne till under min trettiåriga praktik, så skulle det kunna göras en ganska märkvärdig roman utaf det, och inte skulle den bli oläst af brist på omväxling, det vill jag gå i god för!»

Som i allmänhet alla gamla, kunde gumman mycket lätt glömma saker, som tilldragit sig under den närmaste tiden, då hon däremot alldeles klart och tydligt kom ihåg sådant som passerat för trettio à fyrtio år sedan. De stora händelserna från århundradets början mindes hon särdeles väl. Sveaborgs fall, Gustaf Adolfs afsättning, Karl Augusts död, Fersens mord, Karl Johans hitkomst, och föreningen med Norge; allt detta mindes gumman som om det hade varit i går. Änkedrottning Josefinas hitkomst 1823 som Sveriges och Norges kronprinsessa, tyckte hon hade händt för ett par år sedan, och hon kunde mycket väl draga sig till minnes sådana saker som Dramatiska teaterns brand, och den stora branden på Blasieholmen,

då Skeppsholmsbron och kyrkan äfven fattade eld och förstördes.

Fick man henne att tala om dessa och snarlika händelser, då var gumman i hög grad både intresserad och intressant. Hon började då alltid med något minne från sitt eget lif som på något sätt sammanfogades med det större minne om hvilket hon talade, och det var med ögonen riktade på en och samma fläck och skakande på sitt åldriga hufvud, som hon berättade hvad hon upplefvat.

»Jag minns så klart och tydligt när Dramatiskan brann ... min yngsta gosse låg just sjuk och jag satt och grät vid sängen, för han var mycket illa däran utaf samma bröståkomma, som tog bort honom ett par år därefter — då jag hörde det första klämtslaget från Katarina kyrka. Vi bodde den tiden på Katarina östra kyrkogata, där naturligtvis alla skeppare skulle bo, för att komma åt att se strömmen från sina fönster, och jag sprang ifrån gossens säng och fram till fönstret, och aldrig glömmer jag den synen jag då såg. Hela strömmen, staden, slottet och Skeppsholmen voro upplysta som af den grannaste illumination, och lågorna stodo högt ut öfver de fyra tornspetsarna på huset. Gossen min vaknade utaf skenet från branden och blef så förskräckt, så jag trodde han skulle få slag ... och jag måste ta och bära honom till fönstret för att han skulle bli säker på att det inte var huset bredvid, som han trodde, för han yrade allt litet, ska jag säga. Och Gud vet om inte den förskräckelsen gjorde honom godt, för dagen därpå var han bättre och inom några dagar var han uppe ur sängen igen. Ja, det var en faslig eld, och så många stackare som blefvo innebrända se'n. Och flera hade blifvit det, om inte Lars Hjortsberg, Gud signe honom, hade varit så lugn, så att publiken inte trodde att det var någon fara på färde. Ja, se Lars Hjortsberg, det var en aktör det! Jag glömmer honom aldrig i Grefvarna Klingsberg, och i Bildhuggaren eller Ondsinta kustrun sedan! Det var alldeles omöjligt att låta bli och skratta åt honom, hur ledsen man än var. Och min äldste son började redan då att, så ofta han kunde, gå på spektaklet och ville alltid ha mig med sig förstås, och som

det var det enda nöje vi hade råd att kosta på oss, så begagnade vi oss också af det så mycket som möjligt! Jag hörde Jenny Lind, jag, när hon debuterade som Agatha i Friskytten, och den kvällen går aldrig ur mitt minne. Jag kommer också mycket väl ihåg när lärftskrämarna hvisslade ut Dahlqvist, och när han sedan kom igen och spelade i 'Trettio år af en spelares lefnad'... den rocken som han hade på sig som Varner, när denne kommer som tiggare i sista akten, den hade jag skaffat honom från klädståndet... se, han umgicks med son min, han också, liksom en hel mängd af de andra aktörerna, och han var min själ inte så tragisk då, som han var på teatern inte. Och Hyckert se'n! Två dar innan han sköt sig, var han på middag hos son min, och var så glad som om han tänkt få lefva tills han blifvit hundra år!

På detta sätt kunde gumman hela timmarna sitta och berätta om hvad som händt under hennes förflutna dagar. Jag kom ibland i sällskap med den unga flickans fästman dit upp, och blef snart vän med den gamla, ty merendels var det jag ensam, som hörde på gummans berättelser; de unga tu hade troligen en hel mängd mycket intressantare saker att tala om och tänka på, där de sutto hviskande och förtjusta i ett soffhörn, medan gumman och jag höllo oss till stolarna omkring det lilla tebordet. Den gamla, präktiga gumman var likväl inte på minsta vis missnöjd öfver deras fåordighet och tankspriddhet när det gällde vår konversation, tvärtom.

»Hvad skulle det vara för kärlek,» plägade hon ofta säga, när fästmannen helt förlägen ursäktade sig med att han inte hört någon fråga som gumman ställt till honom; »hvad skulle det vara för sorts kärlek, om ett par unga förlofvade skulle ha ro att sitta och höra på hvad en gammal gumma pratar? Kuttra ni, vi prata nog, vi. Ni ska inte tro att jag ä' så rasande gammal af mig, att jag helt och hållet glömt bort hur det var, när jag var ung.»

5.

En afton när gumman Granke yttrade sig ungefär på det sättet, tog jag mig friheten att fråga:

»Nå, men säg mig, hur var det när fru Granke var ung?»

»Hå kors, det var mycket olika mot nu för tiden det, utom i ett fall.»

»Hvilket då?»

»Jo just i det fallet som vi nyss talade om. 'En ung mans väg till ena pigo' var då ungefär den samma som den är nu i dag, och troligen har den väl varit sig lik i alla tider.»

»Kommer fru Granke ihåg hur frun blef bekant med sin salig man?»

»Om jag kommer ihåg det? Herre min Gud, tror herrn att en kvinna glömmer sådant, om hon också blef aldrig så många hundra år? Den som tror det, den känner oss illa. Vi kunna glömma mycket, vi också, liksom karlarna; men aldrig glömma vi något som har sammanhang med honom som vi fästat oss vid, sak samma om han blifvit vår make eller inte. Jag minns nog när Granke lefde, jag... när vi sutto och talade om det förflutna, de få stunder jag fick ha honom hemma! Hur jag mindes hvarenda liten omständighet vid vårt första sammanträffande, hvart ord som fälldes — och han satt och hörde på han, och mindes ingenting! Men det är så med karlarna, de ha så mycket annat och viktigare att tänka på, så man får inte undra på det, och ingen förståndig hustru får stöta sig på det; vi kvinnor, vi känna ingenting viktigare än vår kärlek, vi! Men nu pratar jag igen... hvad var det som herrn frågade mig om?»

»Jo, om fru Granke mindes hur frun blef bekant med sin man?»

»Ja nog minns jag det, det är som det skulle varit i går, fast det är öfver femtio år se'n, ja, det är det visst det!

Och nog kan jag tala om den historien, om ni har lust att höra på den... ja, gör er inte till, ni, mitt förlofvade herrskap, och försök inte att inbilla mig att ni hör på... innan jag sagt tio ord så ä' ni ute och flyger uppåt väggarna igen!»

»Nej, nu kan tant vara säker om att vi ska höra på,» försäkrade den unga flickan, i det hon gjorde fåfänga ansträngningar för att draga sin hand ur fästmannens, som däremot inte visade den allra ringaste goda vilja att å sin sida släppa hennes.

»Jo jag tycker jag ser det,» menade gumman, i det hon godmodigt och leende blinkade åt mig, »men det är detsamma. Jag vet att jag har alltid ett par öron åtminstone, som höra på hvad jag har att förkunna.»

»Och det med största uppmärksamhet, det kan jag försäkra frun!»

»Ja det tror jag nog, men var så god och inte sätt in det i någon pjäs, det anhåller jag om, för jag vill inte vara något spektakel för publiken.»

»Tycker frun det!»

»Ja, jag tror aldrig de här författarna mer än jämt. Men, skämt åsido, jag ä' väl inte så rädd heller som det låter. Se nu var det så att min mor dog, när jag var helt ung, och att jag skötte hushållet för min far, som var handskmakare i Stralsund, och vi bodde i ett litet hus helt nära hamnen. Den som har varit i Stralsund, vet att det går en gata ifrån gamla rådhuset och neråt hamnen, och den gatan slutar med ett stort och mycket underligt hus, under hvilket en bred hvalfgång leder ner till sjön och bron där fartygen lägga till. På ena sidan utaf det huset är en spännbåge öfver till ett annat hus, och under den spännbågen mynnar den gatan ut, som vi bodde på. Nu ä' det vanligt i sjöstäder, att när man bor neråt hamnarna, så får man ofta nog höra af att sjöfolket har tagit ut litet på hyran, och att det vill ta sin skada igen för tvånget ute på sjön. Jag var därför inte ovan vid att höra bullersamma uppträden utanför vår port eller i grannskapet; men en kväll i oktober månad 98 tror jag

det var... jaha, 98 var det... var det alldeles rasande. Utanför vår port stod just en gammal oljelykta, just ett tocke där vargöga, som det ännu finns här uppåt söder, men som lyste om möjligt ännu sämre än våra göra, och som min far var borta på en klubb dit han ibland brukade gå om kvällarna, hade jag inte brytt mig om att tända ljus, utan satt vid fönstret och stickade på en strumpa vid skenet af lyktan. Vår enda piga, en fet och trind bondjänta från Rügen, var ute i köket och lagade till kvällsvarden åt min far; ty den åt han aldrig ute, utan kom alltid hem på slaget åtta, så säkert att man utan tvekan kunde ställa sitt ur efter honom. Jag var så van att höra de säkra slagen af hans järnskodda käpp emot stenarna långt nere på gatan, så att jag då hade god tid att tända ljus och göra i ordning vårt lilla kvällsbord, innan han hunnit inom porten. Nå, bäst som jag sitter i mina tankar... Gud vet för resten hvad jag tänkte på, troligen på ingenting egentligen, som ungdomen brukade då liksom nu, får jag höra ett förfärligt väsen på gatan ner åt hamnen. Skrik och svordomar på något främmande språk hördes om hvarandra. Därpå hördes ett buller af springande, en person som sprang förut, och en hel hop förföljare efteråt; jag tyckte att de närmade sig gatan där vi bodde, och mycket riktigt, inom ett ögonblick ser jag en person komma springande barhufvad förbi fönstret; men just som han kom midt för, stupade han mot en uppstående sten och föll rak lång emot gatan. Jag skrek till af förskräckelse, och ämnade just skynda ut för att hjälpa honom, i fall han slagit sig illa, då jag i hast ser ett halft tjog druckna sjömän komma fram i full fart och kasta sig öfver den fallne. Det var ett rysligt ögonblick, som jag aldrig glömmer! Men också förgäter jag aldrig hur den fallne mannen reste sig upp, stark som en björn och skakade af sig de anfallande som om de varit små hundvalpar omkring ett lejon. Jag stod där med klappande hjärta, och alldeles andlös såg jag hur den ena efter den andra af de anfallande kastades tillbaka med blödande pannor från den barhufvade mannen, som tycktes få fördubblad styrka vid hvarje anfall. Men många

hundar bli harens död, säger ordspråket, och jag såg tydligt att den stackars mannen skulle duka under för öfvermakten, då jag i detsamma till min stora förvåning och förskräckelse får se min gamle fars järnskodda, långa spanska rör börja bearbeta de anfallandes ryggar och det med sådant eftertryck att de inom ett par sekunder togo till flykten, troligen också skrämda af brandvakternas skramla, som nu hördes på långt håll nerifrån hamnen. I detta ögonblick försvann all min rädsla för tanken att min far skulle råka i olycka, och jag rusade ut på gatan sådan jag gick och stod, följd i hack och häl af Gertrud, eller Trudchen, som hon kallades i hvardagslag, som skrek som om knifven suttit i henne. När jag kom ut, såg jag min far fatta tag i den unge mannen, som nu, sedan angriparna voro borta, var nära att falla omkull af ansträngning och blodförlust; ty han blödde starkt af ett slag i hufvudet och ett öfver vänstra ögat.

»Tag honom under andra armen du, Marie,» sade min far kort och bestämdt — han var alltid sådan; »och låt oss föra honom in!»

»Ach jemine, ach jemine,» skrek Trudchen på sin breda plattyska, »di har schlagen honom dedt!»

»Håll munnen på dig,» sade min far, »och låt oss laga att vi få honom in i rummet, innan nattvakten kommer.»

Och med förenade krafter förde vi nu den nästan helt och hållet vanmäktige mannen in i rummet, där min far och Trudchen satte honom i min fars gamla länstol, medan jag sprang ut i köket efter vatten och ättika, för att tvätta och förbinda hans sår.

När jag kom tillbaka in var ljuset tändt, och min far stod med armen om den unge mannens axlar för att hålla honom uppe i sittande ställning i stolen. Jag steg fram för att börja torka blodet ur den slagnes ansikte, men jag darrade, så att jag knappt kunde hålla skålen med vattnet och ättikan, och Gud vet om jag inte tappat alltsammans såvida inte min far tämligen sträft ropat till mig:

»Stå nu inte där och darra på manschetterna, utan tvätta först såret i hufvudet, som blöder värst; det andra är bara

en liten rispa! Men hvad är det då åt dig, kära barn? Jag har aldrig sett dig bära dig så bakvändt åt.»

Och jag tror nog att gubben hade rätt, ty inte vet jag om det var åsynen af blodet och det gapande såret i hufvudet eller om det var minnet af den ohyggliga synen nyss utanför fönstret, då alla störtade sig öfver honom, eller om det var en förkänsla af att jag här såg framför mig den ende man, som jag skulle fatta tycke för i hela mitt lif; men aldrig i all min dar har jag varit så förvirrad som jag nu var. Och när jag så hade fått blödningen från såret i hufvudet att stanna, och skulle börja att tvätta blodet från hans ansikte, som blekt och med slutna ögon hvilade mot länstolens höga rygg, så darrade min hand som om jag hade haft en frostattack. Min far, som under tiden gått till ett väggskåp i sitt lilla arbetsrum, hade därutur tagit fram en långhalsig butelj med millefoliumbrännvin, den enda medicin som fanns i huset, och den enda som han nånsin begagnade, och kom nu fram till den unge mannen med ett fylldt glas af det i hans tanke ovärderliga medikamentet.

»Hur är det med dig, flicka?» ropade han, när han fick se hur min hand darrade, »jag tror, Gud förlåte mig, att du är färdig att dåna bara för en smula blod?»

»Ånej, kära fatter,» svarade jag; jag hade alltid varit van att kalla honom så, ty fast min far var svensk född så var min mor pomerinkare, och vi talade därför en sorts underlig tysk-svenska i huset; »men jag är rädd för att den stackars gossen här får sätta lifvet till, han är ju alldeles likblek och ger inte minsta tecken till lif ifrån sig.»

»Ja en annan gång låter han bli att ge sig i slagsmål,» svarade min far buttert; »galna kattor få rifvet skinn, det är så vanligt det! Vore i alla fall synd på pojken, för han ser hygglig ut. Tycker du inte så med, Miken?»

»Jo, fatter lilla, vore det inte bäst att skicka Trudchen efter stadsfysikern?»

»Vet jag visst! Hvad kan han göra som inte millefoliebrännvinet uträttar lika bra? Hm, tycks vara ett bättre mans barn, den här. Hör på, min gosse, gapa litet nu, så ska du få se på annat slag.»

Men i detsamma som min far förde glaset till munnen på den unge mannen, utstötte han en djup suck, gjorde en våldsam rörelse med handen och slog ut glasets innehåll öfver min fars väst, i det han med stora, förvirrade ögon såg sig omkring och utropade på den klaraste och tydligaste svenska:

»Hvar är jag? Akta er, edra skurkar! Om ni vore ännu tio till, så ska jag visa er att en svensk sjöman inte viker för sådant där byke! Där har du, och du, och du...» och nu började han slå omkring sig som en galning, till dess han slutligen helt utmattad sjönk ner i stolen igen, och på nytt, men nu med mycket saktare röst frågade:

»Hvar är jag?»

»Jo, du ä' hos mig, handskmakare Bohm,» svarade min far, »och här ser du Marie, dotter min! Men sitt still nu, för här behöfver du inte slåss, min gosse. Och när jag fått slå i ett glas till utaf medikamentet, så slå inte ut det för mig, ty därtill är det både för dyrt och för godt.»

Och medan min far stultade af in till sitt hörnskåp igen, skyndade jag mig att binda för såret öfver vänstra ögat med en stor bindel som täckte icke allenast såret, utan äfven självfva ögat. Han tycktes nu vara redig, och jag glömde inte på mången Herrans dag den blick han kastade på mig, innan jag täckte öfver ögat; ja, jag kan se den ännu när jag vill.

»Tack!» sade han helt tyst, i det han lutade hufvudet tillbaka mot stolsryggen. »Jag hade en liten syster som hette Marie. Om hon hade lefvat, så hade hon varit lika stor och vacker som ni.»

Ingen hade nånsin förut sagt att jag var vacker, och inte visste jag heller af det själf. Det var ondt om speglar i min fars hus, och inte hade jag mycket tid att spegla mig på heller. Jag visste inte hvarför jag rodnade, men jag kände att jag gjorde det, och sedan var det mången både ond och glad stund som de orden återkommo i mitt minne. Ty ni ska veta, det gick inte så lätt att bli den fattige sjömannens hustru, som ni tror. Men jag skall väl inte gå händelserna i förväg. Min far kom tillbaka med sitt medikament, som han trots alla protester hällde i den

unge sjömannen, och efter en god stund hämtade han verkligen så mycket krafter, att han kunde omtala för oss hur han kommit i gräl med de främmande sjömännen. Det hade som vanligt varit för en småsaks skull; han var jungman på ett i hamnen liggande svenskt skepp, och skulle gå upp i staden, då de rusiga sjömännen kommo omkring honom och ville att han skulle taga af sig hatten för dem, därför att de tillhörde en fransk korvett och han bara en simpel handelsskuta. Den unge svensken, som var kort om hufvudet, svarade med att slå hatten af den näsvisaste af de franska matroserna, och inom kort var slagsmålet i full gång.

»Det öfriga känner ni,» sade sjömannen, »och hade inte ni och er dotter varit, så hade de väl slagit ihjäl mig, kan jag tro! Men nu får jag lof att gå, för annars håller väl kapten ett fasligt väsen, när jag kommer ombord igen.»

»Du kan gärna stanna kvar här i natt,» menade min far; »det går inte an att gå ut i den fuktiga luften med de där skråmorna.»

»Och så kunna de stå och lura på er därnere vid hamnen,» tillade jag utan att våga se på honom.

»Ah, det har ingen fara!» svarade den unge mannen, i det han steg upp ur stolen, »skråmorna ä' ingenting med... jag är bara litet yr i hufvudet af dem — och de ha längesedan glömt att de varit i krakel med mig, så druckna som de voro. Därför ännu en gång, tack för hjälpen och låt mig nu gå ombord.»

»Ja, men låt oss höra af dig i morgon!» sade min far i det han skakade hans hand; »du ä' ju vår landsman, och det ska roa oss att veta att du inte får några efterslängar utaf det här kalaset. Ta och lys honom ut genom porten du, Marie!»

Jag tog ljuset och gick före honom ut genom dörren; utkommen i farstun måste jag sätta handen för ljuset för att det inte skulle blåsa ut, och jag kände då huru en hand lades på min arm och en sakta och upprörd stämma hviskade i mitt öra: »Tack, Marie, den här kvällen glömmer jag aldrig!»

Ögonblicket därefter hörde jag hans raska och fasta

steg ute på gatan, och de försvunno allt mer och mer, under det att jag försökte att stänga igen porten, men hindrad dels af ljuset som jag inte ville släppa, dels af darrningen i mina händer, som inte ville öfverge mig, dröjde jag så länge, att min far slutligen öppnade dörren och ropade:

»Nå, Marie, hvad gör du så länge? Har sjömannen tagit dig?»

Jag svarade ingenting utan skyndade mig in, och den natten var den första sömnlösa jag någonsin haft.

6.

»Man kan väl tänka sig,» fortsatte gumman; »den oro och otålighet, med hvilka åtminstone jag den följande dagen afvaktade vidare underrättelser om den slagne sjömannen. Min far var alltid tyst och sluten, så att af honom hörde jag ingenting, och klockan 6 på kvällen tog han som vanligt, sedan han slutat sitt dagsarbete, hatt och käpp och begaf sig af ut. På min fråga hvart han skulle gå, såg han först på mig mycket förvånad, sedan svarade han helt lakoniskt som vanligt: 'till klubben', och så vandrade han sina färde.

När jag blef ensam tilltog min oro så att jag slutligen inte visste mig något råd för att få den stillad. Jag lade bort mitt arbete, och gick fram och tillbaka i rummet, ifrigt funderande om jag inte skulle våga att ta Trudchen med mig och gå neråt hamnen, för att skaffa mig underrättelser om den slagne. Detta var minsann inte någon småsak för en flicka i min ställning, och jag visste mycket väl, att om jag hade blifvit sedd af någon utaf grannarna, så skulle det ha varit slut med mitt rykte för alltid. Nu för tiden skulle en sådan sak till och med i en småstad anses för ganska naturlig; men så var det sannerligen inte då. Alla de moderna idéerna om kvinnans likställighet, och sån't där, som de nu skrifva tidningarna

fulla om, kände man den tiden inte till; för en ung flicka fanns det inte mer än ett yrke, synålens, och inte mer än en plikt: att niga och säga ja, när föräldrarna väl hade utsett en man åt henne, sak samma om hon tyckte om honom eller inte, eller om han var ung eller gammal. I synnerhet var det fallet med en fattig borgarflicka sådan som jag, och våra mödrar uppfostrade oss från första stunden i de begreppen, så att när stunden kom, gjorde man sällan några invändningar. Det var också inte utan att min far mer än en gång låtit påskina, att han nu ansåg mig tillräckligt gammal för att, också jag, gå all världens gång, och att en välbehållen änkling om ett par och fyrti år, en mässingsslagare på samma gata som vi själfva, hade kastat sina något skelande ögon på mig. Mannen hette Kortz, hade eget hus och stor verkstad, samt bara tre barn från sitt förra gifte, af hvilka dock två voro pojkar och en förskräckelse för hela stadsdelen, hvars portluckor och fönsterrutor aldrig fingo vara i fred för dem. Min far hade visserligen inte uttryckligen talat om mässingsslagarens frieri; men ofta nog, då han kom hem från klubben, hade han låtit ord undfalla sig om, hurusom han mycket väl skulle kunna reda sig ensam med Trudchen, fastän hon visserligen var litet dum och långsam; men att, om det inte var så rasande roligt i och för sig själf, så fick man i alla fall trösta sig, när man hade sitt barn väl försörjdt, och så vidare. Allt detta rann mig nu i hågen, när jag gick oroligt af och an, och om den hederlige mässingsslagaren, hvars gulgråa hår till följd af hans yrke oftast stötte i grönt, förut redan förefallit mig afskyvärd med sina skelande ögon och sitt plumpa skratt, så blef han ännu värre i jämförelse med den unge sjömannen, hvars tacksamma blick och bleka anlete förföljde mig hvar jag gick och stod. Trots min medfödda blyghet och förskräckelse, hade jag också redan fattat mitt beslut att gå ut i köket och säga till Trudchen att följa med mig, det fick nu för resten gå hur det ville, då jag i hast hörde tunga steg utanför på gatan, någon öppnade porten, och efter något trefvande omkring på dörren, slutade med att bulta på den. Med klappande hjärta skyndade jag att öppna,

och en gammal matros steg tvekande in i rummet, medan han strök af mössan med ena handen, och stack fram en hopviken papperslapp i den andra, i det han valkade en duktig buss fram och tillbaka, därpå vände sig och spottade mot dörren, hvarpå han mycket betänksamt vände sig om igen och frågade:

»Kan just undra om jag seglat riktig kurs, jag? Är det här som handskmakar Bohm bor?»

»Ja, hvad vill ni honom?»

»Jo si, det är inte så utan att jag inte skulle liksom vilja lämna åf det här, ifall han kan ta emot'et.»

»Min far är inte hemma nu för tillfället,» svarade jag, i det jag utsträckte handen efter papperet; »men kanske att jag...»

»Å hoj!» afbröt han mig hastigt, i det han skärskådade mig från topp till tå, med ett par kloka grå ögon under buskiga svarta ögonbryn; »jaså, det är dottern, det! Kunde förstå det på tacklingen och riggen... se, pojken ligger för ankar, si... skamfilad öfver hela skrofvet, ska jag säga!»

»Hvem menar ni?» stammade jag.

»Kors, jungman vet jag! Han blef skamfilad i går afton utaf några fransoskanaljer; kom ombord sen och såg ut som hin håle i synen; kånka honom till sjukhuset i middags, för han fick feber i faggorna... försökte, både kapten och jag, att få i honom en grogg, men det bar sig inte. Bad, när vi kånka dit'en, att jag skulle gå te handskmakar Bohm och lämna den här lappen, för det var han och hans dotter, som frälst lifhanken på'n, kantänka. Men hur ä' det lilla mamselln? Hin kölhala mig, tror jag inte hon blir blek i syna som ett nytt läsegel!»

Jag var visserligen ingen sjåpig eller förklemad flicka, det skall Gud veta; men förskräckelsen från kvällen förut satt ännu i mig, och när jag nu hörde att den stackars gossen var förd till sjukhuset, så ansåg jag det liktydigt med att han var död; ty sjukhuset hade i alla tider utgjort min förskräckelse. Därför kände jag att jag bleknade och att mina ben inte ville bära mig, och jag tyckte jag var färdig att sjunka till golfvet, då jag hastigt kände

ett par starka armar som fattade om mig och satte mig på en stol, under det att en röst, som sökte göra sig så mild och mjuk som möjligt, hviskade i mitt öra:

»Seså, mamsell lilla, ta nu inte så illa vid sig... pojken mönstrar väl inte af bums heller, för att han fått sig ett par skråmor. Men si, sanningen ä' att doktorn sa, att han får ligga i lugnvatten ett par veckor, innan han kan sätta alla lapparna till igen och ge sig ut på seglats.»

»Tror ni inte att det är något farligt?» frågade jag, i det jag sökte sansa mig så godt jag kunde.

»Nej vasserra, jag känner hans skalle, jag... det ä' jag som gjort'en till sjöman, ska jag säga lilla mamselln! Det ska inte vara några fransosnäfvar, som spräcker skallmejan på den pojken, inte! Men si, det värsta är att kapten är segelfärdig och skutan klar, och att vi tänker ge oss af i morgon om vinden håller sig, och då vete tusan hvem en ska få som tittar om honom därborta på sjukhuset.»

Och under det den gamle, ärlige matrosen sade detta, valkade han bussen med förnyad fart, och tittade på sned på mig, med ett på samma gång enfaldigt och skälmskt uttryck i sina gråa ögon. Men jag var för mycket upptagen af tankarna på den unge sjömannen, för att rätt besinna hur jag blottade mitt inre för budbäraren, då jag hastigt utropade:

»Sörj inte för det, det ska nog vi göra; min far och jag; ty,» tillade jag litet saktare, »han är ju vår landsman, och...»

»Nå ja, då är det ingen nöd,» sade matrosen i det han skakade min hand med en trohjärtenhet, som gjorde att han kramade den nästan blå; »då ä' jag lugn för min jungman. Rasande duktig pojke, ska lilla mamselln tro, kvick som en katt i tackel och tåg, och läser navigation som en hel karl; den blir nog snart skeppare på egen skuta, och då kan han gifta sig, och ta lilla frun med på resan, och har han då mig vid rodret, så kan di vara lugna bägge två! Men ajös nu, här står jag och pratar ... ska gå ner till sjukhuset och titta om'en litet, innan jag går ombord.»

»Vill ni låta mig följa med er till sjukhuset?» frågade jag hastigt.

»Nej, hör nu lilla mamselln,» återtog matrosen betänksamt, i det han valkade sin buss mycket ifrigt; »det tror jag väl inte går an ändå. För si, i kväll vet han väl ändå inte mycket till sig. Doktorn sa att febern skulle smälla till värre mot afton; utan ta hon breflappen så länge, lilla mamsell, och låt mig hälsa'n från henne, ifall han begriper så mycket svenska... och så i morgon bitti när jag tittar om'en igen, så kan jag komma in och tala om hur det ä' fatt me'n.»

Jag tog emot papperet, tackade den redlige matrosen, som ånyo kramade min hand nästan värre än förut, hvarpå han aflägsnade sig med en vänskapsfull nick och snart med vaggande gång passerade förbi fönstret, gaf mig ännu en nick som om han velat säga: »var lugn, mamsell lilla,» och aflägsnade sig neråt gatan.

Jag stod kvar vid fönstret med det hopvikta papperet i handen, och försänkt i så djupa tankar att jag inte märkte huru tiden gick, förrän jag hörde min fars käpp slå emot gatstenarna, och såg honom passera förbi fönstret i sällskap med mässingsslagaren, hvilken dock tog afsked vid porten och vände om åt samma håll från hvilket de kommit. Jag spratt till, utvecklade det lilla papperet, läste vid skenet af gatlyktan de tvenne orden: »Tack, Marie», skrifvet af en darrande hand, och hade knappast hunnit stoppa det kära papperet i barmen, förrän min far inträdde i rummet.

»Hvad nu, flicka, sitter du i mörkret?» sporde min far, i det han satte ifrån sig hatt och käpp på den vanliga stolen vid dörren; »hvad vill det säga?»

»Kära fatter!» ropade jag, i det jag skyndade emot honom; »här har varit bud ifrån den där sjömannen, som blef så illa slagen i går.»

»Jaså, och därför sitter du i mörkret?» upprepade han kärft; »hvad har det ena med det andra att göra?»

»Ingenting, kära fatter lilla, men jag blef så ledsen.»

»Tänd på ljus nu först, så får jag höra det andra sedan.»

Sedan ljuset var tändt och luckorna skrufvade, satte

min far sig i sin länstol, gaf mig tecken att draga min stol närmare intill hans och frågade:

»Hvad var det för bud?»

»Det var en gammal matros från samma fartyg som han själf.»

»Nå, hur är det med honom?»

»Illa, fatter! Han har feber och ligger på sjukhuset.»

»Såå? Måtte ha fått duktigt med smörj då! Jaså, på sjukhuset... ja, där lär han väl inte må för väl, känner jag stadsfysikern rätt.»

»Och det värsta är att i morgon seglar kaptenen sin väg, så att han får ligga där ensam och öfvergifven, stackars gosse.»

»Du ä' fasligt ömsint om den där junkern!» sade min far och såg på mig med en djup rynka mellan ögonbrynen.

»Han är ju vår landsman, fatter lilla! Och tänk bara om han har far och mor i lifvet, hvad de ska vara oroliga för honom.»

»Jaja, det är då sant, det. Men det är så vanligt för de gamla det, när ungarna flugit ut. Ska väl gå och titta om honom i morgon, får jag se hur det står till. Om gumman min lefde, så kunde vi flytta hit honom från sjukhuset, för där får han väl både svälta och allt.»

»Ja, men fatter lilla,» menade jag och försökte att vara mycket lugn, fast hjärtat klappade så hårdt, att jag knappt kunde tala; »nog kan Trudchen se efter honom, ifall du vill.»

»Den,» sade min far, i det han tände sin pipa, som jag stoppat och räckt honom; »det ville jag just se, hur det fåret skulle bära sig åt med den saken!»

»Nå, men så kunde väl jag åtaga mig att sköta om honom,» sade jag tvekande, i det jag såg ned på min sömnad, som jag fattat tag uti; »du har själf sagt att jag är en bra sköterska, fatter... minns du det, när du själf var sjuk i fjol?»

»Ja, men det passar inte att en ung slinka som du blir sjuksköterska åt en tocken där pojkvasker!»

»Passar det inte? När skulle det kunna anses opas-

sande att öfva barmhärtighet emot de lidande?» frågade jag litet jesuitiskt, jag medger det gärna; men jag kunde inte annat, »låt flytta honom hit hem, fatter lilla, det vore ju stor synd om han skulle få ligga och dö utaf vanskötsel på sjukhuset.»

»Hm, visst vore det synd,» sade min far, i det han såg på mig med pröfvande blick; »men jag tycker du ä' bra angelägen att få honom hit? Du måtte väl inte ha förgapat dig i pojken, när du förband honom i går afton? Men det säger jag dig, Miken, har du sådana funderingar sål urar du dig, för jag tar inte någon fattiglapp till måg, det vet du, och Kortz har mitt ord, det vet du också.»

»Tror du då, fatter lilla, att man blir kär i en människa, som man knappast sett i fem minuter?» frågade jag och tvang mig att skratta, ehuru det skar till i hjärtat på mig som med en hvass knif, när jag hörde mässingsslagarens namn nämnas; »det vore väl ändå allt för galet. Och vore han inte sjuk, den stackars gossen, så kan du vara säker på att jag inte det minsta skulle bry mig om honom.»

»Nå, det kan jag väl också tro,» menade min far lugnad, i det han drog stora moln ur sin pipa; »och i morgon ska jag gå ner till kapten och fråga hur dan pojken är, och är han hygglig, så ska jag säga åt stadsfysikern att han får flyttas hit, så få vi se om det kan bli människa af honom igen. Men sätt nu fram kvällsvarden, min flicka. Jag är hungrig, ska du veta!»

Den natten sof jag heller inte mycket, men jag vet inte rätt om det var af oro öfver den unge sjömannens tillstånd eller af glädje öfver att få sköta honom.»

7.

»Ni tycker väl, ni unga,» fortsatte gumman, »att jag är en bra stor toka, som sitter här och talar om mina ungdomsdårskaper för er; men jag ska säga er, att när man

blir så gammal som jag är, så värmer det upp hjärtat att få i minnet lefva om igen sin vårsprickningstid; den är ändå den rikaste man har. Och man skall ha blifvit mycket förstockad och mycket förtorkad i själen för att inte glädjas åt att få påminna sig den på nytt.

Men hur det nu var, så fick min far goda underrättelser från kaptenen och dåliga från sjukhuset, och det gjorde att inom två dagar var den unge sjömannen transporterad hem till oss, och bäddades ner i ett litet rum innanför dagligrummet, där jag brukade sitta, — och nu, mina unga vänner, började en bra skön tid för mig, ska ni tro. Jag hade alltid varit ensam och utan några jämnåriga vänner, och min far hade aldrig varit särdeles ömsint eller meddelsam emot mig. Nu fick jag någon att vårda, att vara allt för, och jag kan inte beskrifva för er huru jag allt mera fästade mig vid min skyddsling, så kan jag gärna kalla honom, ty han var hjälplös som ett litet barn, och jag tyckte nästan att jag var mera en mor än en syster för honom. Ty fransosernas knifvar hade tagit djupare än man först trodde, och det höll på att bli hjärninflammation utaf, så att många veckor gingo förbi, innan han ens kände igen mig, annat än under korta mellanstunder, och min far som tyckte att det inte kunde vara någon fara för mig att på detta sätt vara ensam med en sjuk, öfverlämnade slutligen den sjukes vård helt och hållet åt mig.

Och ändå missräknade gubben sig, ty hans sjukdom och hjälplösa belägenhet var just det, som främst af allt banade honom vägen till mitt hjärta. Jag hade som ung flicka ett eget, något tungsint lynne, och hvad helt säkert inte ett helt år af dans och fröjd och lustbarheter skulle ha utverkat, det gjorde nu och mycket säkrare några veckor vid en sjuksäng. Men det är så många som gå förlofvade från en bullrande bal, där de lärt känna hvarandra knapphändigt nog under det halfrusiga intrycket af en hvirflande vals, att det kan inte skada om en och annan går förlofvad från utöfvandet af ett sjuksköterskekall: det säkra är att nog kommer den unga flickan från det sistnämnda sammanträffandet med mindre farliga illusioner,

än oftast nog från det första. Nå, efter en lång och envis kamp emellan lif och död, segrade dock den unge sjömannens friska och kraftiga natur, och inom kort kunde han stappla omkring därute i det största rummet stödd på min arm; men nu var det jag som höll på att bli sjuk i stället. Jag måste också verkligen hålla mig vid sängen ett par dagar, under hvilka Trudchen i stället fick se efter både honom och mig, medan min far dolde sin oro för mig genom att gå och smågräla emellan mitt rum och den unge sjömannens, om att han hade fått lasarett i huset, och att en annan gång kunde unga sjömansglopar vara litet mindre korta om hufvudet, så kunde en ärlig borgare slippa ifrån sådant där elände.

När jag kom upp igen, fingo vi båda unga klart för oss, hur det stod till med våra hjärtan, och många ord behöfdes inte för att oss emellan afsluta det förbund, som, Gud vare lof, ingenting annat än döden kunde upplösa. Fråga de båda unga där, så får ni väl höra om kärleken vid sådana tillfällen har för vana att vara mångordig af sig. Ju djupare och sannare han är, desto mindre har han att säga, tänker jag. För oss var en handtryckning, en blick, och en hastigt och under stor fruktan å min sida utbytt kyss mer än nog, och sedan försökte vi att vara så lugna och likgiltiga som möjligt emot hvarandra i min fars närvaro. Det blef en ganska lång konvalescens, under hvilken min fästman, ty så kallade jag honom i mina drömmar och vid våra korta ensamma stunder, skaffade sig böcker att läsa för att fullkomna sig i sitt yrke. På det sättet gick på nytt en lycklig månad; men då var han helt och hållet återställd, och nu måste det bli slut på den lyckliga tiden. Hans kapten hade skrifvit till honom med en kustjakt ifrån Lübeck, att han där väntade på honom för att sedan fortsätta färden till England och vidare neråt Spanska sjön, och att han måste skynda sig, så vida kaptenen inte skulle blifva tvungen att inmönstra en annan i hans ställe. När det brefvet kom var min far inte hemma, och vi unga hade nu en lång öfverläggning om hur vi skulle bete oss, för att min far inte skulle tvinga mig att gifta mig med mässingsslagaren.

»Jag går till honom, innan jag far,» sade Gustaf, i det han drog mig intill sig, »och säger honom, att om han understår sig att se på dig medan jag är borta, så slår jag ihjäl honom.»

»Men, kära Gustaf,» bad jag, i det jag försökte lugna honom, »det är väl ändå inte rätta sättet. Litar du inte på mig, att jag aldrig gifter mig med någon annan än dig?»

»Jo, det gör jag visst, Marie lilla; men din far skall nog försöka tvinga dig, när jag är borta. Han räknar på att mässingsslagaren har egen gård, och jag ingenting annat än ett par friska armar och god vilja att bli en duktig skeppare med tiden. Och det ska jag också bli, och det inom två år, det kan du lita på!»

»Nå, låt oss då säga min far det,» föreslog jag, »för jag kan i alla fall inte samtycka till någon hemlig förlofning utan hans vetskap, det skulle han aldrig förlåta oss, och då blef den sista villan värre än den första.»

»Jag har också inte tänkt, att vi skulle dölja det för honom, utan säga rent ifrån, och det har jag föresatt mig att göra redan i kväll. Men först ville jag ha saken på det klara med dig, Marie lilla, för har du inte tålamod att vänta på mig, så lär det väl inte vara värdt att tala vid far din om saken. Ser du, jag har en gammal farbror öfver i Strömstad i Sverige, och han skaffar mig nog en skuta att föra, om jag bara visar att jag duger till det. Det har han lofvat, och fast han är duktigt snål och inte velat ge mig något till min uppfostran, så håller han nog ord ändå, när jag kommer och visar, att jag är fix och färdig — det har ingen fara. Vill du därför bli min, utan att bli förskräckt för att vi kanske få dragas med fattigdom och bekymmer i början, så ska nog allt gå bra.»

Att jag svarade ja, var naturligt; ty hvilken aderton års flicka tänker på fattigdom och bekymmer, när hennes utvalde ser henne så trofast in i ögat som min Gustaf gjorde, och när hennes hand hvilar i den älskades så lugn och trygg som fallet nu var med min hand? Åtminstone var det inte så den tiden att man såg mera på möblemanget än på hjärteglädjen, mera på de årliga inkom-

sterna än på friden och lyckan i hemmet, och är kärleken utaf den äkta sorten, så tänker jag väl det är detsamma ännu i dag. Eller hur, mitt unga herrskap?»

»Nog tror jag det är fallet med de unga,» svarade den lycklige fästmannen; »men se, det är alltid de gamla som ha sina betänkligheter, naturligtvis. För dem går lifvets goda öfver allting, och de kunna aldrig tänka sig någon sällhet utan en full kassakista och ett väl försedt bo! De besinna inte, att just mödan att tillkämpa sig allt detta, är för det unga sinnet ett behof och en glädje.»

»Åja, det där låter mycket bra,» återtog gumman, om man bara har allvar med det! Men de gamla kunna nog vara att ursäkta, de också; ty de ha sett mera af lifvet än de unga. Jag tyckte nog, jag också, att min gamle far var orättvis och hård; men jag såg många gånger se'n, att hade vår kärlek inte varit af det slaget, som fördrager allting, så nog kunde vi haft våra ganska bekymmersamma dagar, både under de första och senaste åren af vårt äktenskap. Men det tänkte vi minsann inte på den kvällen som nu var fråga om, utan bäst som vi sutto där och kuttrade om vår kärlek och våra förhoppningar, så väcktes vi upp ur våra lyckliga drömmar af min far, som oss ovetande kommit in, och som nu med ingenting mindre än blid ton utropade:

»Hvad vill det här säga? Jo, det kan man kalla en riktig god tack för att man visar sig mänsklig mot sådana som behöfva ens hjälp! Skulle jag kunna få lof att veta hvad meningen är med den här saken, ifall det inte anses för näsvist af mig som far, att understå mig fråga ungherrskapet?»

»Snälla fatter...,» försökte jag stamma, men afbröts genast af min far.

»Tyst du!» ropade han allt mera förtörnad, »du borde skämmas att bära dig åt på det sättet! Är du en anständig flicka du, som i din fars frånvaro sitter där och håller kurtis med den första unga glop du får tag uti? Du borde skämmas ögonen ur dig, det borde du, och jag borde köra dig på porten, det borde jag!»

»Nej, hör nu, bästa farbror...,» tog nu Gustaf till ordet.

»Fan ä' din farbror och inte jag, från denna dag!» röt min far, som den kvällen varit något längre än vanligt på klubben och därför var mera högröstad än han brukade vara. »Ge dig af bara, din eländige förrädare! Jag vill inte ha något vidare med dig att göra, hör du det!»

Nu började jag att gråta — det är ju vårt vanliga vapen, det, när vi inte veta, hur vi ska bete oss. Men Gustaf han var minsann inte rädd, han fattade min hand och bad mig vara lugn, och sade, att när min fars första vrede väl hade lagt sig, så skulle han nog inse, att ingen hederlig far eller mor behöfde anse sin dotter förnedrad för att hon hölle af en ärlig gosse, om han också icke hade något. Han kan väl skaffa sig, menade Gustaf, och det skulle han också göra, om han bara fick min fars löfte att inte tvinga mig till att gifta mig med någon annan.

»Det angår dig inte,» menade min far; »hon är min dotter, och hon gör hvad jag vill, så mycket ni vet det, båda två.»

Men Gustaf lät ändå inte skrämma sig; han började att tala om hur naturligt det skulle vara, att han fästade sig vid mig, som kom honom till hjälp den där aftonen, då han höll på att bli ihjälslagen; vidare om hur mycken vänlighet min far visat honom, och om det löfte, hans gamla farbror i Strömstad gifvit honom, om att skaffa honom ett fartyg, jämte flera andra, skickligt framförda anspelningar på framtiden, som gjorde att gubben fatters inkast blefvo allt färre och färre, och hans uppsyn allt mildare och mildare. När så jag kom till på slutet och påminde honom om huru han ofta berättat att han och min mor hade ingenting, när de gifte sig, och huru det visat sig att det ändå gått bra, därför att de hållit af hvarandra, så veknade han upp helt och hållet, och sedan han funderat på saken en stund, tog han till vår stora förvåning till orda ungefär så här:

»Ja, nog kan ni prata för skålen, det hör jag, och

det är ingen konst. Men nu vill jag ha mitt ord med i laget också, och det låter så här: Du ger dig genast af härifrån, pojke, för jag vill inte ha något tocket här maskopi omkring mig. Och ni får hvarken skrifva till hvarann eller träffas, förrän du skaffat dig skuta och rätt att föra henne, och då få vi se hvad det kan bli af. Gör du ett enda försök att träffa dotter min före den tiden, så är det slut med hela aftalet. Hör du det!»

»Ja,» svarade Gustaf, »och jag begär ingenting bättre! I morgon bittida seglar jag för att söka opp min kapten, så att farbror behöfver inte vara rädd för att jag inte skall hålla mitt ord. Men jag vill ha farbrors löfte på att vänta i två år, ty så lång tid behöfver jag för att läsa mig till kapten. Och när den tiden är förbi, då kommer jag med Guds makt hit till Stralsund på eget däck och då begär jag min brud af farbror, och så hissa vi segel och styra af till mitt hem.»

Min far blef återigen mörk i hågen vid dessa ord, och jag fruktade för att Gustaf skulle ha fördärfvat alltsammans för oss, genom sin oförsiktighet att yttra dem; men hvad min far också tänkte, så sade han likväl ingenting, utan det öfriga af kvällen förflöt mera lugnt och fridfullt än man kunnat vänta. När vi skildes åt, skakade min far och Gustaf hand med hvarandra, och sedan vände min far sig bort, i det han på sitt vanliga korta sätt sade till mig:

»Du skall väl lysa honom ut, du Marie, så att han inte stupar omkull därute i mörkret.»

Och på det sättet fingo vi utan vittnen taga afsked af hvarandra; men att det inte var tid hvarken till långa eder eller försäkringar, det kan ni lätt tänka er. Ett famntag, en trofast kyss, ett par upprepade handtryckningar och ett framhviskadt: »Mod bara, med Guds hjälp se vi hvarandra åter.» Och snart hörde jag på nytt de raska stegen ljuda nedåt gatan. Jag sväljde tårarna och gick in, där jag emottogs af min far, som stod midt på golfvet med armarna i kors, på följande sätt:

»Hur tusan kan man fästa sig vid en tocken där flyttfågel. Tacka vill jag min vän mässingsslagaren, den vet

man hvar man har, och han flyttar min själ inte längre än mellan hemmet och klubben. Det förstås, att han är inte så fin och så ung som den där sjöfågeln, men så har han egen gård i stället och burskap, och...»

»Och grönt hår och ett par elaka pojkar!» bifogade jag litet retligt, ty jag tyckte att min far var bra grym, som nu kunde tala om sådant.

»Ja, det förstås, ni kvinnor ä' er alltid lika, ni må vara unga eller gamla!» brummade min far och gick in till sig.

Och glad var jag att få vara ensam med min första egentliga sorg, fast den inte var djupare än att hoppet visade mig ett leende framtidslif mellan tårarna. Och när natten var förbi, smög jag mig ut och ner till hamnen. Det blåste frisk vind inifrån land, och Gustaf vinkade gladt och lifligt åt mig från den lilla kustfararens reling, medan fartyget hastigt begaf sig af utåt bukten, där Östersjön fräste och glittrade, så att det snart stod som en tät mur af skum mellan mig och min bortilande fästman, som jag kanske aldrig mera skulle återse.

8.

Ett par kvällar därefter sutto vi åter vid det lilla tebordet, och gumman skulle just på min begäran fortsätta sin berättelse, när Augusta i full fart kom in ifrån köket.

»Frun!»

»Ja, hvad ä' det nu då!»

»Amerikanska prästen är här med bref ifrån fruns son!»

»Jaså, nå bed honom stiga in då, han skall väl inte stå i farstun och predika heller!»

»Ha ha ha!»

»Gaffla inte nu, utan tänd på ljusena i salen och bed honom stiga in. Och nu får ni ursäkta mig, mitt unga herrskap, att jag går dit ut på en stund, ty fast inte brefbäraren är utaf det allra behagligaste slaget, så är likväl

brefvet ifrån min son mig alltid kärkommet nog för att komma mig att glömma det.»

Under tiden hade Augusta tändt ljusen, och nu inträdde prästen, en liten rödblommig, mörklagd karl med ett jovialiskt, fastän något tillgjordt utseende, talande den vanliga amerikaniserade svenska, som man hör af dem, hvilka en längre tid vistats i Förenta staterna, och som den tiden, då ännu just inga emigranter plägade återkomma därifrån, var något tämligen nytt. Samtalet blef dock denna gång helt kort, ity att mannen samma afton skulle hålla ett missionsföredrag i Betelkapellet, och därför icke hade tid att försöka om sitt så ofta misslyckade värf, att göra gumman till läserska. Ty att det var detta den lille jovialiske herrn ville, det kunde man tydligt höra och se, ehuru gumman var honom för slug och för ärlig i sin gammaldagstro. Efter en stund tog han således afsked med några salvelsefulla ord, sedan han passat på att kasta en blick in i det inre rummet, där vi sutto och där grabüschkorten på det lilla bordet fingo en ljungande blick, som fortplantade sig på oss, syndiga varelser därinne, hvilka hjälpte gumman att framhärda i världens förvillelse.

»I kväll slapp jag för bra godt pris,» sade gumman medan hon satte på sig glasögonen och tog plats vid bordet, »jag kunde aldrig tro att det skulle gå af för så hyggligt.»

»Han fick se oss och korten,» sade den unga flickans fästman, »och då kunde han väl inte uthärda längre.»

»Kors ja,» menade gumman på sitt vanliga godmodiga sätt; »karlen är mycket bra och mycket beskedlig; men nog kunde han låta bli att försöka omvända mig, tycker jag. Det borde han väl se, att det inte lönar sig, för den smak kärlet har fått, behåller det i de flesta fall, isynnerhet när det har kommit till min ålder. Men jag förstår mycket väl hur det är; min sonhustru, som jag för resten aldrig har sett, lär vara mycket gudlig utaf sig, och dessutom mycket mån om sig, och hon tänker väl att jag ska lämna litet mera efter mig, om jag för ett gudligare lefverne.»

»Skulle det verkligen kunna vara skälet?» frågade den unga flickan förundrad.

»Ja, det är inte alls omöjligt; men det kunde hon bedra sig på, det har jag sett exempel på förut en gång,» svarade gumman, »jag glömmer aldrig grosshandlar Blocks, jag, de gjorde på samma sätt, och narrade fruns gamla mor, assessorskan Gradin, att bli läserska, därför att de var rädda för att hon skulle lefva upp sina penningar, för hon var en glad gumma, som gärna såg folk och främmande omkring sig. Men den gången lurade de sig, för prästen narrade gumman att testamentera allt hvad hon hade till evangeliska fosterlandsstiftelsen, så de blefvo ändå utan, de snålvargarna! Jag glömmer aldrig, jag, hur snäst grosshandlaren såg ut, när gumman var död, och evangeliska stiftelsen tog både huset och penningarna.»

»Nå men klandrade inte grosshandlaren testamentet?» frågade jag.

»Jo det tror jag visst han gjorde; men när de heliga få fatt i något som klingar, så släppa de det inte så lätt, och stiftelsen behöll vackert hvad den hade fått, den. Nu var det grosshandlarfrun också som var mest mån om sig och om himmelriket; mannen brukade sedan ofta säga när det taltes om saken: Det var rasande dumt att gumman skulle bli läserska, ty nu gick man miste, både om hennes förmögenhet och hennes goda middagar. Dem hade man då alltid en gång i veckan annars, så lång vintern var!» Men se så, låt oss nu dricka vårt te, nu tänker jag väl att det har dragit tillräckligt, och så ska jag väl göra slut på min gamla ungdomshistoria, som troligen har tröttat er lika mycket som den uppfriskat mig.»

Vi försäkrade alla och på fullt allvar att så inte var förhållandet, och efter en stund började gumman:

»Den första tiden efter Gustafs afresa gick jag alldeles som i en dvala. Jag uträttade mina sysslor som förut, jag åt och drack och talade, men det var så maskinmässigt som man gärna kan tänka sig af en lefvande människa. Min far var vid dåligt lynne hela tiden, och menade oupphörligt att den unge sjömannen hade förhäxat mig, ty jag var inte mera det ringaste lik hans glada

Marie, påstod han, och det tror jag nog att han hade rätt i. Vidare sade han mig en kväll, omkring en vecka efter Gustafs afresa, på sitt vanliga barska och buttra sätt:

»Hör du Miken, du, jag ska säga dig en sak så god som två! Om du inte blir folk igen och det i rappet, så ta mig raggen skickar inte jag efter mässingsslagaren, och ställer till förlofning på fläcken. Och jag vill väl se, om jag inte ska få bukt med en näsvis och obstinat flickslinka, som till på köpet är min egen dotter!»

Och det hotet hjälpte! Jag försökte på fullt allvar att bli mig lik igen som jag var förut, och det människan vill på fullt allvar, det kan hon också. Inom kort var jag åter till utseendet densamma som förut, fast jag i själfva verket var mycket förändrad; men det gömde jag för mig själf, och nu var det bara om kvällarna när jag blef ensam i min lilla kammare, som jag drömde och suckade; men då tog jag också skadan igen, ska ni tro.

På det sättet gick nu något öfver ett år, utan någon annan omväxling i mitt stilla lif, än att min far då och då öfverfölls af en oemotståndlig lust att få mässingsslagaren till måg, och vid sådana perioder plågade mig med alla möjliga uppmaningar att inte bry mig om att tänka på den där sjöfågeln, som längesedan, efter hvad min far påstod, hade glömt mig för en annan flicka.

»Sådana där gökar byta om flickor som en annan byter om strumpor,» brukade då min far säga; »hur kan du tänka dig att han skulle vara beständig? Om han hade känt dig i åratal, det kunde så vara... som mässingsslagaren till exempel; men en tocken där flygfiskkärlek som kommer som ett skott, därför att den ena får ett hål i hufvudet, och den andra står och plaskar på det med vatten och ättika, den vill jag inte höra talas om! Har du hört ett ord af honom sedan han for, hvasa?»

»Ja, men fatter lilla,» svarade jag då, »det var ju du själf som förbjöd honom att skrifva till mig? Minns du inte det?»

»Nå, om jag förbjöd honom sjutton gånger,» skrek min far förargad, »ska han bry sig om det, han då? Är han en så'n förbaskad meser, så han inte vågar skrifva

till flickan för det att fadern förbjudit det, så måtte det bli en snygg man du får!»

»Ja, men fatter lilla, jag håller af honom ännu mera för att han lyder dig, det bevisar bäst hur redliga hans afsikter äro.»

»Redliga hit och redliga dit! Han är en stackare, säger jag, och han har längesen glömt dig, det kan du slå dig i backen på. Jag minns nog jag, hur det var när jag gick och friade till mor din, flicka; jag var minsann inte den som brydde mig om...»

»Hvad brydde du dig inte om, fatter?» frågade jag litet försåtligt, »säg mig det?»

»Det rör dig inte, flicka!» svarade gubben buttert, ty han märkte nu att han hade förplumpat sig, och därför tog han genast hatt och käpp och gick bort till klubben, där han troligen för sin vän mässingsslagaren beklagade sig öfver sin envisa dotter.

En bra tid efter detta lilla uppträde med min far, kom verkligen ett bref ifrån Gustaf, det var dateradt från Göteborg, där han läste navigation, och där han snart skulle undergå examen. Full af glädje som jag var, och ihågkommande min fars ord, visade jag honom brefvet; men nu blef det en storm och ett väsen som jag knappt ännu kan tänka på utan förskräckelse, fast det är så många år se'n. Nu var min Gustaf den största bedragare och förledare man kunde tänka sig, och nu hade han inte uppfyllt sitt löfte, och därför behöfde heller inte min far uppfylla sitt. Det bästa jag hade att göra var således att ta skeden i vackra hand och genast växla ringar med mässingsslagaren, ty annars skulle min far stänga sin dörr för mig, och jag finge taga vägen hvart jag behagade. Jag påminde honom om hvad han själf sagt en tid förut, jag besvor honom att ha tålamod ännu ett halft år eller så, och jag lofvade honom att om då inte Gustaf hörts af med eget fartyg, så skulle jag lyda honom och bli mässingsslagarens hustru. Jag var så säker på min Gustafs ord, att jag gärna tyckt mig kunna våga ett sådant medgifvande, för att köpa mig litet frid och ro för ögonblicket, men det var nära att jag hade bittert fått ångra den feg-

heten, ty något annat var det inte i alla fall. När de två åren voro gångna, hördes verkligen inte min fästman af, och nu ville min far ovillkorligen att jag skulle uppfylla mitt löfte och växla ring med mässingsslagaren, som på senare tiden börjat göra täta visiter i huset, och därigenom blifvit mer odräglig än nånsin. Jag grät, bad och besvor min far att gifva sig tålamod och mig tid, men han var envis som en olycka, och slutligen hade jag i min förtviflan intet annat råd än att vända mig till mässingsslagaren själf, för att bedja honom om uppskof och för att säga honom att jag aldrig kunde tycka om honom.

Ni ska tro, mitt unga herrskap, att det kostade min stolthet en svår strid, innan jag kunde bekväma mig till att tala med honom om detta. Men tanken på hans gröna hår och de täta klubbvisiterna ingaf mig mod, och därför, när han kom på besök en dag, och min far på ett ögonblick lämnade oss ensamma, — han brukade gärna göra det numera, och jag var då alltid tyst som muren, — passade jag på tillfälle och började att med darrande röst och nedslagna ögon framföra mitt ärende. Jag väntade mig naturligtvis ett groft och hånande svar på min begäran, men till min stora förvåning makade den fule mässingsslagaren sig närmare intill mig och sade med ett uttryck af på en gång häpnad och välvilja, som jag aldrig glömmer:

»Hvad i alla tider säger hon, mamsell Miken lilla? Tycker hon om en annan? Det har farsgubben vackert hållit tyst med, den krubbitaren! Se, det förstår väl mamsell Miken att inte ä' det värdt att jag kommer och talar om kärlek och tocke där, så som jag ser ut och vid mina år; men si saken ä' den, att jag behöfver mig en bra husmor och en duktig styfmor åt mina pojkar, som inte hin håle kan ta reda på; och jag har alltid tyckt att lilla mamsell Miken var så stilla och beskedlig och förståndig flicka, så; men inte vill jag lägga mig mellan barken och trädet, inte; Gud bevara mig, kära barn! Men hvarför har hon inte kunnat klämma fram med det förr, så hade jag inte behöft gå här som ett spektakel?»

»Ack, bästa herr Kortz,» suckade jag, »jag har inte

vågat det för pappa, annars hade jag längesen anförtrott mig åt er. Min far hade lofvat att vänta i tvenne år på den som jag håller af, och som nu de två åren gått till ända för ett par veckor sedan...»

»Så vill han pracka henne på mig med hågen upptagen af en annan?» afbröt mässingsslagaren, och knöt handen åt dörren till min fars rum; »men vänta han mig, min kära mäster Bohm, det ska han min själ inte ha gjort för inte, det lofvar jag! Satt han inte ännu i går afton borta på klubben och ville inbilla mig att hon, mamsell Miken, tyckte om mig riktigt på skarpen, fast hon var för blyg att sjunga ut med det, och jag, gamla toker, jag tog'et åt mig, jag och satt där och hörde på, som ett godt barn! Men vänta han mig...»

»För allt i världen, herr Kortz,» bad jag så bevekande jag kunde, och fattade hans grofva, men ärliga händer i mina, »tala inte hårdt med min far, det är ju af omsorg för min framtid som han vill att jag skall bli er hustru! Jag vet att det är utaf ömhet för mig — om den också är missriktad.»

»Jaha, det är så, det! Men han kunde väl ha litet omsorg om min framtid också, den krabaten! I alla fall så heder och tack, mamsell Miken, för att ni var en redbar och ärlig flicka; för inte förstår jag mycket filesofi och hvad det heter, men så mässingsslagare jag ä' så nog begriper jag hvad det skulle svida i hennes lilla hjärtekammare att se mig sitta här och gapa på henne som en klockarkatt. Var nu lugn för det, mamsell Miken, jag skall aldrig se på henne mer, det lofvar jag; men kommer hon i någon nöd och något bekymmer, så ska hon alltid ha en vän i mässingsslagar Kortz, det kan hon lita på!»

Och därmed kramade den hederlige mannen min hand så vänfast och så hårdt, att jag trodde han skulle klämma sönder den, och jag gjorde afbön i mitt hjärta för all den afsky jag känt för honom. Under det nära halfva år som Gustaf ännu dröjde borta, var han för mig en verklig vän, som hjälpte mig att utstå många bittra stunder, förorsakade af min fars förebråelser och nästan beständiga missnöje. Men om något frieri blef det aldrig mera fråga. Han hade

så småningom börjat visa min far, att han ansåg mig alldeles för ung och oförståndig, och några dagar innan Gustaf kom till Stralsund, gifte han sig med en skomakareänka som var ett duktigt och rifvande fruntimmer, och som verkligen visade sig kunna hålla ordning både på man och barn.

Bröllopsdagen var min far vid ett fasligt humör, och tålde ingen, allraminst mig. De enda ord han sade mig den dagen, var om aftonen när jag tog god natt af honom, och de voro inte så särdeles vänliga af sig:

»Sitt där nu och vänta på din sjöfågel, tills du blir en gammal nucka! Det är rätt åt dig!»

9.

»Och samma låt var det öfver allt,» fortsatte gumman efter en paus på några ögonblick; »så att, hade jag varit det minsta misstrogen af mig, nog hade Gustaf fått se sig om efter sin fästmö, när han kommit tillbaka till Stralsund. Men jag lät dem prata bäst de ville, ty jag kände inom mig att endast döden kunde hindra honom att infria sitt löfte. Den tiden var det inte så lätt som nu, då det finns telegrafer och järnvägar, att få underrättelser ifrån främmande land, och ofta kunde det dröja både veckor och månader innan bref från Sverige förmådde letą sig fram öfver till Pommern. Jag väntade oupphörligt underrättelser om att någon olycka inträffat, och för hvarje gång vinden tjöt och hvisslade uti den trånga gata där vi bodde, ryste jag djupt i mitt hjärta, och tänkte: kanske är det just den stormilen som bäddar din kärastes graf i de vilda vågorna därute. Men det är sjömanshustruns vanliga sätt att tänka så, och man vänjer sig så småningom vid den tanken också, liksom man vänjer sig vid allt här i världen.

Men en vacker morgon, när jag stod ute i köket och gjorde i ordning frukosten åt min far — det var tämligen sent på våren 1800, och jag hade nu nästan uppgifvit allt

hopp om att få återse min fästman — kände jag mig hastigt omfattad af ett par starka och vänliga armar, jag hörde en välbekant röst ropa mitt namn, och innan jag visste ordet af, låg jag nästan utan sans i min fästmans famn och Gud vet om jag inte både grät och skrattade och dånade på en gång. Så mycket minns jag med säkerhet att det blef den gladaste dag i mitt lif, ty sedan jag kommit till mig igen, skyndade vi hand i hand in till min far som gjorde stora ögon först, och inte visste riktigt hvad min han skulle visa den återkomne. Men sedan Gustaf väl hunnit förklara sig och göra reda för sin ställning, hvarvid den omständigheten att han nu kom seglande som skeppare på egen skuta, en vacker Göteborgsbrigg, icke så litet bidrog att omstämma min far till hans fördel, så blef gubben allt blidare och blidare, och dagen slutade med att vi nere i kajutan på Gustafs fartyg drucko ett glas äkta gammalt portvin till ära för lysningen, som blef bestämd att uttagas veckan därpå.

Och nu, mina kära unga vänner,» fortsatte gumman med strålande ögon, hon hade nästan blifvit vacker igen i återskenet af sina lyckliga ungdomsminnen, »nu är min historia snart slut. Det är så vanligt det, att motgångarna och svårigheterna ge goda tillfällen till skildringar, men inte så lyckan och medgången. Det är väl med det, som jag hörde en af målarna, som var bekant med min son, säga, när det talades om taflor, — det var alltid otacksamt, påstod han, att måla utaf idel solljus och klar himmel; det blef inga slagskuggor, sade han, och därför ingen effekt i taflan. Hvad mig beträffar så hade jag nu bara ett enda bekymmer, det att kunna öfverge min far på gamla dagar; men finns det något tillfälle i lifvet då man utan knot följer skriftens bud att öfvergifva fader och moder och vara när sin make, så nog är det i de första, molnfria solskensdagarna af en lycklig kärlek. Och min var en sådan, och Gud ske tack och lof, den blef också alltid en sådan. Både min Gustaf och jag hade i grunden ett gladt lynne, och vi lade aldrig på sinnet de bekymmer som äro stoftets arfvedel; tvärtom skulle kanske mången mammons träl kunnat kalla oss lättsinniga och tanklösa;

men det voro vi likväl inte. Vi förtröstade på Gud utan att vara skenheliga, och vi hade ju hvarandra. Själfva min gamla sträfva fatter smittades af vår unga glädje, och en vacker dag var det han själf som bragte på tapeten talet om mitt bröllop, och att jag som nygift hustru skulle följa min man på hans första resa till spanska sjön och Medelhafvet.

»Jag reder mig nog,» menade gubben, »jag har ju Trudchen, vet jag, som visserligen är dum som en stock, men det är jag nu van vid; för resten så har jag klubben och mässingsslagaren, som jag nu blifvit vän med igen, så nog reder jag mig. För öfrigt så blir det för trångt för er att bo här hos mig som gifta, och jag tänker fästman din har väl ingenting emot att få rå om dig ensam den första tiden. Och så slipper jag se och höra ert kärlekssnack, och det skall just bli en härlig sak, skall jag säga!»

Min far försökte se mycket butter ut, när han sade detta med sin vanliga kärfva ton; men det tycktes ibland som det låg en dimma öfver hans ögon, och han hade alltid mycket brådtom att vända sig bort, för att ingen skulle märka den. Men som vi alla äro egoister, och de unga i synnerhet, så gåfvo vi inte mycket akt på detta, hvarken Gustaf eller jag, utan nöjde oss med att vi voro lyckliga.

Åtta dagar före midsommar stod vårt bröllop, och vi vigdes i kyrkan, där jag hade blifvit döpt och gått och läst. Det var en riktig högtidsdag, må ni tro, mitt unga herrskap! Alla handelsfartygen nere i hamnen flaggade, och min Gustafs brigg var den grannaste af dem allesammans. Min far var vid ett riktigt strålande lynne; det smickrade honom synbarligen att det var sådan ståt för hans dotter, och när vi kommo tillbaka från Guds hus, tog han mig i famn och sade, denna gång med tårar i ögonen, som han inte försökte dölja:

»Gud välsigne dig, kära barn! Nu är du väl riktigt lycklig och nöjd och glad? Och nu tänker du väl inte längre på att jag ville ge dig åt mässingsslagaren, se, jag mente väl jag. Men ser du, nu sedan jag sett att Gustaf

är en bra karl och en duktig karl, nu tycker jag att det är bäst som det är.»

»Om du bara kunde följa med oss, fatter,» hviskade jag i hans öra, »att lämna dig ensam nu, är det enda som grumlar min lycka.»

»Jo, jag skulle just ta mig fint ut på sjön!» sade min far kärft, i det han tittade åt andra sidan; »nej kära Miken, landtkrabba har jag varit och landtkrabba ämnar jag bli; jag vill ha fast mark under fötterna, annars ger jag det tusan.»

Min far hade bjudit tillsammans alla sina vänner för att fira bröllopet, och Gustaf hade också bjudit några af sjökaptenerna i hamnen, och det var den dagen en ståtlig middag och en ljudelig fröjd i mitt gamla hem, som jag nu skulle lämna. Jag glömmer aldrig när kvällen kom, och brudparets skål föreslogs af en gammal Gottlandskapten, och när vi sedan i den vackra och ljumma sommarnatten gingo i procession ner till min mans fartyg, på hvilket besättningen stod uppställd vid landgången och emottog oss med ljudliga hurrarop. Och sedan min fars sista omfamning och gästernas välönskningar och skämtsamma anspelningar, — dem jag egentligen kommit ihåg sedan, ty då var jag för upprörd och lycklig på en gång för att höra eller förstå dem.

Åtta dagar därefter stödde jag mig lycklig och glad mot min mans arm vid styrhjulet på briggen Fortuna — så hette hans första fartyg — och såg med barnakärlekens tårar i ögonen huru min fädernestad allt mera sjönk vid den töckniga horisonten, medan Fortuna för fulla segel och god vind satte af utåt den stora, landlösa Östersjön; jag skyndade in i kajutan för att inte folket skulle bli vittne till min svaghet, och när Gustaf efter ett par ögonblick kom efter mig dit, flög jag, ännu gråtande, i hans famn, mer än nånsin kännande att han nu var mitt allt i hela världen. En varm kyss och några vänliga ord tröstade mig snart, och den friska vinden och det nya uti att vara ute på hafvet, gjorde äfven sitt till. Inom kort var jag glad igen,, och jag kunde inte annat. Ty att vara en ung, älskad och god sjömans hustru, att få med honom

tillbringa sin smekmånad ute på det gungande hafvet, fri från allt det skvaller, allt det småsinne och alla de viljans inskränkningar som medfölja de mänskliga samhällena på land och i stad; vet ni, mitt unga herrskap, det är kanske det mest behagliga lif man kan få njuta af här i världen. Ingen kung är så oinskränkt härskare i sitt rike, som sjömannen på sitt däck, och en ung sjömanshustru är den mest fjäsade drottning man kan tänka sig. De grofva, väderbitna matroserna hysa för henne en nästan beundrande vördnad, och när man så dag från dag får gå och spegla sig i dessa ärliga och trofasta blickar, så måste äfven den mest fordrande människa bli både vacker och god och tacksam vid att se sig så afhållen och älskad.

»Och det härliga hafvet sedan!» utropade gumman, och hennes gamla ögon blixtrade, och hela hennes väsen förändrades. »Ibland kokande som en gryta, ibland spegelklart och lugnt som en skifva af glas eller metall; ibland ändlöst som tanken, ibland kransadt af blånande stränder, konturer af öar och land som dyka upp liksom drömmar och försvinna som de. Och så de mötande fartygen från jordens alla länder; några glada rop genom den klara dallrande luften, en fladdrande flagga på mast, och så ur sikte igen, olika öden till mötes; den ena i hamnen, den andra i djupet; men alltid samma storhet och samma himmel öfver ens hufvud.

Och att vid solnedgången stå vid relingen hand i hand, och låta blickarna följa hvarandra bort till det glödande klotet af guld, som så stilla och majestätiskt rinner ner i hafvet, hvilket tyckes brinna i hvarenda liten droppe; att sedan se de strålande stjärnorna tända sig öfver ens hufvud, återspeglande sig så tydligt i det klara vattnet, att man slutligen tycker sig sväfva emellan tvenne himlar till dess plötsligt en lekande fisk spritter upp bredvid fartygets sida och med ett slag af sin stjärt grumlar hela det lysande himlahvalfvet därnere, och man märker att man bäres af ett element lika oroligt som nyckfullt. Är det väl underligt om man vid tjugu år under sådana förhållanden tycker sig vara så lycklig att man fruktar detta öfvermått af fröjd nästan lika djupt som en fara, och att

man utan att kunna dikta en rad, känner hela sitt lif vara en dikt, så full af poesi och glädje, att man tycker sig af en enda stund hafva nog för ett helt återstående lif? Nej, det är till och med inte underligt att minnet däraf gör en gammal, hopsjunken gumma till en sådan toka, att hon sitter och svärmar därom inför de unga, som inte kunna följa hennes svärmeri, därför att de inte kunde tänka sig att hon en gång varit ung som de!»

Gumman lutade sig tillbaka i sin stol, när hon på detta sätt slutade sin berättelse, och minnets återsken öfver hennes åldriga anlete tycktes utplåna skrynklorna och jämna dragen, så att hon, där hon satt i det klara lampskenet, såg ung och leende ut som en tjugu års flicka. Man behöfde icke mycket fantasi för att så kunna tänka sig henne, lika litet som man behöfver något öfvermått däraf för att en klar septemberafton, då den nedgående solen sprider sitt guld öfver färgskiftande skogar och ängar, kunna drömma sig tillbaka i själfva vårsprickningens timmar, då färgerna äro lika lifliga som på hösten.

Och det blef en stund alldeles tyst i den lilla kretsen omkring gummans tebord. De båda förlofvade sutto med hvarandras händer fast omslutna, och blickade in i hvarandras ögon, där de för tillfället hade hela den värld, som kunde intressera dem; jag såg å min sida oafvändt på den gamla, som mot sin vana nu alldeles tycktes hafva glömt att någon annan än hon fanns i rummet. Efter en stund förändrades uttrycket i den gamlas anlete, hennes läppar darrade och jag hörde henne sakta hviska den kristliga sorgens härliga trösteord: »Herren gaf och Herren tog, välsignadt vare Herrans namn.» Ett par tårar rullade sakta ner utför hennes fårade kinder, och efter några ögonblick steg hon stilla upp och gick in till sig utan att säga ett ord. Hon stängde emot vanan icke helt och hållet till dörren, och då det var alldeles tyst därinne, blef jag orolig för gumman, och tänkte att hon blifvit så häftigt upprörd, att hon möjligen funnit sig illamående. Jag öppnade sakta dörren och såg då den gamla stå vid sin byrå, försjunken i betraktande af ett föremål, som alltid stod där öfverhöljdt af en glaskupa och därofvanpå ett tjockt flor, som var

alldeles ogenomskådligt. Nu var floret aflyftadt, och jag såg gumman stå i stilla bön framför en gipsmask, tagen på dödsbädden af hennes äldste son, faderns afbild. Gumman höll gudstjänst med sina minnen.

När den unga flickan gifte sig med sin fattige fästman, var det den präktiga gumman som på allt sätt uppmuntrade dem, när släkten å sin sida gjorde allt för att de skulle bli modlösa. Mången nyttig sak i det unga boet ledde sitt ursprung från gumman, som hade den sällsynta förmågan att alltid veta hvad som bäst behöfdes, och att aldrig gifva så att gåfvan blef någon börda. På bröllopskvällen var det den präktiga gumman som följde de nygifta till deras hem, och hennes enkla, men varmhjärtade välsignelse fingo de med sig dit in, och den blef en verklig sådan, den bar frukt i blomstrande barn, i ett förnöjsamt, aldrig öfverdådigt välstånd, och i en äktenskaplig lycka utan några moln.

Någon tid därefter träffade jag den präktiga gumman hos de nygifta, där hon naturligtvis alltid var en gärna sedd gäst. Hon beklagade sig då, vid ett tillfälle när den unga frun var ute i köket, att hon nu var så ensam igen.

»Jag hade vant mig vid henne där,» sade hon i det hon visade åt dörren där den unga frun gått ut; »och det är alltid litet långsamt nu att vara ensam på nytt. Men jag har i stället tagit min gamla kompanjon mamsell Thorson till mig, och hon är nog snäll, fast det förstås att hon retar mig ibland med att hon flaggar så rasande när hon ska klä sig. Och då gafflar Augusta — så nog har jag lifligt omkring mig, alltid!»

»Ja, men det är ju bra, att fru Granke har något att skratta åt, och att retas åt också,» menade jag, »det är hälsosamt, påstås det.»

»Jaja, det kan väl hända, det! Men till hösten får jag hit min sonhustru och sondotter från Amerika. De ska stanna öfver vintern; fast son min han kommer bara på en liten titt, han, och så måste han resa igen. Jag riktigt gläder mig åt att få se mitt barnbarn; det är första gången det händer mig, skall jag säga, så man får

väl inte undra på om jag känner mig litet nyfiken. Det enda som gör mig litet rädd, så är det att de där amerikanskorna ska vara så koketta och bortskämda, sägs det; men de få väl ta seden där de komma, de som andra.»

Någon tid efter sedan de väntade släktingarna från andra sidan oceanen hade kommit, träffade jag den präktiga gumman på nytt. Hon såg då allvarligare ut än vanligt, och på min fråga hur hon tyckte om sina kära anförvanter, blef svaret tämligen kärft, att det var både si och så. Flickan var visserligen bortskämd och elak emellanåt, men det gick väl för sig, menade den gamla; det var egentligen sonhustrun som inte fick nåd för hennes ögon. Nu vet man att sonhustrur och svärmödrar i allmänhet ha svårt att komma öfverens, äfven när afstånden i språk och vanor inte äro en hundradel så stora som fallet var här; sällan kan sonhustrun ens på något så när sätt förverkliga det ideal af kvinna som hvarje älskande mor tänker sig för sin son, och lika litet kan man begära att svärmodern med alla sina små egenheter och anspråk kan finna nåd inför sonhustruns ögon. Det var således icke långt ifrån att schismer uppstodo, och sonen och mannen var så till vida lycklig att han reste tillbaka till Newyork igen, annars hade han väl emellanåt kommit till korta som mellanpart i striden.

Jag vill inte påstå att den präktiga gumman var utan sin orsak till den misstämning som ibland rådde i hennes hem den vintern; men man måste också besinna att hvilken gammal präktig gumma som helst kunnat bli satt ur jämvikt genom att bli så öfvervakad som hon blef af den försiktiga och måna svärdottern.

»Gud förlåte mig!» brukade gumman ibland säga, när hon tyckte att det gick för långt med noggrannheten, »tror jag att hon tänker börja räkna sockerbitarna i skålen i rappet, och brödbitarna i korgen. Se'n kommer väl turen till kaffebönorna!»

»Ha ha ha, så rolig frun ä'!» skrattade Augusta på sitt vanliga sätt; »bönorna ä' ju malda, vet jag!»

»Nå så räknar hon väl smulorna då!» snäste gumman allt mera förargad. »Nog måtte det väl i Herrans namn

bli litet öfver åt dem när jag dör en gång, så att de inte behöfver vara ängsliga för det.»

Längre fram på vintern började den unga missen, som var en ganska vacker flicka för öfrigt, troligen finna det mer än lofligt enformigt i Sverige, och därför roade hon sig med att sätta i gång en liten »intrig i fönstren» med en ung herre som bodde midt emot. Modern kom slutligen underfund med den lilla intrigen, det blef ett fasligt väsen, och gummans hemtrefnad blef förstörd för en längre tid.

»Herre Gud, om det blefve vår snart ändå!» suckade gumman ibland och tittade utåt vindflöjeln, som ännu alltjämt roade sig med att visa nordliga vindar; »i sommar ska jag då bestämdt hyra mig sommarnöje utåt skärgården för att få andas ut litet!»

Och slutligen blef det verkligen vår, och de långväga gästerna reste tillbaka till landet i väster. Gumman hade nog haft mycket ledsamheter af dem, men det hindrade inte att hon grät rätt bittert, när de skildes åt för alltid. Ty alla släktingarnas böner att hon skulle följa med dem öfver hafvet, voro förgäfves.

»Jag har en graf här borta på Katarina kyrkogård,» svarade då gumman, »och den lämnar jag inte. Där vänta man och barn på mig; tycker ni att jag skulle vilja lämna dem för att följa de lefvande bort till ett land där jag inga grafvar har att vårda! Gud bevara mig! Res ni; här passar ni lika illa som jag skulle passa därborta, och därför är det bäst att hvar och en är hemma hos sig.»

Och så blef det också. De långväga släktingarna kommo aldrig mera tillbaka, och den präktiga gumman gick ännu i några år sin ensamma men glada och kärleksfulla vandring mellan sitt lilla hem, sina många vänner, och den ensliga grafven på kyrkogården.

I det unga parets hem såg jag henne mer än en gång under årens lopp. På sistone åldrades hon hastigt och mycket; anletet blef infallet, ögonen förlorade sin glans, minnet svek henne ofta nog, och man såg att det stundade till skörd. Hennes lynne blef mera ojämnt än förut, och hennes gamla kompanjon, som ända till slutet pysslade

om gumman, omtalade att de ensamma stunderna framför gipsmasken blefvo allt flera och flera. Det var inför den älskade sonens stelnade drag som gumman invigde sig åt döden.

I många år hade jag, i sällskap med det unga paret, plägat besöka gumman på nyårsdagen; hon tillhörde nämligen den gamla tiden, och såg gärna att man på denna dag kom att önska henne nyår, samt hade då alltid en liten enkel fest tillreds åt sina gamla vänner.

Den sista nyårsdagen, vi besökte henne, låg hon till sängs. Hon kände icke igen oss mera. Vi stannade ett ögonblick vid sängen, väntande att hon kanske skulle vakna upp till minne igen af det närvarande; men denna väntan var fåfäng. Efter några ögonblick hviskade hon: »Gustaf... nu gå vi hem till fatter... gossarna äro med. Äro de med alla? Detlof också? Ja, kom, kom!»

Hon lefde ännu, men endast i det förflutna. Vi gingo, ty här behöfdes ingen nyårsönskan, det sågo vi mer än väl. Om några dagar hade också den präktiga gummans rätta nyår inträdt, och vi voro några få, men sörjande vänner, som följde stoftet till den stilla grafven där uppe ibland bergen.

VILLOVÄGAR.

EN HISTORIA FRÅN YTTERSKÅREN.

1.

Hafvet låg askgrått och tungt utanför Svartskärens fyrplats, och lika askgrå och tung låg novemberhimlen utbredd öfver vattnet och de här och där uppstickande kobbarna, hvilkas toppar i den disiga morgonen höjde sig som jättelika hufvuden af några på djupet lurande vidunder.

Det hade blåst storm dagarna förut, och fastän vattenytan nu var lugn, kom dyningen svallande upp emot och öfver klipporna och sjönk tillbaka igen med ett tungt stönande ljud, som liknade en långdragen suck af någon, som plågades utaf dystra minnen. Af och till hördes på afstånd råmandet af en gråsäl, som halat sig upp på någon af de halft öfverspolade klipporna i sydost, där de farliga grundbrotten lågo och det gälla skriket af någon förbiflygande mås skar igenom den djupa tystnaden mellan de pustande andedragen ifrån hafvet.

Morgonröken från de i bergskrefvorna halft gömda stugorna hade svårt att kunna höja sig i den tunga luften; den kröp i stället långsamt utefter takåsarna och när den kom till gafvelröstet, kastade den sig ned mot marken, för att sedan ett stycke längre bort stiga sakta upp i töcknet och disan, som den gjorde ännu tätare och mörkare. Det gamla fyrtornet kunde knappast skönjas annat än som ett grått spöke, där det stod ytterst på udden och som en gammal trofast utpost var redo att taga emot de upprepade utbrotten af vinterstormarnas raseri och att låta svepa in sig i den täta kapprock, som hölls färdig af

sjötjockan, innan vintern kom och lade hafvet i bojor och för några månader eller veckor befriade den gamle kämpen från hans trägna vakthållning.

Det låg i denna novembermorgonens dystra halfdager en tröstlös ödslighet utbredd öfver bergknallen på hvilken fyren var rest. Icke ett träd, knappast en krypande buske gjorde ett afbrott från klyftornas enformiga linjer; endast några grågröna tufvor af den härdiga och förnöjsamma strandhafren, hvars torra ax stodo och gungade sakta i luftdraget ute från sjön, visade att det fanns någon växtlighet på ön.

Såg man närmare efter, funnos likväl utanför fyrmästarens bostad, på den lilla platsen mellan bergväggen och själfva stugan, några magra krusbärsbuskar och mellan dem en uppkastad jordlist med lämningar af några sommarblommor. Några stenkast därifrån stod fyrvaktarens stuga, och vid dess gafvel raspade en liten stormvriden rönn sina nakna grenar emot väggen och tycktes denna morgon utgöra en välkommen afledare för röken från skorstenen, hvilken utefter de knotiga grenarna letade sig ner till marken, för att sedan smyga sig upp öfver bergklinten och på den vägen komma ut till töcknet öfver vattnet.

Framför spisen i det af elden klart upplysta köket uti fyrvaktaren Jonsons stuga stod hans hustru och passade på kaffepannan, som puttrade öfver elden. Hon var en reslig, groflemmad kvinna på några och femtio, med ett blekt och aftärdt ansikte och något ytterligt tungsint utbredt öfver de ännu vackra dragen. Litet emellan vände hon sig åt fönstret och kastade en lång, spejande blick ut i den grå morgongryningen; men för hvarje gång vände hon sig tillbaka mot spisen igen, under det en halfkväfd suck bröt fram öfver de fast slutna läpparna, omkring hvilka ett bittert drag af halft bekymrad oro hvilade.

Slutligen hördes långsamma, trötta och något släpande steg på berghällen utanför dörren, därpå några skrapningar och stampningar som om någon velat befria sina fötter från smuts eller väta, och därpå hördes ett kraftigt tag i dörrklinkan, och fyrvaktaren inträdde i stugan.

Han var lång som hustrun och ryggen var böjd. Under den af fukten nästan drypande sydvästen, som han strök af sig, föll håret i gråa, raka testar ner öfver en hög och bred panna och ett par godmodiga, gråblå ögon under de buskiga ögonbrynen. Det magra ansiktet omgafs af ett gråsprängdt skepparskägg, som var längst under hakan, men lämnade de knotiga kinderna och den envist hopknipna munnen bara, fastän äfven omkring dem en gråbrun skäggstubb stack upp och visade att rakknifven inte särdeles ofta var i gång på det väderbitna ansiktet.

Väl inkommen, gick han fram halfvägs från dörren, sträckte ut handen med något stort, mörkt föremål uti och sade med entonig röst:

»Se här, Stina, har du en till! Di flyttar nu, och i natt var det fyra som dängde sig i!»

Hustrun vände sig om vid spisen, kastade en hastig blick på det framräckta föremålet och sade sedan med en egendomlig skiftning i stämman:

»Stackare dom!»

»Hå kors, säg inte det!» återtog mannen, i det han slängde fågeln, en stor grågås, bort i hörnet invid spisen. »Di ä' inte så dumma te' koka soppa på, har du själf sagt!»

»Nej, det förstås — men när en tänker på hur di flyger och flyger och vill unnan vintern och kacklar så gladt oppe i luften och en hör di raska vingslagena när hela floget går öfver — och så, bäst som di flyger...»

»Så får di sikte på fyrn, ja — och så ä' di nyfikna på ljuset och så — klaffs! så ligger di där nere ve' murfoten! Men hvem kan hjälpa det — och hvem vet hvad det ä' för näge' di har kommit undan?»

»Ja, ja, det ä' så det! Men när en själf har en fågel, som ä' ute och flyger...»

»Jaså, du tänker på pojken nu igen? Inte ä' det nån fara med honom, kära Stina! Men slå nu upp kaffet, för det ser ut som tjockan skulle tätna te' och då får en lof te' sätta mistlurn i gång.»

»Tror du inte att hon kommer te' lätta på?» frågade

hustrun i det hon lyfte af kaffepannan och satte den på en stentallrik på bordet framme vid fönstret.

»Det kan fäll hända, om vind' friskar i! Men det sir inte så ut. Ska du inte ha dig en skvätt me' nu då, Stina,» sade mannen, i det han slog sig ned vid bordet.

»Jag tog mig en tår för en stund se'n!» svarade hustrun i det hon gick tillbaka till spisen, böjde sig ner och tog upp den ditkastade fågeln, som hon noga betraktade med tungsinta blickar.

»Låt kräke' ligga och bry dig inte om'en så länge!» uppmanade mannen, i det han började blåsa på kaffet, som han slagit ut på fatet. »Jag ska plockan sen jag, under middagsrasten!»

Hustrun tycktes inte höra hvad han sade. Hon satte sig ned på spiselhällen och tog upp fågeln i knäet.

»Det ä' en ungfågel, det här med!» sade hon efter en stund och bredde tankfull ut den ena vingen öfver sitt randiga förkläde. »Jag kan undra om föräldrarna va' med?»

»Det va' di fäll!» sade mannen och såg på henne. »Men di kom undan — för di andra tre va' ungfåglar di också, hörde jag fyrmästarn sa'!»

»Tänk om di miste dom allihop!» sade hustrun efter en stunds tystnad.

»Å i hälskotta heller!» svarade mannen med en ton som skulle vara glad. »Di har så många, så. Di lägger ju två kullar om året, säger fyrmästarn.»

»Ja, men tänk om di här va' di sista!» återtog hustrun på nytt, liksom om hon envist fullföljde en dyster tankegång, som hon ändå inte ville eller kunde släppa.

»Du talar ju rakt åf, som di vore människor och inte oskäliga kritter!» sade mannen i förebrående ton. »En ska inte blanda ihop tocke, för ser du, Stina, det ä' ogudaktigt, säger prästen!»

»Det kan han säga, han som inte har mist några!» svarade hustrun och smekte nästan omedvetet den döda fågelns gråhvita bröst.

»Du ska inte vara otacksam mot vår Herre, Stina!»

sade mannen, i det han satte ifrån sig koppen på bordet och långsamt uppstigande gick bort till henne där hon satt nedhukad vid spisen. »Vi ha ju ändå våran Olof kvar! Och så länge få vi fäll vara nöjda!»

»Ja, ä' du så säker på att vi har honom kvar också?» frågade hon och såg med ångestfull blick upp i mannens väderbitna ansikte.

»Visst sjuttingen är jag det!» svarade han och försökte ändå samma glada ton som nyss. »Det var ju rakt omöjligt att pojkspolingen kunde komma tebaks ifrån skonarn, så som det blåste i förgår, när han rodde Österman ombord. Jag tänker han fått följa me'n bort te' Furusund, eller kanske rakt åf opp te' stan, och då kan vi fäll inte höra något ifrån'en ännu på några dar!»

»Ja ser du, Anders! Det är just det som jag ä' rädder för!» hviskade hustrun.

»Ocke då?»

»Att han har fått följa med opp te' stan!»

»Hå kors! Där äter di fäll inte opp'en, kan jag tro!»

»Ja, men tänk på att han ä' med Österman!»

»Nå än sen då? Österman måtte fäll kunna lotsa pojken där lika bra som han kan lotsa en seglare härute.»

»Men det finns nog sken där också, som di kan förvilla sig på! Du minns fäll hur det gick med Gustaf!»

»Ja, gunås! Men det va' annat krut i honom än det ä' i Olof! Hade inte han vari' så enveten efter kvinnfolk — annat ä' det med den här — han tittar ju inte åt dem en gång.»

»Hur kan du veta det? Här ute finns det ju inga att titta på!»

»Jaså, än fyrmästarns Lotta då?»

»Det ä' en annan sak, det! Hon ä' en hygglig och bra flicka, hon — och det ä' inte tockna som jag ä' rädd för att han ska råka ihop me'!»

»Di andra ä' nog inte så farliga di heller, när det ä' fråga om en fattig pojke som Olof! Hade han näge' te' spendera på, då kunde det så vara. Och för resten så sa' jag te' Österman, när pojken kom till honom som lotslärling, att om näge' tocke' här skulle hända, så

skulle håle ta' sin Österman, om pojken tog skada af någe', och Österman lofte mig...»

»Hå ja, nog kan Österman lofva alltid, men när han inte själf vet hvad han gör...»

»Nej, hör du Stina, du sätter rakt skrämbobban i mig me' te' slut! Men det lofvar jag dig, att ä' han inte hemma tes i morgon, så ber jag fyrmästarn om pärmisjon och följer me' finska ångbåten opp, när han kommer förbi här på kvälln!»

»Lofvar du mig det?» ropade hon ifrigt, i det hon steg upp och lade sin hand på hans. »Lofvar du mig det riktigt säkert?»

»Har jag nånstin narra', dig förr, Stina?»

»Nej, det har du inte, Anders! Och du får inte undra på att jag ä' orolig — för det ä' inte det värsta, att en mister dom så här!»

Hon satte sig ned igen och lade handen på det mjuka fågelbröstet, medan hon tankfull stirrade ut genom fönstret.

»För resten kan det ju mycket väl hända, att vi ha' honom här redan i dag, för det kommer ju en båt i kväll, som går österut, vet jag! Så nu ska du vara lugn, Stina! Och har du inte annat te' göra, så kan du gärna plocka fjädern af den där, så kan vi få kalas på'n, när Olle kommer hem!»

Därmed gick fyrvaktaren ut till sitt arbete igen. Glasen skulle putsas uppe i lanterninen, och olja skulle fyllas på, till dess mörkret kom och fyren på nytt skulle kasta sitt ljus ut öfver vågorna — detta ljus, som vägleder seglaren på hafvet, på samma gång som det förvillar seglarna i luften.

2.

Fyrvaktarhustrun kände sig efter mannens bortgång fortfarande underlig till mods. Hon hade nog tillräckligt att sköta om, och man må icke tro, att hon satt där kvar med den döda fågeln i knät; men hon kunde icke besluta sig för att plocka honom. Det hände ju ofta nog under höstarna att flyttfåglarna råkade i olycka för fyrtornets lockande ljus, och de förolyckade grågässen och gräsänderna voro ju mycket välkomna förstärkningar för de enkla skafferierna på ön, där fyrbiträden och lotsar för det mesta lefde på fisk året om; — men i dag var det icke med gladt hjärta som mor Jonson tänkte börja det annars så välkomna bestyret.

Ingen kan väl någonsin med rätt och skäl beskylla vår skärgårdsbefolkning för sentimentalitet. Det hårda lifvet och de friska vindarna därute blåsa bort alla möjligheter till sådana stämningar som kunna behärska stadsbon inom sina trånga stenmurar, slättbon med den tunga, ändlösa, enformiga och stillastående vågytan utanför sina fönster, eller bergsbon med de blånande vidderna öfver och inpå sig. Men det finns en känsla som är gemensam för dem som bebo staden, slätten, bergstrakterna eller hafsstranden och det är moderskänslan, där den finnes utvecklad till denna halft instinktlika, halft omedvetna oro, som aldrig hvilar och aldrig kan stillas.

Och fyrvaktarhustrun hade skäl för sin oro. Två söner hade hon redan mistat; den äldste hade hafvet tagit ifrån henne — den näst äldste människorna och världen, och honom var det som hon sörjde djupast och bittrast. Den äldste hade dött under uppfyllandet af sin plikt — en störtsjö hade slukat honom, just när han skulle lägga till med sin båt vid ett i nöd stadt fartyg under en rasande storm — det var bittert, men det hade likväl tröst bredvid bitterheten. Han hade fallit på valplatsen som en tapper soldat — bragden var visserligen glömd i det stora allmänna — men minnet af den lefver kvar därute bland

klipporna och skären och när barnen på det närbelägna fastlandet kommo in på kyrkogården där han låg under en enkel kulle, så stannade de, sågo på hvarandra med stora ögon och hviskade: »Där ligger han, som gick förlorad, när han skulle lotsa!» Det var hans minne.

Den andra i ordningen hade ingen graf ännu — det var moderns outplånliga sorg att han var lefvande begrafven i fängelset. Till sjöss hade han gått, ett vildt lif hade han fört — från dryckeslagen och de lättfärdiga kvinnornas sällskap hade han halkat allt djupare ned i förvillelserna, och det hade slutat med ett mord. Ett öfverlagdt mord, för att få medel till fortsatta utsväfningar och ett mord under så försvårande omständigheter att dödsstraffet tycktes oundvikligt. Men den kungliga nåden kom emellan, och straffet blef tjuguårigt fängelse. Tjuguårigt fängelse vid några och tjugu års ålder — var det inte bittrare än döden!

Och nu — den yngste! Nu skulle kanske också han slukas af den stora stadens Moloch — nu skulle kanske också han bländas af det lysande eländet därinne och slå sig till döds emot det lockande ljusomhöljet liksom den stackars fågeln, som nyss hvilat i hennes knä! Nej! Så fick det icke gå — hon skulle rädda honom, hon skulle...

Här tvärstannade hon rådvill i sina tankar.

Hvad skulle hon väl kunna uträtta, hon, bondkvinnan, själf obekant med staden och alla dess smygvägar? Och gjorde hon honom icke orätt? Var han inte en frisk, ofördärfvad, präktig pojke; var han inte uppfostrad i gudsfruktan och oskuld, härdad af vindar och vågor, ren, öppen och ärlig som den luft han varit van att inandas ända från sin barndom?

Jo, men just därför — — just därför!

Om det bara inte varit Österman som han kommit att fara med — Österman, hvars lärling han blifvit! Österman var den bästa lotsen af alla därute på ön — men han var också den vildaste! En hjälte utan fruktan och tadel, när storm och fara kallade honom ut i strid mot elementerna — en glad och alltid hjälpvillig kamrat,

när något brast eller fattades, var han som en lössläppt vilde när det rådde lugn ute på sjön och när det vid helgerna reddes fest i de enkla stugorna. Och inom staden — hur lefde han inte där? Var det inte i friskt minne ännu ute på ön, när han skulle gifta sig med en flicka ifrån Sandhamn, och när han skaffade sig fyra dagars permission för att fara in till staden och göra uppköp för bröllopet, hvilket skulle stå hos fyrmästaren, som var farbror till flickan?

Och de fyra dagarna gingo — och fyra till och ingen Österman kom! Och ändtligen på nionde dagen, när bud hade gått med förbifarande ångbåtar in till staden, när fästmön redan farit hem igen och när fyrmästaren var ursinnig och svor på, att lotsstyrelsen skulle afsätta honom, så kom han utseglande med en åländsk fisksump, steg i land drucken som en kaja, utan kavaj och med sönderrifvet ansikte, hade supit upp alla penningarna som han skulle köpa bröllopstraktering för, hade ytterligare kommit i slagsmål och öfverfallit polisen, hade fått låna sig penningar att betala plikten med och kom nu hem nästan blott och bar — skrek om att han gaf flickan så många som flögo och åkte och vände, när han fått veta att hon förut varit förlofvad med en målargesäll, ställde till slagsmål på ön med de andra lotsarna, och sedan, när det på eftermidnatten blåste upp en stickande nordvästlig storm, kastade han sig, drucken som han var, ner i lotsbåten och gaf sig af ut till en brigg som höll på att af strömmen sättas ner på grundbrotten och förde in den i smult vatten bakom ön, fastän själfva mästerlotsen påstod att det var så omöjligt som att ta' ner månen.

Sådana där bragder hade Österman gjort många, och det kunde inte förnekas att han var en rådig och duktig karl, en lots som få och en målrohållare som ingen. Och emellan sina vilda stunder kunde han vara from och foglig och godmodig som ett barn.

Han hade också ett stort, rundt barnansikte, som omgafs af ett småkrusigt hår, och ögonen sågo glada och trohjärtade ut, fast det blänkte till i dem emellanåt, och

det berodde på hur stark den blänkningen var, om han skulle släppa gäcken lös eller om bärsärkalynnet skulle få makt med honom.

Och med en sådan ledsagare var det nu som hennes Olof skulle göra sin första bekantskap med staden — så vida han inte gått förlorad med båten när han lämnat Österman ombord på skonarn.

Men det hade han nog inte. Jonson och de andra karlarna hade ju varit ute och letat efter båten — om den kantrat, skulle den ju flutit i land vid någon af öarna eller borta vid fastlandet. Å nej, hennes Olof var nog i lifvet, men hurudan skulle hon återse honom?

Maskinmässigt hade hon utfört sina innesysslor medan hon rufvat på alla dessa tankar, men nu väcktes hon ur dem, genom att dörren rycktes upp och en ung flicka inträdde i stugan.

Det var fyrvaktarens Lotta. En tämligen lång, inte särdeles vacker, men frisk och blomstrande flicka på aderton, tjugu år, med öppen blick och hurtigt utseende, mer mörk än ljus och med stora, välvilliga ögon samt en växt som hvarken vanställdes af puffärmar eller getingslif.

»God dag, mor Stina,» hälsade hon vänligt, i det hon gick fram till bordet; »jag fick lof att in och höra hur det är med er! Ni sitter väl aldrig och är orolig för Olof heller?»

»Jo, kära barn! Det ä' nog inte så utan, det!» svarade mor Jonson. »Men jag hoppas fäll, att det ä' i onödan!»

»Ja, nog är det så! Nog har han kommi' opp på skonarn me', det säger då både far och gamla lotsålderman. Så ni ska inte vara rädd för att han har blifvi' kvar därute, inte!»

»Hå nej, kära barn! Det är inte heller precis d e t, som jag är rädder för!»

»Ni tror väl aldrig att han har fått följa med skonarn utåt sjön heller — för han va ju på ingående, säger de!»

»Ja, nog va' han så. Men ser du, kära Lotta, det är just det jag ä' rädd för, att han fått lof att följa me' opp till stan!»

»Hvad vore det för farligt? Då kommer han nog ut med finska båten i morron kväll! Och dessutom ä' inte eran Olof en sådan gosse, att man behöfver vara rädd för honom, om han också skulle vara i ,stan!»

»Säger du det, kära Lotta?»

»Ja, det säger jag, och det tror jag då så säkert, så!»

»Gu' signa dig för det! Jag vill nog tro't, jag också, för jag känner ju min gosse — men si, frestelserna ä' många och en kan aldrig veta — och vore det bara någon annan än Österman som...»

»Tror ni också att Österman ä' en sån eländig karl som di säger här allmänt?» frågade flickan och såg på fyrvaktarhustrun med forskande blick.

»Ja, en kan fäll inte tro annat än hvad en sir!» svarade Stina. »Jag vet nog att han är duktig och rejäl, så länge han ä' redig, men si, får han aldrig så litet i hufvut — — då —»

»Han hade nog inte så lite' i hufvudet när han gaf sig åf ut och lotsade in briggen!» svarade Lotta harmset, i det hon såg ut genom fönstret.

»Nej, men hur va' det när han skamferade fästmön och lät henne sitta där då?»

»Hon var fäll inte bättre värd, tänker jag!» svarade Lotta i samma ton som förut. »Far säger själf nu, att han inte undrar på't, för hon lär ha lagt sig ut för både målargesälln och ett par därute på Sandhamn, har vi fått höra!»

»Nej kors, hva' säger du? Va' hon tocken?»

»Hå ja, så Österman hade nog rätt, han! Fast han hade kunna' görat på annat vis, förstås — det vet jag me'. Men så svår som di målar ut'en ä' han då visst inte — och när alla spottar på en sten, så ä' det väl inte att undra på om han blir våt!»

»Det låter som du skulle tycka synd om Österman, kära Lotta?» framkastade mor Jonson och såg på henne med nyfiken blick. »Det vänta' jag mig inte åf en sådan flicka som du!»

»Det ä' väl inte mer än rätt att inte göra folk sämre än di ä',» svarade Lotta med lifligare färg på kinderna

än förut, »och hade han bara någon som såg efter sig och brydde sig om'en, så kunde han väl bli' bättre, han med, tänker jag!»

»Akta dig för såna tankar du, Lotta!» sade mor Jonson varnande. »Du vore inte den första flicka som hängt opp sig på det repet!»

»Hå kors! En behöfver väl inte vara hängfärdig för att en vill si någe' godt hos den som alla anka' på! Och inte tar eran Olof nån skada åf, att han ä' med Österman i stan, inte! Ni har honom nog här igen i morgon kväll tänker jag — och en kan inte veta hvad den färden har vari' bra för!»

Därmed aflägsnade sig Lotta, och nu fick mor Jonson annat att fundera på. Det var inte utan att både Jonson och hon tänkt sig fyrmästarens Lotta som en blifvande sonhustru — och skulle hon nu — —»

»Ja se,» sade hon för sig själf, »den där Österman! Det ä' då ett elände med den — hvar en än gör åf honom! Tror hon att hon skulle kunna vända om den? Jo, tack vackert! Den tunnan släpper inte smaken så lätt, den!»

Och därmed började hon att plocka den döda fågeln.

3.

Dagen därpå, när det började lida åt sextiden på kvällen och fyren redan varit tänd i flera timmar, satt fyrmästaren Holm inne i kammaren i sin byggnad, som var större än de andra, och drack en romtoddy med lotsålderman Lund, medan både två blossade på sina pipsnuggor och som vanligt talade om väder och vind.

Fyrmästaren var en liten, mörklagd karl med häftigt och koleriskt temperament, och den gamla lotsåldermannen däremot var det personifierade lugnet, hvilket icke hindrade att de kommo mycket bra öfverens, utom när de kommo in på politiken, i hvilken fyrmästaren var

lika röd som den gamla lotsen var stockkonservativ som en äkta gammal ämbetsman i statens tjänst.

Men nu var det inte fråga om hvarken rösträtt eller tullar — det var helt enkelt fråga om Österman och fyrvaktarens Olof.

»Inte för att jag begriper hvarför de allarmera sig så fasligt, Jonson och käringen hans!» ropade nu fyrmästaren för minst tionde gången, i det att han lyfte på toddyglaset och stötte det i bordet, hvilket ville säga så mycket som: skål! »För det ä' ju klart att hade han blifvit kvar därute, så skulle de väl ha' fått fatt i båtskrollan åtminstone någonstans i närheten.»

»Di tror nog heller inte att han ä' borta på det viset!» sade lotsåldermannen lugnt. »Och hade han kommi' i, så hade nog Österman fiskat opp'en. Det har jag redan predikat för dom ända sen i går! Nej, ser du, mäster det ä' allt annat di ä' rädda för!»

»Ja, det ä' väl för stan, kan jag tro!»

»Jaja, det med! Men di ä' väl mest rädda för Österman, tänker jag! Di tror väl att han ska gå och supa med pojken och att di ska komma i någe krakel med polisen. Eller också ä' di rädda för, att det ska gå med honom som med den andra —»

»Åhå! Den var ju en riktig vettvilling, vet jag! Och den här är ju en hygglig och stadig pojke, inte annat än jag har sett!»

»En vet aldrig hur pass stadiga di ä' förr än di har varit ute för en kuling,» återtog den gamla lotsen, »liksom en aldrig vet hvad en unglots duger te', förr än han sitt döden i ögena! Och hvad Österman duger te' men inte ä' det te' gå som långlots åt unga pojkar, som ska ut och segla på egen hand!»

»Nenej, det kan väl så vara det! Men inte är det väl ändå så farligt med Österman, som ni alla skriker till heller! Det va' nu det där spektaklet i fjol, för att han satt inne därför att han kom i kolifej med polisen — och att han inte ville bli' vid flickan — ja, si det undra jag då inte på, så brorsdotter min hon ä'!»

»Jag tycker bra om Österman som lots, men en vilde

ä' han, och spakar han sig inte, så får han allt gå där, innan han kan vänta på nån befordran. Hade inte det där stockholmsspektakle' kommi emellan, så hade han väl allt varit mästerlots länge sen — men si lotschefen var så arg, så han ville rakt köra bort'en med en gång!»

»Håhå! Det fick väl inte gå utan dom och rannsakning ändå, tänker jag! Nog ä' di styfva af sig, ämbetsmännerna, men ser du, den allmänna meningen —»

»Nej, hör du, bror Holm! Är det meningen att vi ska gräla igen! Annars tror jag det är klokast att vi håller oss ifrån poletiken! Och vill du som jag, så bryter vi opp nu och går opp te utkiken för att si hur det har blifvit med vädret på kvällsidan! Det såg ut som det tänkte lätta på, och ä' det så, ska vi ha månljus framåt åttatiden.»

»Ja, men jag tycker vi skulle brygga oss en half till, jag! Vädret är ju lugnt, så i natt får ni nog vara i fred, och om jag talar med Lotta, så har hon nog varmt vatten kvar på spisen.»

»Låt henne spara det du, till finska båten har kommit, för jag känner på mig att vi ha' Österman och pojken med på'n, när han väl är här!»

»Ja du sa' något, du, bror Lund! Då kan Österman komma in och få sig en skvätt med!»

»Om han ä' sådan att han behöfver något mera, ja!»

»Tror du att? — Ja, ja, man kan då inte precis gå i god för att — — men nog har han lofva' att det inte skulle hända mer — —»

»Har han lofva' dig det?» frågade lotsåldermannen förvånad och stod kvar vid dörren med sydvästen i handen.

»Hå, om inte just mig, så kan han väl ha' lofvat någon annan!» svarade fyrmästaren med en slug blinkning på ena ögat, just när de gingo förbi köksdörren.

Gamla lotsåldermannen nickade tyst och gick förut ut på gården.

Tjockan hade verkligen lättat på, och fyren kastade nu sitt klara ljus vidt ut öfver sjön, som låg stilla och orörlig och knappast kunde skiljas ifrån rymden, som ännu var molndiger och grå, utom längre bort i öster, där månen

just höll på att gå upp, halfäten och röd och kastade en aflång, lätt vattrad reflex ned i den stillastående sjön. Längre åt norr syntes en klarare rand, med några matt blinkande stjärnor, och när de båda männens ögon hunnit vänja sig vid det sparsamma ljuset, sågo de uppe vid utkiken, dit de styrde sina steg, en kvinnlig gestalt som stödde sig emot gransträfvorna vid trappan och, med hufvudet vändt åt väster, stirrade ut öfver stugornas tak åt den stora fjärden, som sträckte sig inåt fastlandet.

»Står ni här, mor Stina!» sade lotsåldermannen, sedan han betraktat henne några ögonblick under tystnad. »Jag tänker ni se efter finska båten som ska komma i kväll.»

»Ja nog gör jag så, lotsålderman!» sade mor Jonson med en suck. »Jag har ingen ro te' hålla mig inne! Jonson sitter nere ve' båtbryggan och väntar med båten, ifall han skulle få höra honom blåsa!»

»Nog blåser han, det kan ni lita på, mor Stina!» tog nu fyrmästaren till orda. »I rappet har ni pojken eran frisk och sund hemma igen.»

»Jag ska gå opp och titta om jag inte kan se topplyktan öfver Mörkekobben!» sade lotsåldermannen och gick med raska steg uppför den vingliga trappan, »för den här tiden 'ä' det just han brukar komma, så vida det inte har varit tjocka inåt skärgården.»

»Klif inte miste, bror Lund!» varnade fyrmästaren, i det han gick närmare intill trappan och tittade uppåt.

»Åhå, di här stegena känner jag till, så jag kan sofva och gå dom!» svarade den gamla lotsen, i det han med fasta steg gick upp på den lilla plattformen. Han stannade där ett ögonblick med handen öfver ögonen och blickade utåt.

»Ser du något åf'en?» frågade fyrmästaren.

»Nej inte än! Men nu hör jag i stället — hör ni inte också? Det är flog oppe i luften — vänta, hör ni inte hur det hviner?»

»Ja, det är fåglarna som flytta nu hvar eviga kväll! Hör ni, mor Stina — nu skrika de — det är grågäss igen — schy, schy! Hur vingarna susa och ändå ä' de så högt uppe — det är omöjligt att se en skymt af dem.

Nu är' de midt öfver oss — — få nu se hur det går med fönsterna i kväll!»

»Jesses då! Det måtte fäll ingen slå ihjäl sig igen,» ropade den lyssnande kvinnan nästan med ett ångestskri. »De måtte fäll flyga förbi!»

»Är ni så rädd för att få en stek till, mor Stina?» frågade fyrmästaren och vände sig framåt fyren, bredvid hvilken nu det starka kacklandet hördes.

Fyrvaktarhustrun ämnade svara, men i detsamma syntes i det starka ljuset från fyren de flyttande grågässens långsträckta triangel strax på sidan om det gamla tornets lanternin. Den gamle föraren i spetsen tycktes tveka ett ögonblick, det var som om de luften klyfvande fåglarna stannat på spända vingar, bländande af ljuset, det såg nästan ut som om triangelns långsträckta ben brutits af en uppstående oro; men då hördes på en gång den ledande fågelns skarpa varningsrop; man såg i ljusskenet huru den långa halsen böjde sig tillbaka, vändande den öppnade näbben åt de tvekande — därpå höjdes ett långt uthållande skri från hela den vingade skaran, och med susande vingslag styrde den förbi det lockande ljuset och försvann som en skugga i det nattliga mörkret öfver hafvet.

»Nå Gud ske lof!» utropade den ångestfullt väntande kvinnan och andades ut med en djup suck. »Di flög' förbi!»

»Jo jo! Det syntes att den där förarn var en gammal och van gubbe, som inte lät lura sig,» hördes lotsens röst uppe från plattformen, »så den här gången fick du allt lukta efter steken, bror Holm!»

»Hå ja, det kommer väl fler efter!» mumlade fyrmästaren och fortsatte sedan, i det han vände sig till fyrvaktarhustrun:

»Men hvarför ni, mor Stina, tackade Gud så vackert, det har jag litet svårt att begripa!»

»Jag tänkte på andra som ä' ute och far,» svarade hon sakta, »och som också kan komma på villovägar!»

»Jaså, på det viset!» svarade fyrmästaren. »Jaja, det finns mycket som blänker och lockar här i världen!»

Det blef nu en lång stunds tystnad, och alla tre spände sina öron för att höra om en ny flyttfågelsgrupp skulle nalkas. Men ingenting störde tystnaden, förrän den gamle lotsen däruppe med djup röst varskodde de andra två, i det han ropade:

»Nu ser jag topplyktan rätt öfver kobben! Om tjugu minuter skall vi ha' honom här!»

4.

Några minuter därefter voro de nere vid båtbryggan, där Jonson satt väntande i båten, färdig att taga till årorna vid första signal. Flere af lotsarna voro redan där nere och några af fyrpersonalens barnungar stodo där nyfikna och undrande med fingrarna i munnen. Ett par af kvinnorna hade äfven kommit ner, och bland dem var också Lotta, som när hon fick se fyrvaktarhustrun genast gick fram till henne, stack sin arm under hennes och hviskade:

»Nu ska ni ge er till tåls, mor Stina! Jag ä' säker på att Österman kommer och har honom med sig!»

»Gu' signa dig för de ordena, kära barn! Men tänk om han inte stannar!»

»Visst stannar han, det ska ni få se!»

Hon hade knappt hunnit tala ut, förrän ånghvisslans djupa ton på långt afstånd hördes skära igenom den ännu stiltjetunga luften.

»Hör ni! Hvad sa' jag?» ropade Lotta och tryckte sig tätt intill den darrande modern, som med knäppta händer stod och stirrade ut i mörkret.

»Vill Jonson ha' hjälp med en åra!» ropade en af lotsarna till den i båten sittande fyrvaktaren.

»Nej tack, det behöfs inte!» svarade denne med kort, afbruten stämma, och då en af de unga ändå ville hjälpa honom, var han nära att hoppa i sjön, ty båten var redan ute och dref för starka årslag utåt fjärden.

Sedan den unga lotsens halft uttalade svordom för-

klingat, blef det tyst som i en graf där nere på bryggan, och man hörde nu på afstånd tydligt propellerns taktmässiga dunkande samt såg skenet af topplyktan och den röda lyktan blänka igenom töcknet, som tycktes hafva följt med ångaren från den inre skärgården och nu syntes draga sig utåt hafvet.

Om några ögonblick hördes dunkandet i långsammare takt, och om ännu några ögonblick till upphörde det alldeles.

»Nu stoppa' han!» hördes lotsåldermannens djupa stämma. »Då kan ni vara lugn för att di ä' med, mor Stina!»

I detsamma stack ångarens för fram bakom den utspringande bergudden och syntes långt ute på sjön som en mörk, oformlig massa, från hvilken försalongens upplysta rundfönster skeno som de eldröda ögonen på något vidunder och kastade långa strimmor i vattnet. Långsamt seglade de brinnande ögonen framåt, nu stannade de helt och hållet, man hörde det aflägsna bullret af någon som tungt hoppade ner på toften af en båt, därpå hördes ett längre mera uthålligt skrapande, så ett kommandorop, som gaf eko emot klipporna öfver de på båtbryggan ståendes hufvuden, därpå började de brinnande ögonen röra sig igen, först sakta och liksom tvekande, sedan med allt raskare fart till dess hela det mörka vidundret efter några ögonblick försvann bakom den främre klippudden och med full maskin styrde sin kurs österut mot det af några få matta månstrimmor sparsamt upplysta hafvet.

»Jag hörde bara en som hoppa' ner!» hviskade fyrvaktarhustrun med tröstlös ton, i det hon fortfarande stirrade utåt sjön.

»Säg inte det, mor Stina!» inföll lotsåldermannen uppmuntrande. »För mina öron lät det då som två — eller hvad säger ni, pojkar?»

»Ja då, nog va' det flera än en!» hördes det från dem alla. Därpå blef det tyst igen och nu började aflägsna årslag skönjas därute ifrån fjorden. De ljödo långsamt och dröjande — det lät nästan som de stannade af emellanåt och som om de roende varit upptagna af någon

öfverläggning. Sedan ökades takten igen, och det lät nu som om starkare armar förde årorna, än de som rodde dem förut.

Snart blef en svart punkt synlig därute, den växte långsamt, men ännu kunde man icke urskilja några bestämda konturer. Slutligen framträdde dock de mörka linjerna af årorna och det såg ut som om en stor svart spindel på långa ben närmade sig stranden.

»Kan ni se hur många som ä' i båten?» frågade Stina med darrande röst och vände sig till en af de yngre lotsarna, som stod längst ute på bryggan med handen öfver ögonen och riktade den sjövana blicken utåt.

»Två sir jag tydligt, en som ror och en som sitter akterut. Men den som sitter i aktern sir ut som han hade någe bylte som han höll i.»

»Nej,» ropade en af kamraterna bredvid honom, »tre ä' di! Det där som du tycker va' ett bylte, det ä' en som ligger.»

»Jesses i himmelen!» ropade Stina häftigt. »Di har honom med sig död!»

»Nej då, dö' ä' han inte! För nu reste han på hufvet!» ropade lotsen.

Båten närmade sig nu allt mera.

»Det är Österman som ror,» utropade fyrmästaren, »det hörs på årtagena!»

»Jonson, Jonson!» ropade Stina utom sig och skyndade så långt fram på bryggan, att Lotta måste hålla henne tillbaka, för att hon inte skulle falla i sjön. »Har du Olof med dig?»

»Ja, Gud ske lof!» hördes Jonsons djupa röst ute från sjön.

»Nå ser ni det, mor Stina!» ropade Lotta, i det hon slog armarna om fyrvaktarhustrun. »Ser ni det, att det var jag som hade rätt!»

»Men, hvarför svarte han inte själf?» frågade nu Stina med nyvaknad oro.

»Ni ropade ju på Jonson,» inföll fyrmästaren helt muntert och gladt, »och pojken skulle väl inte ta' ordet ur munnen på far sin heller!»

De yngre lotsarna skrattade åt fyrmästarens påhittiga svar, men fyrvaktarhustrun fattades nu af en ny ängslan. Var sonen sjuk eller — — det uppstod en mörk, bitter misstanke i hennes själ — hvarför svarade han inte? Låg han kanske redlös i båten — hade den stora stadens förbannelse, det djuriska ruset, följt honom dit ut och var det den vilde Österman — som — —

Hon hann inte tänka den förfärliga tanken till slut, ty nu slängdes årorna med ett raskt tag upp i båten, och ett dussin händer sträcktes ut för att hindra den att törna emot bryggan.

»Så där, väl rodt var det!» ropade Österman från toften där han satt. »Och ä' ni nu styfva i armarna, pojkar, så kom ner i båten och hjälp mig att...»

»Hvad är det med honom? Hvad är det?» ropade modern och skyndade fram.

»Jaså, är ni här, mor Stina? Men lugna er, se inte så illa vild ut — det ä' inte näge farligt! Han har bara lite' ondt i ena bene'!»

Hon hörde honom inte, hon skyndade ner i båten, förbi Österman och fram till mannen, som satt med armen om sonens lif och höll honom tryckt intill sig, medan denne med utsträckt ben låg hvilande på toften och höll hufvudet mot faderns bröst. När hon kom fram till dem kastade hon sig ner på båtbottnen, slog armarna om sonens hufvud och frågade hviskande:

»Hvad är det, Olof! På hvad sätt har du gjort dig illa?»

»Jag fick benet emellan båten och skonarn,» svarade sonen sakta och mödosamt, »och di sa' på lasarettet att knäskålen ä' krossad på mig!»

»På lasarettet! Har du varit på lasarettet?»

»Ja, mor! Och det va' Österman som skjutsa mig dit. Och hade inte han varit, så låg jag väl nu på sjöbotten, för ni ska veta att jag föll i, när vi skulle gå ombord!»

»Ä' ni klara nu, pojkar, så får vi hem'en med detsamma!» ropade Österman som under tiden gjort fast båten. »Men ta' i'n försiktigt, för di har gipsat bene'

på'n, och får det någon skamfilning, så blir han krokig i knät, om han också aldrig tar i så mycket som en svagdricksputell!»

Och inom ett ögonblick hade fyra par starka armar lyftat upp den unga lotslärlingen från toften, där han låg, och sedan gick tåget i sakta mak upp till fyrvaktarens stuga, där de lade ner honom på soffan inne i kammaren, medan Stina skyndade sig att bädda åt honom i den gamla sängen och Österman och fadern hjälptes åt att kläda af honom.

När de fått honom till sängs och Österman, mindre bullersamt än vanligt, önskade honom god natt och lofvade att höra om honom på morgonen, höll Olof kvar hans hand och sade med tårar i ögonen:

»Aldrig glömmer jag hur snäll Österman har varit emot mig! Aldrig i lifvet!»

»Ah seså!» svarade Österman och försökte se skämtsam ut. »Det var fäll inte för mycke', när det va' för min skull du råka ut för'et! Men du ska ha' tack för en annan sak, du Olle; för aldrig har jag kommi' så nykter ifrån stan förr, som i kväll!»

Stina kände sig djupt skamsen öfver sina misstankar och ville säga något, men han skyndade sig hastigt ut, utan att vilja höra på hvarken ursäkter eller tacksägelser. När han kom utanför dörren väntade honom likväl en bättre belöning. Där stod fyrmästarens Lotta, och när hon fick se honom, gick hon fram emot honom och sade innerligt, i det hon räckte fram sin tämligen stora, trofasta hand:

»Tack, Österman! Tack för det här!»

»Va' det alltihop det?» frågade Österman och såg på henne på en gång bedjande och trotsigt.

Då log hon plötsligt öfver hela ansiktet, tog tvekande ännu ett steg, men hejdade sig hastigt, vände bort hufvudet och sökte sakta rycka lös sin hand, i det hon hviskade:

»Det kan väl bli mera en ann' gång!»

»En ann' gång ä' en skälm!» ropade Österman och slog armarna om henne innan hon hann draga sig undan.

Och sedan dröjde det en stund innan Lotta sprang in till sin far, och när hon kom in var hon röd som en drypande blod. Men när Österman om en stund kom in för att få sig en toddy, låtsade båda som om de inte sett hvarann förr än nu.

5.

Det var nära jul innan Olof blef så bra i sitt knä, att han kunde stödja på benet. Och den första tiden han gick uppe måste han begagna käpp, och då han själf var af ett tungt lynne, trodde han naturligtvis, att han aldrig skulle få lägga bort den.

»Det hade varit rätt så godt om jag blifvit kvar!» sade han en kväll till modern, som satt inne hos honom i kammaren, medan fadern var på vakt uppe vid fyren, »för ska jag nu bli krympling, så får jag väl inte ta' lotsexamen, och hvad ska jag då ta' mig te'.»

»Så får du inte tala, gosse!» sade modern. »Alltid blir det fäll nå'n råd. Du kan ju bli fyrvaktare efter far, och det ä' ju också ett bröd, som en kan lefva på! Och du som ä' ung och kan läsa, du kan nog komma längre än far din och rakt åf bli' fyrmästare med tiden! Och kan du få Lotta te' hustru — —»

»Lotta!» upprepade han med en mörk blick, i det han otåligt slog sig på det skadade knät. »Henne får jag aldrig, mor, så mycket vet jag, sedan den där olyckliga färden till stan! Henne tycker Österman om, och hon tycker allt om honom med, tänker jag. Och fast det ä' en bra flicka, så har jag inte hjärta te' missunna honom.»

»Hvad säger du, gosse? Tycker Österman om henne — och tror du att hon — — men si, det kan då fäll rakt inte vara möjligt. När hon har te' välja emellan en tocken rustare som Österman och en så ordentlig pojke som du.»

»Det är nog inte ordentligheten som det kommer mest an på där ve'lag!» återtog han långsamt och tillade sedan, i det han med sväfvande blick såg bort ifrån modern och på det lilla hörnskåpet i rödt och blått, som hängde på väggen. »Och hvad det anbelangar, så gör ni Österman orätt, mor — för han ä' mycket bättre än jag — och hade inte han varit...»

»Ja, det ä' nog bra det, att han fiska opp dig ur sjön och hjälpte dig till lasarettet — men det var ju ändå för hans skull som du fick bene' mellan båten och fartyget i den där välsignade stormen om kvälln —»

Olof steg upp och gick haltande några steg öfver golfvet stödjande sig mot käppen. Han pustade tungt och strök sig med handen gång på gång öfver pannan, som om svetten brutit fram; därpå tycktes han fatta ett beslut, haltade fram till modern och lade sin hand på hennes arm, frampressande med möda, som om det bränt honom på läpparna:

»Det va' inte för hans skull, mor — det va' inte mellan båten och fartyget som jag fick knät mitt förstördt!»

»Hvad i herrans namn säger du, gosse?» stammade modern, i det hon halfvägs reste sig upp från stolen där hon satt.

»Sitt stilla, mor,» bad han sakta och tryckte henne tillbaka ner i stolen, »och si inte på mig, så ska jag tala om för er alltihop, som det va' från början te' slut. Det va' jag som bar mig oförsiktigt åt när vi la' till ve skonarn, och som gjorde att båten sjönk och att jag själf kom i vattnet. Och det var Österman som kastade sig i och höll opp mig, till di fick kasta ut en ända från skonarn och fick upp oss båda två, fast det blåste så, att han fick brassa back för att inte gå ifrån oss. Och sen fick han lof att länsa unnan för stormen, så att det gick för full fart ända förbi Furusund, och skepparn ville inte stanna och släppa oss opp utan talte med oss att vi skulle följa med opp till Vaxholm — men när vi kom dit, så låg jag och sof och Österman stod vid roret, och eftersom vind höll i sig, så gick han opp på strömmen med en gång.

Och när ankaret gått, så gaf kapten oss både pengar och traktering, och Österman ville att vi tvärt skulle gå ombord på en ålandsslup som var på utgående — men det ville inte jag. Jag tyckte det, att hade jag nu en gång kommit till stan, så ville jag också se mig omkring, medan jag va' där. Och när Österman sa' att vi promt skulle ge oss åf, så blef jag arg och svarte att det angick honom inte, för jag tyckte jag va' så mycket karl, så jag kunde sköta mig själf.»

»Och oss tänkte du inte på, som satt hemma och va' oroliga!» sade modern förebrående.

»Jo, visst tänkte jag på er; men så tyckte jag det också, att när ni inte såg te' båten och ni visste att det blåste vind inåt, så kunde ni fäll begripa, att jag hade följt med! Och så när vi kommo i land borta ve' Skeppsbron, så träffa Österman på ett par lotsar från Husarö, som han kände te', och medan han pratade med dem, så passa' jag på och gaf mig åf ut på egen hand — och ni ska inte tro, mor, att det var i någon ond mening, utan jag tyckte bara det, att så gammal var jag, så att jag inte behöfde gå och ledas i band som en hundvalp.»

»Och så kom du ut på villovägar?» frågade modern och väntade med bäfvande hjärta på svaret.

»Nej, det gjorde jag inte medsamma, inte! Utan jag gick och såg på stan och de granna husena och gatorna, men så hur det var, så tyckte jag, att jag behöfde mig lite mat, och pengar hade jag ju och så gick jag in på en källare eller någe' tocke där på en lång, krokig gata borta i själfva stan, där det bodde en hel mängd med segelsömmare — och därinne träffade jag på några sjömän, som gaf sig i språk med mig, och di bjöd på konjak och öl, och så fick jag förstås lof att bjuda dom igen och på det viset blef det i flera omgångar, och när jag kände att jag börja' bli yr i hufve, så ville jag stiga opp och gå min väg — men då satte di te' och skratta åt mig, och somliga skällde på mig och kallade mig morsgris och bondjanne, och då blef jag sint och ville smörja opp dom, men så blef vi goda vänner igen, och sen

minns jag icke mycket åf alltihop — utom det, att först va' vi inne på någe ställe där di spelte med långa käppar på ett stort, fyrkantigt bord, där det låg några bollar, och sen va' vi oppe på ett ställe, där de bjöd på punsch och där det va' fruntimmer som passa opp, och en af dom — hon var för resten lik fyrmästarns Lotta, fast hon va' rödhårig — kom och satte sig i knä på mig — och då blef en af di andra arg, och så tog vi ihop och slogs och sen minns jag bara, att jag tyckte di vräkte mig utför en trappa och att jag slog knäet i stengatan, så att det skar i hela kroppen, och sen visste jag inte åf någe mera!»

»Det var samma kväll, som ungfågeln slog ihjäl sig!» mumlade modern mellan tänderna.

»Hvad säger ni, mor?»

»Ingenting — jag tänkte på — — nå, när du kom te' dig igen?»

»Ja, det va' morron därpå det, och då låg jag på lasarette', och knät och hela benet var så styft och ondt, så jag kunde inte röra det en smul. Och det var en ung doktor, som gjorde morronronden, och när jag frågte hur jag kommi' dit, så sa' han, att det va' en lång, ljushårig karl som fört mig dit och han hade fått tag i mig på ett poliskontor, sa' han — och då skämdes jag som en hund, och när Österman kom dit fram på middan, så tordes jag knappt se honom i synen — — för jag begrep på beskrifningen att det var han som hade fraktat mig dit!»

»Aldrig kunde jag tro att h a n skulle kunna vara så bra! Men så där ä' det! En gör allt människor orätt ibland och det värre ändå!»

»Och vet ni hvad han sa', mor, när jag inte kunde se'n i ögonen?»

»Nej, hvad sa' han?»

»'Jag undrar inte på att du skäms,' sa' han, 'men inte ska du skämmas för mig, inte, utan för dig själf! För sir du, jag har nog smakt på den där ekluten, jag med, och det har sin nytta med sig det också! För sir du, har en inte varit ute för storm, så vet en inte hva' taljan duger te', om hon låter sträcka på sig eller inte!'»

»Men hur fick han ut dig från lasarettet?»

»Jo, det va' den där unga doktorn som hjälpte oss, för när Österman talte om hur vi kommi hemifrån och att ni satt här och inte visste om vi va' lefvande eller döda, så tyckte han det var rätt så godt att skrifva ut mej me'samma — för om jag bara höll mig still, så att gipsen inte blef skamfilad, så skulle det nog läkas ihop, sa' han! Och han sa' att haltningen skulle nog gå bort i längden, sa' han — bara jag akta' mig för stadstrapporna — och dom ska jag nog akta mig för hädanefter!»

»Ja, nu kommer du nog ihåg'et — — men hur tror du det blir när haltningen ä' borta?»

»Jag glömmer det aldrig, mor — det kan ni lita på! Men säg nu ingenting om det här, hvarken åt far eller nå'n annan, för jag lofte Österman, att jag skulle tiga me't! Men si åt er, mor, ville jag säga't — för jag tyckte att jag aldrig skulle kunna si på er igen riktigt, innan det var sagdt.»

»Gud ske lof att du tyckte det, Olof!» sade modern glad, i det hon tog sonens händer mellan sina. »Då kan 'en ju hoppas på att du tar dig till vara! Men säg mig nu en sak: tycker du inte om Lotta ändå, och kan du bära det, att Österman får'na?»

»Visst blir det litet tungt, men honom unnar jag en sådan hustru som Lotta. Och när hon i alla fall inte tyckte om mig, så...»

Det hördes steg utanför, och om ett ögonblick märktes ett kraftigt tag i klinkan. Både modern och sonen vände sig åt dörren till; den öppnades, och in trädde Lotta i stugan och efter henne Österman. Innan mor Stina hann säga sitt »Guds fred» och bedja dem stiga fram, tog Österman till orda:

»Här kommer fästfolk!» ropade han muntert. »Och nu ä' vi här, för te' bjuda på bröllop te' juldan!»

Olof sträckte tigande fram sin hand, och mor Stina steg upp och gick fram till Lotta, som såg skinande glad ut.

»Hå kors, har ni nu kommit sams om'et?» frågade hon, bara för att säga något.

»Sams ha' vi varit länge!» svarade Lotta och såg på Österman med en trohjärtad blick.

»Det var bara farsgubben som va' lite genstörtig!» ropade Österman. »Men när han såg att jag kom nykter hem från stan sist, och att jag varit nykter ända se'n, så gaf han me' sig te' slut.»

Medan Olof tog Lotta i hand och önskade henne lycka, gick mor Stina fram till Österman, fattade med sina båda valkiga händer om hans väderbitna näfve och sade så sakta, att endast han hörde det, det enda ordet »tack!»

Då förstod lotsen att Olof hade talat om alltsammans för modern, men han låtsade ingenting om, utan ropade helt muntert, i det han slog armen kring lifvet på fästmön sin:

»Och om inte alla märken slå fel, så blir det vinter te' jul, så vi kan få fyrn släckt och få åka på isen te' körkan! Och du ska vara med, Olle, om du också haltar en smula! Och raka vägen ska det gå både bort och hem, och nog ska både du och jag, Lotta — och du med, Olof — hålla rätt kurs och akta oss för villovägar!»

»Gu' gifve det!» tillade mor Stina med sammanknäppta händer.
